

Lató

2021. október
XXXII. évfolyam
10. szám

A ROMÁNIAI ÍRÓK SZÖVETSÉGE
ÉS A MAROS MEGYEI TANÁCS
SZÉPIRODALMI FOLYÓIRATA

Főszerkesztők:

MARKÓ BÉLA

(1989. december – 2005.)

GÁLFALVI GYÖRGY

(2005. december – 2007.)

KOVÁCS ANDRÁS FERENC

(2008. január – 2019. május)

Főszerkesztő:

Szerkesztők:

VIDA GÁBOR

CODĂU ANNAMÁRIA

DEMÉNY PÉTER

KOVÁCS ANDRÁS FERENC

LÁNG ZSOLT

SZABÓ RÓBERT CSABA

MOLNÁR ROZÁLIA

SZÓCS KATALIN

Tördelőszerkesztő:

Korrektor:

Tipográfia:

BIRTALAN KÖLÖK ZSOLT

IRSAI ZSOLT

TARTALOM

WIRTH IMRE:

Semmi sincs; A mennybolt (Versek) ■ 5

BENEDEK SZABOLCS:

Ez nem Amerika (Regényrészlet) ■ 6

DIMÉNY H. ÁRPÁD:

időkapszula; háttal állunk; a szereplők (Versek) ■ 15

TAMÁS DÉNES:

Haza (Vers) ■ 20

NAGY ZSUKA:

Oktogon (Elbeszélés) ■ 22

BORSODI L. LÁSZLÓ:

Ácsorgók; Holnapi idegenek; Táborozók; Bánat földjén;

A test tündére; Őszi készülődés (Versek) ■ 45

MOLNÁR ZSOLT:

Thriller (Vers) ■ 49

HUSZTHY VIOLA:

Városlátás; Mamma, nézd!; Napi menü; Hűsölés; Sziklás partok

(Novellák) ■ 53

FELLINGER KÁROLY:

a különbség; Annyi; Staféta (Versek) ■ 65

MIKLÓSSI SZABÓ ISTVÁN:

Testfüggőség (Novella) ■ 67

DEMUS GÁBOR:

az idő még mindig (Vers) ■ 77

PEER KRISZTIÁN:

Alkoholóda (Vers) ■ 80

FÓRUM

NYERGES GÁBOR ÁDÁM:

A kalandozó kölyök és a vén kalóz – Orbán Ottó

Hamlet és Odüsszeusz szerep(kör)eiben ■ 82

SÉTATÉR

KERÉNYI TAMÁS:

Napló Angliából ■ 97

KLIKKREC

AMIK ANNAMÁRIA – GYÖRGY ANDREA:

Panteizmus a Pireneusokban (Irene Solà: *Énekelek, s táncot jár a hegy*) ■ 103

CODÁU ANNAMÁRIA – DEMÉNY PÉTER:

Önkényes démonok (Kontra Ferenc: *Lepkefogó (és egyéb csapdák)*) ■ 106

TALÁLT VERS

KÁNTOR PÉTER:

Mutass nekem ■ 110

NÉVJEGY

BENEDEK SZABOLCS ■ 111

WWW.LATO.RO

archívum / szerzők / hírek / Látó Színpad – képek / linkek / szemle / Látó-repertórium

Wirth Imre

SEMMI SINCS, dermedsz magadra,
szórendek, mondatok hagynak
el, hogy visszatértél – ülj le,
és kortyolj csak forró kávét,
csésze, cukor kiskanállal,
nincs távolabb. Nézz magadba,
semmi sincs, köhögsz bele a
tenyeredbe. Nézed, kié.
Betűk morzsolódnak benne,
éltvonalakon látod,
hogy szavak potyognak széjjel,
vagy azt sem, csak hallgatsz, minek,
nem érted, mit akart itt egy
ember – mondatokat fűz a
hajába, színes gyöngyöket
cserélne valamire még.

A MENNYBOLT örökké omlik,
szítál, szítál a por mindig.
Tollak, szóval keveredve.
Mennyire más ez az este.
Teám felszínén bogarak,
barna hártya reggel óta.
Kedvetlen keverem a fényt,
a vásznon tiltakozó, kék
emlékek. Miért nem tudok
elmenekülni belőled!

Benedek Szabolcs

EZ NEM AMERIKA

REGÉNYRÉSZLET

Becsei Árpád világéletében úgy gondolta, hogy elkallódott tehetség nincsen. Aki a képességei révén nagy dolgokra hivatott, előbb-utóbb el is fogja azokat érni. Amennyiben mégse, az azt jelenti, hogy valami hiányzott belőle. A tehetség ugyanis nem csupán a mesterségbeli fogások minőségi használatára való képességet jelenti, hanem azt is, hogy az illető bír is élni ezekkel. Képes a folyamatos és eltántoríthatatlan munkára, minden lépését ez a cél vezeti, és minden mást ennek rendel alá. Abban a pillanatban, amikor elkezd összeesküvés-elméleteket gyártani, és saját magán kívül véli fölfedezni kudarcai okát, elkallódik. Mert kudarok természetesen óhatatlanul bekövetkeznek. Az az út senki előtt nincs kikövezve, amelyik a sikerhez vezet. Hosszú időbe és rengeteg munkába telik, mire az ember megtanulja használni a szerszámait, és képes lesz arra, hogy mások által is elismerően minőségi, pallérozott darabok kerüljenek ki a kezei alól. Mint ahogy számolnia kell azzal is, hogy lesznek rosszakarói és irigyei, akik nemcsak örömmel látják botladozásait, hanem el is akarják gáncsolni. Ám amennyiben az akadályok láttán meghátrál, mi több, úgy gondolja, hogy neki úgyse sikerülhet, mivel előre leosztott lapok vannak, meg belterjes körök, ahová lehetetlenség bekerülni, attól fogva nincs okunk tehetségről beszélni. Az elszántság és a céltudatosság hiányzik belőle, ugyanis ahelyett, hogy arra törekedne, hogy még jobb dolgokat hozzon létre, amelyek láttán egyre többen lesznek kénytelenek a teljesítménye előtt meghajolni, inkább a könnyebbik utat, a beletörődést választotta. Másra hárítani nehézségeink okát pedig a világ legegyszerűbb dolga.

– Nem mondom, hogy nem kell időnként segget nyalni, fiam – fűzte hozzá hosszas fejtegetéséhez Becsei Árpád egy szokatlanul őszinte beszélgetés közben, ami akkor folyt le közte és a rocksztárnak készülő Marci fia között, amikor utóbbi már komolyan kénytelen volt szembesülni a pályakezdés nehézségeivel és buktatóival. – Időnként arra is szükség lehet, hogy az ember udvaroljon bizonyos nagykutyaáknak, akiket fölhívhat olyankor, amikor kis segítségre van szüksége, mivel be kéne tolni a motort. Ismerkedni, barátkozni sose árt. De ez csak az egyik tényező a sokból. A siker több

mindenből tevődik össze, és ennek csupán egy részét teszi ki az, hogy ki-vel vagy jobban, és ki tud téged megtolni bizonyos helyzetekben. Ha a spiritusz és a kitartás meg az elszántság hiányzik, idővel el fogsz akadni, hiszen azok, akik addig pátyolgattak, rájönnek majd, hogy rossz lóra tettek, és attól fogva nincs, ami előre vigyen. Egyszóval a legfontosabb a tehetség, az akarat és a munka. És a segget nemcsak nyalni kell, a saját seggedre rá is kell ülni és csinálni keményen, közben meg hinni abban, hogy lesz majd eredménye.

Kétségtelenül erős kép, noha egy zenekarban a doboson és esetleg a billentyűsön kívül inkább állni szoktak (talán az a menőbb, amikor utóbbi is áll), nem a seggükön ülni, de hát nem kell mindent földhöz ragadtan, szó szerint érteni. És a maga szempontjából Becsei Árpádnak igaza is volt. Azt ugyanis a legelvetemültebb ellenfelei – vagy talán ellenségei – is elismerték, hogy ő annak idején szépen kiülte magának a sikert. Amit persze utólag meg lehet kérdőjelezni, mármint annak a tényét, hogy valódi sikerről beszélhetünk-e az ő pályáját tekintve, de hát amikor Becsei Árpád följutott a csúcsra, még a magukat legelőrelátóbbnak vélő gondolkodók sem számítottak arra, hogy a vártnál gyorsabban és hamarább fog fordulni a történelem kereke.

Mint ahogy abban se lehetünk biztosak, hogy ez a siker az, amire Becsei Árpád valóban vágyott. Kétségtelenül nem jött rosszul, és hát volt egy olyan időszak, amikor joggal gondolhatta úgy, hogy nem panaszkodhat, mi több, irigylésre méltó helyzetben van. Csak hát az embernek időről időre eszébe jutnak az ifjúkori álmai, a hajdani, utólag megvalósíthatatlanná, avagy megvalósíthatatlanná vált remények, és olyankor, ha csupán villanásnyi időkre is, de megkeseredik a szája íze. Becsei Árpád igyekezett ezeket a villanásnyi időket is még inkább lecsökkenteni, sőt egyenesen eltüntetni a gondolatai közül. Mert hát igaz, ami igaz, nem lett belőle költő. Az emberek nem ostromolják a könyvesboltokat az ő köteteiért, a könyvheti rendezvényeken nem ő ül az egyik olyan asztalnál, amely előtt hosszan kígyózik a dedikálásra várók sora, és az anyjának is igaza van abban, hogy az újságosbódénál a vásárlók nem tépik ki egymás kezéből az irodalmi folyóiratokat azért, mert benne van Becsei Árpád legfrissebb költeménye. A jelek szerint ő másra volt predesztinálva. A kultúrát nemcsak művelni lehet, hanem tervezni, mozgatni, szervezni, irányítani is. (Akkoriban még nem használták, de nem is nagyon ismerték a „menedzselni” szót.) Ami ugyanolyan fontos dolog, elvégre hol lennének Ignó és Hatvány Lajos nélkül? A termőföldet is forgatni, ásni, horolni és trágyázni kell ahhoz, hogy kisarjadjanak belőle a legnemesebb növények.

Utólag visszatekintve, mondhatni, magától értetődő és adott volt az az út, amelyet Becsei Árpád megtett. Egész pontosan mondva, nem csupán utólag nézvést volt ez így. Ahogy a grádics fokait járta, ő maga is úgy vélekedett minden egyes lépcsőfoknál, hogy teljesen jogos és indokolt, hogy egyre-másra egyre magasabbra lépeget. Mi több, a többiek is így gondolták. Becsei Árpádról mindenki tudta, hogy elszánt ember, és szívósan dolgozik. Lehet, hogy azok a dolgozatok, amelyek kikerülnek a kezei alól, nem többek tisztességesen megfaragott iparosmunkáknál, ám az nem kétséges, hogy rendesen meg vannak csinálva, és egyébként is, Becsei Árpádra soha nem lehetett feledékenység, késés, hanyagság és más hitványságok miatt panasz. A spirituszt pedig bőven pótolta a kemény munka, vagyis ahogy mondták, a kiülés, ahogyan Becsei Árpád szépen kiülte – ám nem kitaposta – magának a dolgokat.

– Elsejétől én leszek a főszerkesztő.

– Hogy mi van? És ezt csak így mondod?

– Hát hogy mondjam? Rónai elvtárs nyugdíjba megy. Én leszek az utódja.

– Máris nyugdíjba megy a Rónai?

– Mi az, hogy máris? Hatvanéves. Itt az ideje.

Hogy ez utóbbit pontosan miként értette, azt nem részletezte a feleségének Becsei Árpád. Meglehet, egyszerűen kicsúszott a száján, mindenféle hátsó tartalom nélkül. Bármennyire is ehhez vagyunk szokva, nem kell minden mögött másik jelentést keresni.

Kevésbé volt köztudott, sőt a legfelsőbb körökön kívül mások nemigen tudták, hogy az ország első embere, a párt első titkára is kérte hatvanéves korában a nyugdíjazását. (Az első ez esetben nem időbeli, hanem rangbéli sorszámot jelentett.) Naivan arra tippelhetnénk, hogy ez is az egyik jele volt annak, hogy a világeért se akarta többnek, nagyobbak vagy kivételesebbnek mutatni, mi több, gondolni önmagát úgymond az átlagelvtársaknál, és úgy vélte, a szabályok órá is ugyanúgy vonatkoznak, mint bárki másra. Csak hát azt is tudjuk, hogy a puritánság – ideértve a legendát is a rózsadombi háza kertjében tartott baromfiktól – nála póz volt. Mai kifejezéssel szólva, ügyesen fölépített és működtetett imázs, amely révén ez a hol első titkárnak, hol főtítkárnak titulált személy a hatalmát akarta biztosítani és megtartani, ezzel is jelezvén a népnek, az istenadta népnek, hogy ő merőben más, mint az elődei, akiknek magatartása hozzájárzott ama őszi sajnálatos események kirobbanásához. Egyébként akkor, amikor a nyugdíjba vonulási szándékát bejelentette, éppenséggel nem állt túl jól a szénája. A pár évvel

korábban beindított óvatos gazdasági reformfolyamatokat moszkvai nyomásra kénytelen volt leállítani, és az ehhez köthető embereket félreállítani. Helyettük azok az elvtársak erősödtek meg, akik úgy vélték, hogy a szocializmusban nincs mód és lehetőség elhajlásra, az eredeti doktrínákat kell követni, amennyiben az ember, azaz az ország nem akar Csehszlovákia sorsára jutni, és egy reggel ismét arra ébredni, hogy a testvéri segítségnyújtás jegyében a Varsói Szerződés csapatainak lánctalpasai alatt dübörög az aszfalt. Ezt már egyszer megéltük, semmi szükség arra, hogy belefussunk megint, mert az a vezetés bukását jelentené.

Az első titkár tehát dörzsölt politikusként följánlotta nyugdíjba bevonulását, jelezvén, hogy amennyiben bárkinek is útjában van, félreáll. Ugyanakkor nagyon is tisztában volt azzal, hogy a diktatúra jelen állásában személyének egyszerűen nincs alternatívája: ő az egyetlen olyan figura, akit a reformerek és az ortodoxok némi morgással ugyan, de egyaránt elfogadnak. Ezzel a lépéssel pedig nem mellesleg újabb évtizedekre bebiztosíthatta a hatalmát, olyannyira, hogy hetvenéves korában már nem is volt szükség erre a színjátékra, mondván, tudja, hogy az elvtársak úgyis ugyanazt mondanák, amit tíz esztendővel azelőtt, így aztán lehet tovább haladni kart karba öltve a lenini úton.

Rónai elvtárs azonban valóban nyugdíjba ment. Szép időt, negyedszázadot húzott le a megyei napilap élén. Az őszi sajnálatos események után neveztek ki főszerkesztőnek, ezt követően számtalan olyan dologhoz volt kénytelen asszisztálni, amire azt mondhatjuk, hogy gombócból is sok. Becsei Árpád mindjárt a szerkesztőséghez való csatlakozása után megtapasztalta, hogy Rónai elvtárs nem igazán jó újságíró, mind a témafelvetésében és meg látásaiban, illetve a szövegezésében jócskán akadtak hiányosságok, ám egy olyan újságnál, amely fejléce szerint a megyei pártbizottság és a megyei tanács lapja, nem is föltétlen shakespeare-i vénával rendelkező főszerkesztőre van szükség. Sokkal inkább olyanra, aki képes lavírozni és kiigazodni abban a szövevényes labirintusban, ahova az ember jobbára csak akkor teszi be a lábát, ha muszáj. Vagy ha éppenséggel szereti betenni, mivel a vérében van a szarkavarás, a fúrás és az ármánykodás. Rónai elvtárs előbbieik közé tartozott, azaz muszájból csinálta, ám ennek ellenére, avagy ezzel együtt is jól. Munkájára se a felettes hivatalosságoknál, se a szerkesztőségen belül nem volt panasz. Nem akarta senki megfúrni, ő volt a szent tehén, akiről a munkatársak tudták, hogy nyugodtan rábízhatják magukat, becsukott szemmel is meg tudja mondani, hogy melyik dolog tűrt, melyik támogatott, és melyik tiltott. Az, hogy hatvanévesen nyugdíjba ment – ahogy láthattuk Becseiné

fentebb idézett reakciójából is –, némi meglepetést keltett. De hát, ahogy Becsei Árpád fogalmazott, végül is itt volt az ideje, hatvan év az hatvan év, meg hát az a negyedszázad, amit a szerkesztőség élén eltöltött, békeidőben is idegőrlő lehet, úgy meg különösen, hogy az államszocializmusban csupán távlati cél a béke, egyébként folyamatos az éberség, és zajlik a békeharc.

Az viszont, hogy Becsei Árpád lett Rónai elvtárs utódja, az úgynevezett kiülés után már korántsem keltett meglepetést.

Mai szemmel nézvést, a huszonéves államtitkárok korában nem is kel-
lene, hogy meglepetést keltsen. Akkortájt azonban másként működtek a
dolgok. Becsei Árpád a harmincas éveinek közepén járt, azaz már nem
mondhatták róla, hogy még ott van a tojánhéj a fenekén, ugyanakkor nem
is lehetett rutinos, vén rókanak tekinteni. Jó elvtársnak annál inkább. És ez
volt a lényeg. Becsei Árpád megbízható, jó elvtárs volt. Balhék, ügyek és
fennakadások nélkül szállította, amit kellett. Szépen összerakott, pallérozo-
tan megírt dolgozatok kerültek ki a kezei alól (az igazat megvallva, minő-
ségüket tekintve csak pár arasszal voltak Rónai elvtárs szövegei fölött, de ak-
kor is fölötte voltak), ezek nem keltettek különösebb fölűnést, ugyanakkor
ez abban az időben inkább előnyt jelentett. Ha megkérdezték, elmondta a
véleményét, ami kétségkívül okosságokat tartalmazott, előremozdító gon-
dolatok is voltak benne, ám közben halovány jelét se mutatta olyan ve-
szélynek, hogy netán bármiben is eltérne a hivatalos irányvonalától. Amikor
meg is ütött olykor kritikus hangokat, mindenki számára nyilvánvalóvá tet-
te, hogy ezzel nem gyöngíteni, hanem éppenséggel erősíteni akarja a rend-
szert azért, hogy rámutat a megjavítandó működési hibákra. Egyébként is,
a közéletiségnek az akkori vélekedés szerint az építő jellegű bírálat és vita
volt a lényege. Az ilyet szerették és értékelték, nem pedig azt, amikor va-
laki keckeckedni kezd, mert az óhatatlanul oda vezetett, hogy egyszer csak
elkezdtek volna piszkálni az alapokat, és máris kész a baj. Becsei Árpád vi-
szont az építő jellegű, óvatos bírálat kényes mesterségében ösztönös tehet-
ségnek bizonyult.

Egyszóval, egy olyan a korszakban, amikor félig vagy immáron teljesen
kopasz, tokás, szürke öltönyös elvtársak, valamint nagymama külsejű, ab-
lakméretű üveggel fölszerelt szemüveget és izzadságszagú blézert viselő elv-
társnők töltötték ki amúgy is tekintélyes testsúlyukkal a vezetői réteget,
Becsei Árpád kimondottan fiatalnak számított. Még úgy is, hogy szürke
kardigánjával és mélykék kordbársony nadrágjával, illetve korai kopasz-
dásával és műanyag keretes szemüvegével nem is ütött el sokban tőlük. (A
nadrág eleinte barna volt, ám a felesége szerencsére időben kapcsolt, és ki-

iktatta férje ruhatárából, mondván, a kelletténél is jobban öregbít, ráadásul a szürkéhez se passzol.) Ezzel együtt is annak a generációnak volt a gyermeke, amely már ekkortájt is szerette nagyként aposztrofálni magát – még úgy is, hogy neki személy szerint nem sok köze volt ehhez az életérzéshez, a beatzenekarokat is leginkább azért ismerte, mert ifjúságszociológiai jelenségként idővel mégiscsak hozzákapcsolták őket a kultúra bizonyos szegmenseihez. És bár nem volt teljesen egyedi a szituáció, elvégre voltak olyan törekvések a pártban, hogy már csak azért is érdemes a fiatalosság látszatát kelteni, mert ezáltal az ifjabb generációkat is jobban meg lehet nyerni az ügynek, abban az adott pillanatban a Magyar Népköztársaságban megjelenő tizenkilenc megyei napilap főszerkesztőinek sorában Becsei Árpád rendelkezett messze a legkevesebb betöltött életével.

Ennek ellenére roppant kevés időt töltött ebben a székben. Sokkal kevesebbet, mint amennyit ő és mások eredetileg elterveztek. De ennek nem az elvégzett munkája volt az oka, hiszen abban tisztán és egyértelműen követte Rónai elvtárs nyomdokait, hogy ténykedésére sehonnét nem érkezett panasz. Se fentről, se lentől. Becsei Árpádnak életkora ellenére eszébe se jutott átalakítani, átszervezni, dinamizálni. Minek belenyúlni, ami szépen megy a maga útján? Ha ismerte volna a mondást, föltehetően azt mondta volna, hogy a hídon akkor kell átkelni, amikor odaérünk. Csakhogy a híd akkor még csak nagyon kevesek számára volt látható, és azoknál is leginkább a vágyaikban. A váratlan váltásnak egy sajnálatosan tragikus baleset volt az oka.

Méhes elvtárs megint csak viszonylag új seprű volt a maga posztján. Akkor lett megyei párttitkár, amikor eljött az az időszak, hogy a kipróbált jó elvtársak, akik az őszi sajnálatos eseményeket követően kerültek a helyükre, érdemeik ezúttal őszinte elismerése mellett nyugdíjba vonuljanak (mint említettük, ez nem vonatkozott az első, avagy főtitkára), és helyükre fiatalabb, de már ugyancsak kipróbált, jó elvtársak kerüljenek. (A fiatalabb nem generációváltást jelentett, pusztán valamivel kevesebb betöltött életévet.) Becsei Árpáddal jól ismerték egymást, számtalanszor találkoztak különféle kulturális rendezvények (kiállítások, könyvbemutatók, díjátadások és hasonló pofavízitek) alkalmával. Kapcsolatukat azonban a hivatali látogatások mélyítették el. Méhes elvtárs felelt azért, hogy ideológiai és agitációs téren rendben menjenek a dolgok a megyében, úgyhogy az ő felügyelete alá tartozott az Alföldi Krónika is. Meg kell mondanunk, túl sok teendője nem volt ezen a téren. Ahogy rendszeresen kifejtette, a lapot Rónai elvtárs békés vizekre terelte, majd határozottan beállította a célirányt, Becsei elvtársnak

pedig nincs más dolga, minthogy ugyanazzal az elszántsággal kormányozza a hajót, mégpedig kettős feladattal: egyetlen pillanatra se tévessze el a célt, és kerülje el a viharokat.

– De hát, úgy látom, ezt nem kell újra meg újra a szádba rágnom, Becsei elvtárs, anélkül is tisztában vagy vele.

Ekkor már túl voltak az összetegeződésen, amit természetesen Méhes elvtárs ajánlott föl, már csak az életkor és a hierarchia alapján is. A pertuhoz koccintás is dukált, és ahogy Méhes elvtárs lehajtotta a bárszékény ajtaját, Becsei Árpád nem tudta nem észrevenni, hogy ott impozáns számban sorakoznak a legkülönfélébb márkájú italok.

– Talán kezdjük ezzel – javasolta Méhes elvtárs, kezében egy már bontott, jugoszláv gyártmányú Cezar Vinjakkal, amely láttán Becsei Árpád fejében átfutott a gondolat, miszerint vajon Méhes elvtárs személyesen szokta-e felkeresni az ehhez hasonló termékek legendásan olcsó beszerzési forrását, a szabadkai piacot, vagy valamilyen más módon jutott hozzá a brandyhez. A legvalószínűsíthetőbb az volt, hogy köszönő, esetleg serkentő ajándék gyanánt kapta valakitől.

Becsei Árpád kicsit korainak érezte a délelőtt tízet az italozáshoz, de hát a tegeződést csak nem utasíthatta vissza, elvégre a hatékony közös munka elengedhetetlen feltétele a kölcsönös bizalom, amit a közösen elfogyasztott alkohol kétségkívül segít megalapozni. Attól kezdve viszont kénytelen volt tudomásul venni, hogy a Méhes elvtársnál tett látogatások elengedhetetlen mellékterméke a délelőtti italfogyasztás. Mondhatnánk, hogy a bárszékény teljes skáláját végigénekeltek, az Éva vermuttól kezdve a nem eredeti recept alapján készült Unicumon át a közeli tanyák gyümölcsfáira visszaeredeztethető házi pálinkáig – ám ezt a feladatot valójában lehetetlenség lett volna abszolválni, elvégre az üvegek folyamatosan cserélődtek. Láthatatlan kezek gondoskodtak arról, hogy Méhes elvtárs bárszékényében soha ne legyen akárcsak a legkisebb hiátus se, ő pedig nem feledkezett meg az államszocializmusban is érvényes gazdasági törvényszerűségről, miszerint a forgalmat leginkább a fogyasztással lehet felélénkíteni. Időnként vodka is szerepelt a kínálatban, elvégre a megyei pártszervezet feladatai közé tartozott a Szovjetunióval való baráti kapcsolat folyamatos mélyítése, ami leginkább abban a formában materializálódott, hogy a Vörös Hadsereg helyi laktanyájának tisztjeivel időnként pár jóféle itallal rendszeresen megajándékozták egymást. Sőt, olykor whisky és más nyugati ital is meghúzódott szerényen a többi üveg között. Hogy honnét érkeztek, azt Méhes elvtárs nem kötötte Becsei

elvtárs orrára, igaz, ő nem is kérdezte, de azt sejtette, hogy nem a dolláros boltból származnak.

– Igaz, hogy ez nem Amerika, Becsei elvtárs, a kapitalisták szerencsére messze vannak tőlünk, mi azonban azzal is keresztbe tehetünk nekik, hogy megisszuk a whiskyjüket, mivel hát ezzel is kevesebb jut nekik – mondta ilyenkor Méhes elvtárs, és miközben töltötte, a szokottnál is cinkosabban kacsintott.

Becsei Árpád soha nem került szorosabb kapcsolatba az alkohollal. Félreértés ne essék, nem volt absztinens, annak idején a kollégiumban időnként lecsúszott a torkán egy-két pofa sör, mint ahogy az apósa borát is udvariasság lett volna visszautasítani, ám alkatilag távol állt tőle az, hogy rászokjon. A későbbiekben pedig megtapasztalta, hogy a pártmunkához szorosan hozzátartozik az italozás. Ő azonban mindezek ellenére egészen jól megvolt nélküle. Az alkohol hatását természetesen mindig megérezte, különösen délelőttönként, a soványka reggeli után, úgyhogy igyekezett is a Méhes elvtársnál tett látogatásokat minél rövidebbre fogni, mivel nem sok kedve volt a munkanapját enyhe szédüléssel és fejfájással tölteni. Így aztán már csak ezért is erőteljesen azon dolgozott, hogy a megyei napilap ügyeiről ne kelljen túl sokat beszélni, és ezek a látogatások a lehető legrövidebbek legyenek, ne férjen beléjük egy pohárkánál több.

– Az a jó újság, amikor nincsen semmi újság – hangoztatta Méhes elvtárs is az államszocializmus egyik burkolt jelmondatát, ezúttal konkrétan az Alföldi Krónikára vetítve. Persze minduntalan sajnálatát fejezte ki, amiért Becsei elvtársnak máris mennie kell, ugyanakkor megértette, hogy szólítják a kötelességek, a szerkesztőségi ülés és az egyéb teendők. Azt azonban soha nem mulasztotta el, hogy ne kísérelje le Becsei elvtársat legalább a bejáratig.

Mint már szó volt róla, a megyei pártszékház modern irodaépület volt az új városközpontban, direkt erre a célra építették. Méhes elvtárs irodája az első emeleten helyezkedett el, közvetlenül a megyei főtitkár irodája mellett, úgyhogy már csak ezért sem volt értelme liftezni. Egyébként is, Méhes elvtárs többször elmondta Becsei Árpádnak, hogy kell a testmozgás, különben ennyi idősen hamar fölszaladnak a kilók (nem mintha ez már nem történt volna meg), ezért is szokott lépcsőzni, illetve amúgy is ragaszkodik ahhoz, hogy a vendégeit a kapuig kísérelje.

Egy ilyen alkalommal esett meg a baj. Ezúttal nem Becsei elvtárs volt a vendég, hanem valaki más. (Szerencsére, különben, meglehet, Becsei Árpád soha nem tudta volna teljesen távol tartani magától a gyanút, miszerint eset-

leg neki is köze lett volna az esethez, netán ily módon jutott el oda, ahova a szerencsétlenség nyomán került.) Az italozás azonban ezúttal se maradt el, ám a lekísérés közben Méhes elvtárs elcsúszott a lépcsőn, és csúnyán beütötte a fejét. Azonnal eszméletét veszítette, kórházba vitték, ahol egy darabig élet-halál között lebegett. Végül túlélte, ám lehet, hogy ő később úgy gondolta, jobban járt volna, ha nem. Azazhogy gondolhatta volna, mivel miután magához tért, hamar kiderült, hogy értelmi képességei legföljebb egypár éves gyerekével érnek fel. Attól fogva állandó felügyelet mellett tette napjait, amelyekről szerencsére föl se bírta fogni, hogy mennyire üresek. Öröm az ürömben, hogy gondos erőfeszítések nyomán legalább a szobatisztaságra vissza tudták szoktatni. Az eset miatt egyébként egy takarítónőt marasztaltak el, aki hiába állította, hogy az esti fölmosásnak másnap reggelre föl kellett száradnia, gondatlanság miatt eljárás indult ellene. A bíróság végül fölmentette, ám a meghurcoltatást így is megszenvedte, és inkább elmenekült a megyéből.

– Én leszek a megyei párttitkár.

– Hogy mi van? – kérdezte újfent érezhető döbbenettel a hangjában a felesége.

– Jó, ezt a pártbizottságnak még meg kell szavaznia, de hát elvileg ez csak formalitás.

Hát persze hogy az volt, már csak a dolgok működési rendje okán is. Az viszont egyáltalán nem volt formáság, hogy attól fogva a Becsei család élete megint alaposan megváltozott. És ez nem csupán abban realizálódott, hogy otthagyták a lakótelepet.

IDŐKAPSZULA

az idő furcsa szépsége abban rejlik
hogy nem tudjuk mennyi telt el már
illetve mennyiből ijesztő szépsége
abban is rejlik egy nap senki sem
fogja tudni hogy éltünk hogyan éltünk
és hogy életünk milyen lenne ezen
ismeretlen mélység visszhangja nélkül
hogy nem is az idő múlik hanem te
vagy én és amint átlépjük ezen gondolat
határát ott találjuk magunkat valami
végtelennek a szélén ultima thulén

az idő furcsa szépsége rejlik abban a
tudományos megállapításban amely
egy távoli kis égitest adatainak elemzésén
alapszik hogy a Naprendszer bolygóinak
kialakulását nem ütközések idézték elő
az adatok a Naprendszer legkülső ún.
Kuiper-övének égitestéről az Arrokothról
származnak a Naptól több mint hatmilliárd
kilométerre és annak az emlékét őrzi amikor
a világunk 4,6 milliárd évvel ezelőtt kialakult

az idő furcsa szépsége hogy a böngésző
arra figyelmeztet az erről szóló tudományos
cikk amit 2020 februárjában elmentettem
288 napja frissült utoljára a benne szereplő
információk a megjelenés idején pontosak
voltak ugyan de mára már elavultak holott
nem tudjuk hogy az adatokat amit az amerikai
űrkutatói hivatal űrszondája a New Horizons
gyűjtött amikor elrepült az Arrokoth mellett

mikor dolgozták fel azok eredménye mennyi
idő után jelent meg a Science tudományos lapban
mikor mutatták be az American Association
for the Advancement of Science éves konferenciáján
és mikor keltette fel a magyar hírportál tudományos
rovatának szerkesztője figyelmét mennyi időbe telt
amíg lefordították illetve feltöltötték a honlapra

az idő furcsa szépsége hogy nem tudjuk
mennyi telt el már illetve mennyiből és hogy
a publikáció frissítése óta még mi derülhetett ki
a Naprendszer bolygóinak kialakulásáról
vagy hogy a kutatócsoport amely nem talált
összeütközések nyomaira és megállapította hogy a
Naprendszerünk az objektumok békés összetorlódása
révén alakult ki nem tudjuk hogy vajon a tudósok
átlépték-e a gondolat azon határát hogy egy nap
senki sem fogja tudni hogy éltek vagy hogyan éltek
és hogy nem is az idő múlik el hanem ők de már
várja őket a végtelen hogy adatait elemezzék

HÁTTAL ÁLLUNK

itt, e földön semmi nem az enyém
de talán még a házban sem, ahol lakom már évek óta
semmi nem az enyém, és mégis
játszi könnyedséggel tudnám elkobozni az „ágyunkat”,
a paplant, amelybe éppen beleszorítom a fejem.
eközben te a mosdóban, és semmit sem vennél észre.
gyakorolod az életnek háttal állást.
talán csak később, amikor kijönnél, tűnne fel hiánya,
azt is hihetnéd, csak bevettem az „ágyat”,
hogy behurcoltam a helyére a két összehajtogatható matracot
a fiúk szobájába, az emeletes ágy mellé.
jóval később feltűnne tán,

hogy nem ég a kislámpa a sarokban,
nem vet árnyékot a fejem a laptopra,
hogy a sötét képernyő beszipantott,
és költészetemet, mely egy garast sem ér,
ha nem csalogatja ki valamelyikünkől ismét a véletlent,
amit az élet lehetetlenné tett,
amit egy cseh költő úgy határozott meg,
hogy márpedig ez a szerelem.

A SZEREPLŐK

számomra mindig is abban rejlett a versírás nehézsége
hogy ki legyen az alanya
egy határozott személyt kerestem
akibe belekapaszkodhatunk azonosulhatunk
elsőnek mindig apámra esett a választás
aztán rögtön az első önkítárulkozásnál
bevallom erre valók a versek
mindenféle titokzatos történet
cizellált mondatok választékos szavak mögé bújva
akár egy bábjátékos a paravánja mögül
vagy egy gyóntatófülszöveg homályából
mondjuk el írjuk le gondolatainkat
félve őrzött titkainkat sérelmeinket
vagy piszkos kis vágyainkat
szóval egy ilyen jelenetnél
ha éppen arról írnék
amikor az unokabátyám bevezet a férfiéletbe
megmutatja hogyan csinálja
majd ki kell verjem neki
amíg a sárgás kocsonyás nedve előtör
a vékony ujjaimhoz mért vastagra duzzadt farkából
na egy ilyen jelenet vagy ez a szerep
sehogy sem illene ez apámhoz

de a hóvirág utcai garzonlakás második emeleti ablakán
kidobott Mamaia 3-as rádiókészülék viszont
tökéletesen passzol a kezébe aztán száll
szép egyenes ívben a konyhaablak felé
mint kora reggel a napfény amely telibe találja
és úgy hatol át rajta csak most nem be
hanem ki tompa csattanással
rögtön azt követően éles csörömpöléssel
de még szól a repülő készülék
„... kedden este moziba mentünk
a film egy szerelemről...”
aztán az ijedtségtől magához tér
de otthonos ebben a fura szerepben
látom ahogy siet le a lépcsőházban
takarítja össze az üvegszilánkokat és
egy dobozba összegyűjtve hozza fel
a szürke 1965-ben gyártott rádiót

két hétig bütyköl rajta
amíg ismét úgy szól mint újonnan
és együtt énekel vele tölt italt is neki
„és elmesélte az életét
azt is hogy volt egy nagy szerelme...”
ismét az ablak bánja és a gép
másnap az üvegeshez ketten megyünk
biztatón fogom inkább szorítom a kezét
a lépcsőház előtt megállva
követem tekintetét
mint egy kiszabadult madár
száll fel repdes egy nő vállára száll
aki éppen ruhát terít
és napoztatja szép bőrét

aztán rövidesen elköltözünk Fecske utca 12.
a Mamaiát is visszük még működik de keveset szól
aztán egyszer bevásárlás után
az új tömbház előtt állva

ismét fogom apám kezét
biztatón ahogy azt a filmekben is látjuk
ilyenkor biztosan rám közelítene a kamera
amint felnézek rá aztán őrá
az első emeleti erkélyt keresi tekintetével
egy másik ablakból halk zene szól
nem az a dal és émelyítő ételszag
de mivel nem ez a napos oldal
senki nem tereget ruhát
pláne nem melltartóban
így rágyújt egy cigarettára
na ez kimondottan jól áll apám kezében
és innen válik hitelessé egy történet
mondjuk egy apró gesztustól
amit akárki nem tud mímelni
senki nem tud úgy rágyújtani egy cigarettára
mint az aki világeletében szívta
vagy úgy leírni egy melltartóban teregető nőt
aki mondjuk egy teljesen más történet szereplője
és bár sehol nem írja a melltartója fekete
nem erkélyen hanem egy barna csempés fürdőszobában áll
mobiltelefonnal szelfit készít
és apám csak ezért dobja ki kétszer a rádiót
filmbe illő lazasággal töri be a konyhaablakot
én pedig megköszönöm neki az alakítást
összekacsintunk és elengedem a kezét

HAZA

Mindig vonattal érkezem ide,
mindig valahonnan messziről,
távoli városokból, kedvestől, iskolából,
felhorzsolva, felizzítva a világ történéseitől.
Leváló vízcsepp,
lép ki a vonat a Maros-szorosból,
bal kanyart véve csapódik a Gyergyói-medencébe.
Hajnalodik.
Nem lehet tudni,
ködből vagy áloból fejtik ki magukat a formák:
lefűrészelt lábú tehenek úsznak felázott réteken,
borzolt hajzatú fákat ideges kéz simogat helyre.
Mégis az egész csupa siklás, suhanás,
csusszanás és érkezés:
rázkódásból puha imbolygásba fordul át a vidék.
Hazafelé tartok.
Kell ez a sebesség,
hogyan helyesen felmérhessem helyzetem.
Magamat elveszíteni igazán
csak egy másik ember szemében tudtam.
De magamra találni,
mindig kellett az erdők, a sziklák, a vizek,
a tájak érzéki idegensége:
az elmúlás érintésétől felragyogó formák,
találkozás nyers öröme egy simogatásban,
szeretkezés után saját medrét kereső zihálás.
Minden, ami több ennél,
már bekebelez, elemészt.
Nézem, odatartozom.
Amit látni lehet,
ahhoz túl későn érkeznek a szavak
– nyakszirtig nyilall hátra
templomtorony, legelésző nyáj,
pirulásig vetkező domboldal.

Míg a szememben égnek,
boldogok a képek:
zubogó vérében ragyog a patak,
néma fejszesuhintás szikráztat ágakat.
Aztán a lankák kézfogása,
szívem partjáig ereszkedő hegyoldalak,
lángoló erdők rohanása,
vadállat állkapcsában hunyorgó Nap.
Siklás, suhanás,
gyorsulás, lassulás,
csusszanás, érkezés.
Konok kérdés koccanása az ablak üvegén:
„Igen, elpusztul a világ.
De vajon én még előtte érek-e haza?”
Haza.

Nagy Zsuka

OKTOGON

egy

Sokszor nem egymást szeretjük, hanem a vágyainkat, a lehetőségeket, az életet. És amikor valahogy, valakivel, valamennyi időre mindez kielégül, akkor megállunk egy kicsit, és megkérdezzük magunktól, hogy akkor most miafaszvan. Vagy nem is akarunk tudomást venni semmiről. Csak az élet csinálja magát bennünk, és kész. Vagy valaki más csinálja helyettünk. Az életet. Magunkon kívül. Vagy nem tudom.

Ennél a *nemtudomnál*, ennél a szent gondolatrohamnál N. nekimegy egy embernek, kibicsaklik a francia kiscipőjében a lába, és ahogy lehajol, felkarmol egy morzsányi szálát a harisnyájáról. Stílusos, megint, mondja magában, és elnézést kér. Miután kibénázta magát, továbbmegy, és egy muzsikus cigány kerül a látóterébe, aki éppen az árkádok alatt melegedik. Nem magát félti, hanem a húrt és a hegedűjét, mondja, amikor szóba elegyedik vele. Ez a hangszer hatvanéves, én pedig hetven vagyok, mondja büszkén. Aztán kezet csókol N.-nek, tüzet ad neki, N. pedig egy kis aprót. A muzsikus megköpdösi, zsebre vágja, megemeli a kalapját. N. messzebről hallja, hogy játszani kezd. Hátranéz. Szép földarca van, tengerszem tekintete. Olyan szívhez szólóan játszik, mintha egy eposzból lépett volna ki a muzsika istenének.

Szóval, N. jól belefeledkezik ebbe az árkádok alá szorult természeti csodába. Egy nagy durranás zökkenti ki ebből a paradox idillből. Egy nő esik elé, mint építkezésen egy cementes zsák. Félig lyukas, húgyfoltos zsák. A nő összetört arca – leejtett sápadt lámpabura. N. próbálja felsegíteni, és megkérdezi, hívjon-e segítséget, és azt is, hogy hívják. Molnár Andrea voltam, csak elbaszták, mondja a nő. N. a pénztárcájába nyúl, kivesz egy kis aprót, és a nő felé nyújtja. Ez sem ér már semmit se, néz rá a nő. N. is méregeti őt, egy darabig álldogál mellette, gondolkodik, hogy mit tudna neki segíteni, de aztán a nő elég határozottan elküldi. N., ahogy felemeli a fejét, megpillant egy vendéglátást ígérő táblát. Sör- és jégerakció. Gondolkodik, hogy bemessen-e. Aztán úgy dönt, hogy betér, és megiszik valamit. Azt hiszem, nem bírom el ezt a várost, mondja magában. Vagy eladkozom a pénzem, vagy eliszom. Mindig tök üres a pénztárcám, amikor hazamegyek.

N. külön kasszán van a férjétől, de ezek miatt a pesti utak miatt mindig magyarázkodnia kell otthon. Megint pénzt kell kérnie tőle. Például fodrászra vagy a nagy szenvedélyére, a régiségekre, ezen belül az étkészletekre. N. mindenfélét gyűjt, ami a reggeli, tízórai, ebéd, uzsonna, vacsora tálalásához szükséges. Szóval, kérnie kell a továbbiakra pénzt, mert ugye neki elfogyott. Ilyenkor a férje haragot színlelve néz rá. Mindig ilyen voltál, sosem tudtál bánni a pénzzel, mondja, és megcsókolja a homlokát, mint egy jó atya, és örül, hogy a neje rászorul, mert így a magáénak érzi. N.-t ilyenkor elárasztja a verejték, de a heti egy fodrászt nem hagyhatja ki. Mindig valamit változtat a haján. Szín, forma, stílus meg ilyenek.

Az igazat megvallva, N. nemcsak fodrászhoz szeret járni, hanem kocsmába, presszóba, bisztróba meg a satöbbikbe is. A legelitébbtől a leglepukantabbakig. Nő létére bárhová szívesen beül. Ha úgy alakul, kisestélyiben is, és egyedül is. Ő egy ilyen nő. Mindig is ilyen volt. A férj és a gyerek is úgy besikerült neki. Hozta az élet, és ő nem ellenkezett. De legszívesebben ide-oda szédelegne a világban, és alakokat faragna, kőbe, fába, agyagba. A figurák, a test, az arc és a kezek a mindene. Ezért lett szobrász. Ezen a vendéglátóipari helyeken – mint mindenhol egyébként – az arcokat, a mozdulatokat, az alakokat szereti figyelni, ahogy a testanyagnak magatartása, viselkedése lesz.

Most éppen egy középszar helyen van, és azon gondolkodik, többet nem utazik fel az apjához. Ha látni akarja, az apja szeretőjéhez kell mennie. Aki persze már jó régen az apja felesége, de neki még mindig a szeretője. Ajtónyitás után csak áll az ajtó előtt egy szál virággal, az apja nője beengedi, leveszi a polcról a férjét, N. apját, vagyis, ami maradt belőle, jelképesen, vagy hogy. Szóval, az urnát leveszi, ez a hülye szó sosem jut eszébe, odaadja a virágot a nőnek, pár szót váltanak, vagy annyit sem, csak csendben ülnek, és N. egy kis idő múlva távozik. Enyhén szólva kínos az egész.

Annak idején az apja és ez a nő annyira egymásba szerettek, hogy sülve-főve együtt voltak. Éltes koruk ellenére építkeztek, és nagyon boldogan éltek. N. anyjával sosem voltak ilyen jól. Ez az újnő egy igazi nőstény, nagydarab, erős húsú démon volt. Mindene tele vággyal és óhajjal. N. apjának élete nagy szerelme lett. Az újnő a házuk kertjébe rózsákat dobott, mindig így jelzett az apjának. Egyik alkalommal az anyjának feltűnt ez a *milliómilliómilliórózsaszál*, és elkezdődött az, ami ilyenkor lenni szokott.

És mindezek után N. apja elhagyta N. anyját, és boldogan élt ezzel a nővel, amíg meg nem halt. Ez az újnő, aki valójában már tök régi és éltes korú, most sem tud megválni az apjától. Ha ilyen morbid módon, de N. apjával

van. Vagyis a szekrény sor egyik polcán. Az urnában. Szemben a francia-ágygal. Hogy minden reggel üdvözölhesse, és az ágyból beszélhessen hozzá.

N. kér még egy italt. Szétnéz, hogy nincs-e valami jó figura, valami különleges tekintet, gesztus, mozdulat, amit le tud magában fényképezni. Nem volt. Üresen pangott a hely, csak egy zsánerfigura ivott a pultnál. Ezt a típust nagyon is ismerte. Nem volt mit figyelni rajta. Kiszámítható volt minden mozdulata. Úgyhogy visszafeledkezett a gondolataiba. A szeretőjére gondolt, arra, hogy neki is van, ahogy az apjának is volt. És arra is, hogy lehet, ezt is örököljük. Mármint ezt a szeretősdit. Meg úgy egyébként is mindent. Az emberek nemcsak magukat nem ússzák meg, hanem egymást sem.

És különben is mindenki visszkap mindent. Én adom neki a fájdalmat, ő adja a másiknak, az a másik meg nekem. Én szeretek jobban, aztán meg az én nagy őm szeret jobban majd mást. Micsoda isteni adomány, ha egyszerre van meg minden. Szinkronitás, viszonzás, vonzás, életprogram egy időben, ugyanolyan nagy izével. Káosz minden ember, szentség minden szerelem, gondolja fennköltén, és kissé émelegni kezd magától s ezektől a hülye gondolatoktól. Bölcsesség. Sok baromság. *Csak a nyugtalanság fedőneve.* Morog magában. És arra gondol, milyen jó, mikor egyszerre utálja, marja, őrjíti két ember egymást. El is neveti magát, és szinte önfeledten néz maga elé, azon gondolkodik, kér még egy jégert, amikor váratlanul bevilannak az étkészletek, mint ahogy már rengetegszer az életében. Nagyanyja N. kislánykorában mindig arról beszélt, hogy nem kapta vissza az étkészleteket, mikor visszatért, ezért egész életében kanalakat, villákat, satöbbiket vásárolt és hordott össze a pincébe.

És a nagyanyja is minden héten új frizurával jelent meg, a halála napján is fodrásznál volt. Onnan vitték el a kórházba. Rosszul volt a rendezetlen hajaktól, és irtózott a kopaszságtól. A pincében rengeteg tányért, evőeszközt, tálat, csészét és különféle furcsa parókát találtak, mikor szelektálták az életét. N. ha erre gondolt, mindig valami fura émelegést érzett, és erősebb nyomást a mellkasában, mindig ki kell mennie a friss levegőre. Miután nagyokat lélegzik, jobban lesz. Tudta, hogy kell ezt kezelni. Már jó régen tapasztalta, és egyre ritkábban jön elő. Persze, most ez is előjött.

Mikor visszamegy a kocsnába, diszkrétén, emberszeretettől továbbadja a mosolyát a pultnál őt leső férfinak. Remélem, nem érti félre, gondolja magában. Elkéri a toalett kulcsát, bemeleg és összeszedi magát. Nemsokára találkozik a szerelmével, aki akárhová elé ment volna, de ő érezte, hogy a látogatás után szüksége lesz erre a kis saját időre. Szóval, muszáj volt beiktatni ezt a kis kocsmái közjátékot, hogy a gondolatai leülepedjenek, és le-

rázza magáról ezt az urnás emléket. Most meg ezeket a kocsmaiakat. Visszaadja a kulcsot, leül az ásványvizéhez, kicsit lehajtja a fejét, hogy a pultnál lévő ne szólítsa meg, aztán megírja a férjének, hogy mikorra ér haza, és elindul a szerelméhez a megbeszélthelyre, ahol mindig máshogy érzi azt, hogy él, mint amikor a férjével van. Már amikor van. Azt hiszem, elveszítünk valami fontosat magunkból és a másiktól is, amikor választunk. Vagy ha engedjük, hogy kiválasszanak. Valami életprogramnak, valami életprogramhoz. N. megint közhelyeken agyal, újra megújja magát és a gondolatait, feláll, elkészön a pultos nőtől és a pultnál ülő férfitől. Három utcával később jön rá, hogy otthagya a telefonját és a pénztárcáját a kocsmaszéken. Visszafordul, és bosszankodik, hogy milyen szétszórt, s a kisfiára gondol. Anya, a pénztárcád, anya, a telefonod, anya, a táskád, anya, az ernyőd. Hiába, nagyjából olyan anya a nő, amilyen ember – mosolyodik el, és gondolatban összeviszza csókolja a kisfiát. És megint eszébe jut az apja, hogy de szerette volna ezt a gyereket.

Most nem tudott időpontot mondani a szeretőjének. Azt beszéltek meg, hogy késő délután találkoznak, és ha fél órára van a megbeszélthelytől, jelzi. *Rózsa*, írja az üzenetben. *Millió*, írják rögtön vissza neki.

kettő

Kifordul az ember élete, mint egy sérv. Egyszer csak kifordul az én az énből, kiszakad, vagy le. Kiszakad az énből az én. És ilyen hálókát kell betenni, hogy megerősítsük az életfalakat. Valamit csinálni kell vele. Mert fáj. Visszamegy magától is. Visszagyömöszöli az ember, meg vigyáz is kicsit, ha nagyon kijött. Nem csinál erősebb kihágásokat. Pihenteti magát. A kifordult ént, hogy visszasimuljon, ahová kell.

N. sokáig azon gondolkodott, hogy apáca lesz. Ez annyit tett ki nála, hogy buzgón olvasta a Bibliát, imádkozott, és minden nap magához nyúlt. Az egyik nap, a huszonötödik születésnapján elment az orvoshoz.

A havi ciklusát szerette volna beállíttatni. Rendszertelenül jött és ment neki. Igazából ez annyira nem zavarta, mert az anyjának is ilyen volt ebben a korában, mégis úgy érezte, itt az ideje, és ha tudják, állítsák be neki, ahogy kell, hogy legyen.

Mikor kiderült, hogy még szűz, az öreg doktor úgy ráivallt, hogy belemeggett a rendelő. Mit képzelsz, micsoda dolog ez, eddig mit csinált? N. nagyon zavarba jött, elpirult, és megdőbbenve nézett az orvosra, az pedig

folytatta. Menjen, adja oda magát egy másik testnek, bocsásson meg, de keféljen egy jót, hölgyem, mondta. N. eléggé kikészült, nem elég, hogy turkál bennem, verbálisan is belemászik a lelkembe, gondolta magában megszegyenülten.

N. a tökéletes test szerelmese volt. Tudta, hogy az övé nem az. Többek között ezért is csinálta magának, amit muszáj volt. A dokitól kapott gyógyszer pedig teljesen megbolondította. Vegytanilag. Vagy a fene tudja, hogy. És akkor jöttek a férfiak. Megvolt minden, amit az orvos kért. Azóta sem bír leállni. Nem is érti, hogy akart apáca lenni, hogy nem csinálta ezt a dolgot negyed évszázadig. Viszont férjet rosszul választott, amit azóta is a gyógyszerre fog, arra, amit akkor szedett. Hormonálisan megváltozott, máshogy vágyakozott. Más szagok, más kémiák vonzották. Ebben ezerszer biztos volt. Hogy a férjét a hormongyógyszereinek köszönheti. Persze, a férje jó ember volt. Olyan férfi. Olyan klasszikus. Családcentrikus, házias meg minden. Egy rossz szava nem lehet, de akkor sem ő volt az, nem ő, és nem lesz soha az, akit.

N. a kapcsolatuk elején azt gondolta, hogy ha szexelnek a férjével, akkor lesz gyerekük, aztán azt vette észre, hogy szexelnek, és nincs gyerek. Akkor utánanézett, hogy lehet erre rásegíteni. Nagyon meglepődött, mennyi technológia van. Kiválasztotta azt, amiről a legtöbb biztosat hallotta, és mikor érezte, hogy itt az ideje, akkor hazudott valamit a munkahelyén, behohant a férje munkahelyére, nekiesett, és lett gyerek.

N. kezdte nagyon rosszul érezni magát. Úgy hangzott maga előtt ez a magában visszaidézett kis élet, mint egy hormontragikomédia. Ez a vonatút haza szörnyű, és mindig olyan nyomasztó. Hogy is jutottak ezek az eszébe, és minek. Miért gyötri magát? Talán a hűtlenség lélektana ez. A bűntudaté.

Átgondolta, hogy honnan is megy hová. A legnagyobb bűntudata azért volt, mert tudta, a hűtlenségét sosem cserélheti le hűségre. Mert a férje sosem fogja elhagyni őt. Bármit is tesz. Bármi is derül ki majd. Ő senkié másé nem lesz. Csak az övé. Egyszerűen a férjének így jó, ahogy van. Tán főzhetne és takaríthatna többet, de a férjének ez a szent hármasság a gyerekekkel, nagyon is megfelel. És az is lehet, hogy érzi, eljár máshoz. Nem, azt azért nem, hessegeti el a gondolatait. Szóval, hogy hol is rontotta el. És lehet-e elrontás és test nélkül élni. Romlás nélkül. Azt gyarapítva.

Fáradtan szállt le a vonatról, próbált valami jó feleségképet magára erőltetni, az arcára kiült rossz érzéseket eltakarni. A férje megcsókolta és kérdezte erről meg arról. Ő készségesen válaszolt, ott hazudott, ahol kellett,

elvett és hozzáadott a napjához dolgokat, ahogy már rutinja diktálta. Ilyenkor úgy nyugtatta magát, mint kislánykorában. Ő nem hazudik, csak kitálal valamit. De ettől a szellemességtől is ugyanannyira utálta magát.

Otthon vacsora várta. A férje nagyon szeretett főzni. És így hármásban látni a családját a terített asztalnál. N. csak nézte a fiát és a férjét. Elérzékenyült. Ő is szerette ezt a hármast így. Ilyenkor nem hiányzott neki semmi. És amikor erre gondolt, eszébe jutott, hogy nem írt vissza a szeretőjének, hogy hazaért. Megírta neki, hogy itthon van. Az visszaírta, hogy már aggodott, és szereti.

Este a férje szeretkezni akart. Nagyon meglepődött. Mindig neki kellett kezdeményezni. N. magába engedte a férfit, és nézte a plafont, amíg megtörténik, és közben egy utolsó szajhának érezte magát. A fiára gondolt. Hogy nem tudna az apja nélkül lenni. És ő sem akarná megfosztani a férjét a családtól. Ettől a hármastól. Sehogy se megy ez. A férje lefordult róla, megcsókolta és elaludt.

Hiába. Kifordul az ember élete, mint egy sérv. Egyszer csak. Kifordul az én az énből, kiszakad vagy le. Kiszakad az énből az én. És ilyen hálókat kell betenni, hogy megerősítsük az életfalakat. Valamit csinálni kell vele. Mert fáj. Visszamegy magától is. Visszagyömöszöli az ember, meg vigyáz is kicsit, ha nagyon kijött. Nem tesz erősebb kihágásokat. Pihenteti magát. A kifordult ént, hogy visszasimuljon, ahová kell.

N. felkelt, átment a fia szobájába, betekargatta, megpuszította a fiút, az magához húzta, és elaludtak.

három

P. felriadt, felült az ágyban, és kereste a szemével és a kezével a feleségét, de nem találta. Felkelt, átment a kisszobába, betekargatta a fiát és a feleségét. Megsimogatta őket, és kiment az erkélyre cigarettázni.

Nézte az eget, hogy micsoda gesztusfestő az Isten, milyen gyönyörű ez a nagy, feszes, ezüst-fekete vászon. Mindig magával ragadja ez a látvány, órákig képes nézni. Most is csak bámulja a füstön keresztül ezt a kozmosznak nevezett megnevezhetetlent. Ezt a végtelenség-érzést akkor ejtette el, mikor lenézett az erkélyről. Egy öregasszony kapált szemben a szomszédos kis vályogház előtt. Az asszony felső teste párhuzamos volt a földdel. Ilyen hajlott kort és gerincet P. még nem is látott. Meg-megcsillant a Hold a kendőjéből kilógó fehér tincsen. Kapált. Éjjel. P. kíváncsian és értetlenül

nézte, hogy vájja bele a kapát a földbe az asszony. Rutinosan, finom, apró és gyors mozdulattal, mintha horgolná a földet. Te meg cigizel. Fújod a füstöt az égre gomolyagnak. Éjjel. Ennyi. Mondja magában. Ő sem bír aludni, és kijött, intézi el a dolgát. P. kissé elérzékenyült az öregasszony látványától. Mégis különös. Furcsa. Erről a furcsa szóról a felesége jutott eszébe. Mindig nyomasztotta, hogy jó férj-e, jó szerető-e. Állandóan úgy érezte, hogy valamit nem jól csinál, valami hiányzik a feleségének. Főleg mostanában. Régebben ez nem így volt. Mostanában erősen rá szokott törni valami nyomasztó kétségbeesés. Tudta, hogy a betegsége miatt nincs erős szexuális vágy benne, meg is szokta, hogy ha a feleségének kell valami a testétől, a testéből, akkor ő kezdeményez. Ezt szerette is, ha a nő jött. Ezzel elégedett volt. Akar. Nincs baj, gondolta ilyenkor P. De valahogy mindig úgy érezte, hogy nem tudja középkorú férfiként sem behozni azokat a gyakorlati, mechanikai jókat, amiket kellene. Korai magömléseit nem tudta kontrollálni. Pedig gondolatban fél százszor szétszedte és összerakta a kedvenc rádióját közben, hogy késleltessen, de a legtöbbször idejekorán történt meg a dolog. Ez frusztrálta is. Érezte, hogy a felesége a karjai között merő vágy, csupa nedv, sikamlós ösztön. Tudta, hogy valami nincs meg benne, amire ez a nő vágyik. És valamiért mégsem törekedett rá, hogy tökéletesítse magát. Szégyellte az egészet, és inkább szorongott benne egy kisfiú. Az, hogy máshogy is lehet szerelmeskedni, mint ahogy ő csinálta, arról hallani sem akart. Hiába terelte a felesége ide meg oda a kezét. Nem ment neki. Ilyenkor szorongott benne a nagyanyja és nagyapja teste. Eszébe jutott a nagyanyja összecsomósodott csiriz teste, ahogy áll a lavórban, és ő szivacs-csal lemossa. Csonttestén csak csúszkált és feltolódott a bőr. Nagyon finoman kellett csinálni mindent, hogy ne fájjon, ne sérüljön a szövet. Nagyapja kóro testét pedig ő tette tisztába, ő etette, itatta, a nagyanyja már régen nem bírta megemelni. Neki kellett mindezt megtenni. Már akkor is ő segített ápolni a nagyapját, mikor még a nagyanyja egyáltalán nem szorult semmi segítségre.

P.-t a nagyszülei nevelték. Nem sokszor érintették meg. A nagyapjától barackot kapott a fejére, meg kezét fogtak, meg egy-két hátba veregetés is eszébe jut.

A nagyanyja a mosolyával simogatta, és a feje búbját simította meg néha.

Szégyelltek már érinteni, azt mondták, hogy majd megtanulja ő maga, ők már öregek, és nem illik simogatniuk. De P. nem tanult meg érinteni. Nem ment neki. Ha rámosolyogtak szépen és szelíden, azt nagyon szerette. Főleg a felesége mosolyát szerette, attól mindig nagyon elérzékenyült,

és valami kellemes bizsergés fogta el. Gyakran azon kapta rajta magát, hogy ő is barackot ad a fia fejére. Viszont azt megtanulta és megjegyezte, amit a nagyapja mondott neki: Kisfiam, ne feküdj le úgy soha, hogy harag van a szívedben. Nem szabad. Tata még három dologra esküdött. A vöröshagymára, a szalonnára és a pálinkára. P. a tata halála után is a névnapján és a születésnapján mindig ezt a hármast tálalja fel magának, hosszú évek óta. A nagyanyja pedig mindig azt mondja neki, kisfiam, majd válassz egyet, és szeresd. Ezek az életprogramok munkálkodtak benne a test helyett. Hát, ő szeretni is fogja, akit választott. Neki csak ez számít. És kész. Zárta le magában magát kicsit zaklatottan P.

Hiába, az ember nagyon be tud ragadni a gyerekkorába, mint a légy a légy papírba. És csüng az élete plafonjáról, meg-meglebbenti valami szél vagy vihar, de az csak ott lóg, rendületlenül, leszedhetetlenül. Idővel bele-ragadnak más emlékek, szorongások is. Ez van. Meg a hülye hasonlataim – húzza el a száját ironikusan P. És még nézi egy darabig az öregasszonyt, aki csak kapál, fel sem néz, nem is tudna. Ki tudja, hol van ő is, hol jár az esze, gondolja P. Túl sokat agyalunk. Túl sokat. Közben meg nem tehetünk semmit. Csak valami erő hatására leszedálva viseljük magunkat. Néha valaki cselekszik helyettünk. Mert nekünk úgy kényelmes. Néha pedig az élet csinálja magát. Kívül is, és bennünk is.

Lassan hajnalodik. Végre az öregasszony is bemegey a házba. P. még elszív egy cigit. Köp egyet, és engedi, hogy világosodjon benne is a reggel.

négy

Már most elcsesztem életem legjobb tizenöt percét, mondja H. úgy, hogy a pultos is hallja. Rossz kávé. Vizes sör. Meleg vodka. Pedig csak szerettem volna élni az akcióval. Hát, élni azt én is szeretnék, válaszolja a pultos. És elé tesz egy pohár sört az új csapról. A vendégem, mondja a srác.

H. megfogja a hűvös poharat, és megköszöni a sört. Az apám, ő beszélt mindig a rossz kávéról, a vizes kávéról. Csak azt adtak nekik a gyárban, kezdi rá H. Egész napra ennyi volt a porció. Meg a paták bűzéről beszélt. Sosem éreztem olyat. Csak pár macskatetem bűzét, és azt szoroztam be, ha a paták bűzére gondoltam. Az apám orrával próbáltam emlékezni erre az orrfacsaró okádékszagra. Azt mondta az apám, hogy a lovakról levágták a patákat, bevitték a méhbe, ők pedig öklendezve kaparták ki belőle, amit kellett. Nyár volt, szegénység, iszonyú nagy hőség és ocsmány bűz. Ez volt

a melójuk. Kellott a pénz. Néhány kocsmá budiszaga lehet olyan, mint a paták bűze. Azt hiszem. És megvakarja az orrát H. Meg a tanksztori, na, azt is elmondta vagy százszor. Egy szappan volt benne meg egy maszk, felpróbálta. Persze, tilos volt bemászni a tankokba, rálóttek, majdnem meghalt. Akkor te sem volnál, fiam, mondta mindig, és ilyenkor sunyin és kamaszosan nevetett. Meg az anyád, tudod, ő volt a forradalom első áldozata, mert egy szikével teli lavórban mosta meg a kezét a kórházban. Na, elszálltam az emlékeimben, bocsánat. Maga még tanul, vált át a mesélésből H. Igen, válaszol a pultos fiú, egyetemista vagyok, ez egy kis pénzkereset. Azt hiszem, jobb, mint patákat kapargatni a méhben. Ja-ja, az tuti. És még itt a budiszag is tűrhető. Gondoltam, hogy egyetemista, valahogy gondoltam. Szoktam idejárni, de még nem láttam magát. Képzeld, az apám egyetemi tanár volt. A barátaim mind megbuktak nála. Az anyám állandóan korholta őt, hogy milyen szőrösszívű. Legalább a gyerek barátaival lehetnél egy kicsit kedvesebb, mondta neki az anyám. Ezért előfordult, hogy az apám felhívta a srácokat, és azt mondta, aki javítani akar, ekkor és ekkor a tanári szobámban vagyok. És megadta nekik a kettést. Az anyám miatt, hogy ne korholja őt mindig. És aznap, mikor felvettek engem az egyetememre, az apám kilépett a folyosóra, és azt mondta, akinek jó a közepes, az jöjjön. Hát, ilyen volt az apám. Nagy ritkán. Egyébként rettegtek tőle a hallgatók. Volt egy ideája. Tanárnak csak komoly ember menjen. A haverjaim meg – és sokan még – lump elemek voltak. Így mondta. Csak azzal nem számolt az öreg, hogy sokunkban letisztulnak majd a dolgok, levetjük valamilyen szinten a lumpenséget, és még tán jók is tudunk lenni. Jó tanárok. Tudja, én is tanítok. Szóval, az apám. Nem untatom?, kérde H. a pultos fiút. Nem, látja, nincs sok dolgom, mondja csak. Szóval, legutóbb, mikor nála voltunk a gyerekekkel, nagyon elemében volt. Mondtam neki, hogy a régi kricsmónkban már nincs ital, mert megszűnt, kifőzde lett belőle. Egyetlen italnév volt a terítéken. Vörösboros marhapörkölt. Remélem, kértetek, vágta rá akkor apám. Kérek két adag vörösboros marhapörköltet, marhapörkölt nélkül.

Mikor leesett nekünk a poén, vagy két percig röhögtünk. Majd hazamentünk. Az anyám mesélte, hogy apám mondta neki aztán, hogy bekapcsolja a tévét. Jól van, öreg, kapcsolj, reagált rá az anyám. Az apám a kezébe vette a távirányítót, és bekapcsolta a tévét. Anyám pedig a konyhában mosogatott. Mikor bement a nagyszobába, mondta az apámnak, Te, ember, hát hogy ülsz abban a fotelben. Megszokta, hogy a férjének minden pillanatban tartása van. Persze kivéve, amikor nem, de mindegy. Szóval, az öreg nem szólt semmit. Meg volt halva már. Hogy így helytelen grammatizál-

jak. A halálnak van grammatikája?, kérdezi maga elé nézve H. A halálnak mindene van, válaszolja meg magát. Ma volt egy éve. Azért vagyok ilyen érzélgős szóhuszár.

Meghívhatom egy italra?, kérdezi H. a pultost. Köszönöm, nappal nem iszom, majd este. Akkor tegye el estére, fogjon még ki belőle egy sört magának, mondja H., és odaadja a pénzt. Köszönöm, uram, így a srác. Hívjon H.-nak. Mindenki így ismer. Okés, köszönöm, H. Én R. vagyok, Robi. Helló, Robi, egészségére. Egészségére, válaszolja Robi.

És. Magának. Mije van? Mije nincs? Ha nem vagyok nagyon indiszkrét, kérdezi H. Ja, az apám, az én apám. Vagy tizenöt éve nem láttam. Kiskoromban lebénultam, hosszú a sztori, és nem bírta elviselni, hogy az ő fia béna. És elhagyott minket. Azóta az anyám nevel. Vele élek. Ketten vagyunk. Röviden ennyi. Úgyhogy az én apám valahol él, valakivel, valamit csinál valahol. Mégis már évek óta halott. Nekem. Bocsásson meg, reagál H. Remélem, nem zaklattam fel a mondókámmal. Nem, dehogy. Nekem ez a természetes, ahogy én vagyok, az anyámmal. Jó így. Majd én más apa leszek. Ennyi, válaszolja Robi. H. most látja csak, hogy a srác csak az egyik kezét használja, a másik ott lóg a törzse mellett, és most azt is észreveszi, hogy sántítva megy a pult másik végébe kiszolgálni egy faszit, aki most jött be. Elgondolkodik, hogy ő tudná-e, bírná-e, ha sérült gyereke volna. Az ő lányai olyan szépek, olyan egészségesek, olyan nagyon gyönyörűek. Ezen nagyon mélyen eltöpreng, és folytatná is magában a monológot meg a külső dialógot a pultos sráccal, de üzenetet kap. Rózsa. Írják neki. Millió, írja vissza. El kell indulnia. Nemsokára a megbeszélthelyen lesz. A szerelme. H. megköszöni a pultosnak, hogy meghallgatta, és elnézést kér, amiért annyit dumált, de ma ez van. Semmi gond, minden jót, mondja a srác, és kezét fognak.

öt

H. kifordul a kocsmából A találkozás előtt még el akar menni a cukrászdába. Házi mézest veszek, dönti el, azt tuti, hogy N. is szereti. A sorban előtte egy fiatal fickó egyik süteményre mutat. Az mi?, kérdezi. Női szeszély, válaszolja az eladó. Női személy, fura neve van. Női szeszély, ismétli meg az eladó. Ja, így már más, mosolyog a fiú. És az miből van? Málnás tojáshab. Gondolhattam volna, mosolyodik el megint a srác. H. is röhög, és úgy dönt, hogy kér ő is egy átkeresztelt női szeszélyt. Ez a málnás tojáshab olyan erotikusan hat, hogy muszáj vinnem egyet. Sütipornó, kacsintanak

egymásra H. és a fiú. És vesz egy üveg pezsgőt is. És már ott is áll a megbeszélthelyen, várja N-t. Pár perc múlva meg is látja, és csak nézi. Az embernek bizonyos idő elteltével stratégiái lesznek arra, hogy ne legyen szerelmes, aztán mindig jön valaki, aki miatt máshogyan kell stratégiázni, gondolja. És már sokadjára euforikusan állapítja meg, hogy ez a nő milyen hatással van rá. Hiába, a személyiség vonzereje több, mint a testé. Különben is abból már jó sokat fogyasztott. Ezért is volt különleges az N.-nel való kapcsolata. Most tényleg őt szerette, nem a csábítást, nem a vadászatot, a testet, nem csak a vágytárgyat, nem a szökést, nem a titkot meg ilyeneket. N.-t szerette. Őt magát. Meglepő módon. A lelkét, a gondolatait, a humorát, a tekintetét, a hangját, a kezét, csupa olyan dolgokat, amik eddig nem igazán érdekelték a nőkben. N. végre a kapuhoz ér. H. meg akarja csókolni. N. kislányosan elfordítja a fejét, ne itt, meglátnak. A visszafogottság ilyen fékjét nem ismerem, hölgyem, mondja H., és megcsókolja N.-t. Különben is, amit természetesen csinálunk, nem stresszelve, szorongva, jajkí-látmeg, az fel sem tűnik senkinek, mert az természetes. Ennyi. Erre a bölcsességre meg kell enned egy női személyt, és koccintanunk kell egy pohár pezsgővel. Női személy?, kérdezi N. Igen, nevet H. És elmeséli a cukrászdás sztorit.

Az apám ma, tudod, szólal meg szólamot váltva H. Az enyém is, vág bele N. Igen, a tied is, néz szomorúan maga elé H. Aztán mindenféle közjáték nélkül egymásnak esnek. Falják egymás testén a mostot úgy, hogy az csak folyjon, áramoljon a testükön a végtelenített idő illúziójaként. A halál és az újjászületés, az ösztön és az ész két élethengerén. Pont megfelelő flexibilitással. Rolling Stones, pezsgő, női szeszély. Istenem, ocsúdik fel H., a feleségemmel volt utoljára ennyire jó. Ezerkilencszázkilencvenhatban. Mindig is tudtam, hogy valami máshogy vonz ebben a nőben. Azt hiszem, ez a felfedezés elég fájó, gondolta, de aztán már nem akarta gondolni sem ezt, sem mást. Elmerült a nőbe, és beleélte magát N. szófogadó, ruganyos testébe. Egy nagy alvás után H. elkezdte cirógatni N. haját és az arcát, végigsimított a vállán, a kézfejen és vissza. Nézte, ahogy N. szuszog. És érezte, hogy egy utolsó szar, érezte, hogy máshogy szereti ezt a nőt, mint a feleségét, más neki ez az egész. Legalább úgy kell neki ez, mint a családjá. Gyerekestül, feleségestül. Nélküled nem tudom csinálni az életet, suttogja N.-nek. Vajon te hogy vagy ezzel? Nem is tudom, mikor ébredtem én hamarabb szeretkezés után, és mikor tápázkodtam így fel, és néztem csak úgy egy nőt. Azt hiszem, N.-nel, azzal, hogy van nekem, jobb vagyok otthon. Jobb ember,

jobb szövetséges, jobb fegyverhordozó. Jobb vagyok hűtlen férjnek, mint hűnek, állapítja meg H., és kortyol egyet a pezsgőjéből.

hat

É. az utóbbi hetekben újra nézni kezdi a férje kézfejét, amit régen anyyira szeretett, és mikor a férje levette a zokniját, és az asztal alá dobta, vagy a szőnyeg epicentrumába, nem förmedt rá, hanem elmosolyodott, úgy belül, csak magának. Mostanában valamiért a férje sem hagyta ott reggelig a pamutgalacsint, hanem amikor eldobta, mint egy labdaszedő fiú, felállt, és szórakozottan belekosarazta a szennyesbe. É. látta, hogy ilyenkor nincs ott. Ilyenkor sincs. Máshol van. Ez a fizikai való elég alter dolog. A test mint jelenlét, az élet didaktikájának szigorúbb betartása nem mindig a vágy-való. Csupán valamiféle tény. Vagy éppen hogy kivetült illúzió.

Mi is az, hogy (beteljesült) való(ság), meg úgy egyáltalán a beteljesülés, vagy éppen, hogy ki. És meddig tart. Filozofálgat szórakozottan É., és bekuckózik a nappaliba. Miért van az, hogy valamikor, valamiért eljön értünk a nagy hiány, folytatja belső gyötrelmeinek analízisét. Az a nagy akar mindent egyszer csak kipukkantani. Miért?

Valamiért az emberek nem férnek a bőrükben. És még az is eszébe jut, hogy a lábujjait is szerette a férjének, a hangját, a gesztusait, a zerge testét, fokhagyma fenekét, sűrű haját, a humorát, az intellektusát, a pajkos pajzán-ságát, és azt a biztonságot, amit csak a férfiak tudnak megadni. É. ezt gondolta akkortájt, amikor megismerkedtek. Meg aztán társat, férjet, apát keresett az életéhez, amit elképzelt magának. Ahogy a férje feleséget, anyát. Egymás életének tárgyai lettek, és nagyon el akarták hagyni a szülői házat. Mindketten. Őszinte tárgyak, örök léleknippjei lettek egymásnak az élet nappalijában és éjjeliszekrényeiben. Eszközök, kellékek a vágyott nagy élet-programokhoz. Munka, lakás, autó, gyerekek meg a többi. De ezeket most miért veszi így sorba, ilyen fájoan, realiztikusan, kicsit kiábrándultan, csaknem ironikusan. Ez nem az ő stílusa. Mi a gond?, kérdezi magától már sokadikszor. Pedig leginkább kijelentő és felszólító mondatokat szokott magához intézni.

Nagyon zavarták ezek a mondatok, ezek az érzések, azért is, mert kérdések voltak. Nem szeretett kérdezni. Félt, hogy valami szörnyű dolog derül ki. Mindenről, ami szent és szép és fundamentum neki, félt, hogy megingatják az egyébként is labilis énjét. Kellott neki valami választott betonérés

alap, különben szétesik, család ide vagy oda. Szörnyűek voltak ezek a kérdések, és szokatlanok. Kilépett velük a hétköznapi rutinjából. Amik olyan biztonságosak, és úgy ráégték minden mozdulatára, olyan stigmái voltak az életének, hogy ezek az égett, odakozmált gesztusok voltak leginkább ő. Egy pulzáló emberszövettel borított, tudatésszívmutált, biokémikus, részecskefizikás humanoid vagyok, gondolta már végképpen ironikusan. Csak nézett maga elé. A telefonja egy ideje jelezte, hogy üzenete jött, de nem akarta megnézni. Eszelősen a férjére gondolt. A legelejére, a közbenlévőkre és a mostra. A testjeikre, az érzelmeikre. Arra, hogy milyen jó volt együtt, arra, hogy a férje egy elég helyes fiú volt, és mindig csábítani akart. És ő nem adta magát, leginkább ezzel fogta meg őt. Ezzel váltott ki olyan energia- és vonzásmezőt, amiből élet lett, közös élet, szerelem, szövetség, kötés. Azt hiszem, a férfiak szeretik a hűvös nőt, akiknek tartásuk van, tekintélyük van, tekintetük van. Ők sem mind feltétlenül a vágyrészecskékre mennek rá, mint mell, fenék, láb, comb meg ilyenek, konstatálja, és felröhög, mert az jut eszébe, hogy okés, doktor É. kurva komolyokos vagy, akkor most tessék, szépen oldd is meg a dolgodat. A gyakorlatban is. Ennek öröme feláll, és vasalni indul, aztán vissza is huppan a kanapéra, mert nagyon úgy érzi, hogy most egyszerűen csak belül akar lenni. Legbelül, a gondolataiban, az emlékeiben. Most nem akar gyáva lenni és beleállni a vasalás monoton kötelességébe, ami elszívárogtatja a belső, lelki mélyt, feloldja, mint egy zsíroldó a máshonnan jövő érzéseit és gondolatait. Ilyet utoljára enyhe túlzással kamaszkoromban csináltam, gondol bele. Leszarom a vasalást, mondja, és enyhén szólva kissé komplementer gondolatként, váratlanul eszébe jutottak a férjével való első szeretkezéseik és az elkövetkező évek együttlétjei. Az, hogy ő milyen csiklandós volt, igaz, most is az, de akkor sokkal jobban az volt. Nem tudom, megvastagszik a bőr, vagy érzéketlenebb lesz, reflextelenebb? Vagy az a kikerülhetetlen megszokás? Hogy kell azt kikerülni, hogy kell azt nem megszokni, de komolyan. Fene tudja. Amikor a férje először megpuszilta a fülét, és a nyelvvel finoman megnyalta a szélét, egyszerre lett libabőrös, egyszerre nevette el magát, és egyszerre érezte cikinek, picit undorítósnak és furán izgatónak.

Élete legelső gyönyöröszertkezése is eszébe jutott. Most, ma, itt a kanapén minden ilyesmi eszébe jut. Ömlik, és olyan, mint egy egyszemélyes monoterápia.

Fiatalkorában borzasztó szégyellős volt, de a férje igazi romantikus ragadozó. Egyszerre érzéki, érzelmes, pimasz, gyengéden határozott és ellenmondást nem tűrő. Minden olyan észrevétlenül történt, mint egy mágus,

úgy csinált mindent. Megbabonázta, elzsibbasztotta, könnyeddé tette. Persze az a kis bor és azok a Rolling Stones-számok is benne voltak a misztériumban. Csak azt vettem észre, hogy nincs rajta ruha, mondja hangosan maga elé. A férje abba is hagyja a szuszogást, megmozdul, ránéz és megkérdezi tőle, hogy mondott-e valamit. É. nem reagál, a férje is visszapunnyad.

Még sosem látott annak előtte péniszt. A férje mutatott neki valamilyen lapban fotókat. Nem szexlap volt. Valami színes magazin. A férfiakon volt ruha, izgalmasan meg volt komponálva az egész.

Fura egy szerv, gondoltam akkor. Egyszerre volt vicces, lüktető és nyugtalanító az egész. És mikor É. meglátta leendőbelije nemi szervét, és hozzáért, elárasztotta valami kellemes, meleg, bizsergő érzés, valami sürgető falánkság, hirtelen a semmiből habzsolni akarta a habzsolást is. Tetszett neki. Úgymond nem várt hatást gyakorolt rá, mosolyodik el ezen a hivatalos mondaton. Nem rémült meg tőle, nem volt vicces, nem volt undorító. Egyszerűen nem érezte a testét, mintha valami halmazállapot-változáson menne keresztül. Légies anyag lett, feloldódott a világban. Persze a férje tudta, mit csinál. Bor mindig volt, zene és hangulatvilágítás, és úgy hajlítgatta, simogatta, ölelte, mint egy balett-táncos. Nem akart mindenáron behatolni, megvárta, míg ő kéri rá, mikor már eszeveszetten felizgatta, és magától adott neki bebocsájtást, csaknem könyörögve. Akkor még nem zavarta az a rutinoság, ahogy hozzá és önmagához nyúl. Néha olyan volt, mint egy vízvezeték szerelő, néha mint egy vad ló, néha mint egy durcás gyerek, néha akarnok kamasz, másszor légtornász, akrobata, és néha egy hülye majom.

Mindent szeretett. Hálás partnerei és játékszerei voltak egymásnak. Szeretett csak úgy a paplan alatt kettesben lenni a férje micsodájával. Mintha babázna, mintha valami plüssizé volna, mintha titokban valami fura nyalókához jutott volna, amit kislányként elcsent valami vásárban, és azt ízlelgeti kedvére. Mikor ezt csinálta, semmire nem volt szüksége. Egyszerűen csaknem magától elalélt, ahogy vonaglik és sziszeg és élvez a férje. Mikor kiömlött a vágya, kibújt a paplan alól, és mondott valami kislányosat és bódítót, és szorosan a férje combjára feszítette magát, és elvibrált rajta.

Aztán egymáson elaludtak, aztán pedig mindig farkaséhesek és szomjasok lettek. Az ágyba vitték az ételt, és sokszor újra kezdték a hús, a vér, a zsír, a test és az ingerek játékát. Passzolt minden, mint az óvodában, abban a gömbben, amikor a megfelelő alakzatot kell megtalálni és belehelyezni a gömb különböző síkidomokat ábrázoló lyukaiba. Ez valami készségfejlesztő dolog volt. Hát, fura egy analógia, de érteni vélem magam, mosolyodik el.

Szerették egymást. Jött is velük az élet, amit együtt, mint egy kirakóst, makettet építettek, lelkesen, pirosszögösen, feszes mellekkel, izmos akarattal és hittel. Gyűjtögettek, számolgattak, szeretkeztek, nyomorogtak, csúfolták az decens időseket...

Együtt csináltak mindent, a nagy semmiből, de aztán jöttek az egyre türelmetlenebb együttlétek, gyorssexnumerák, először még röhögtek rajta, hogy rajta, rajta, gyorsan, mert mindjárt bejön a gyerek, aztán meg, bébi, elkésem, most nem rakom össze fejben háromszor a gépet meg a csaptelepet, hogy neked jó legyen, majd este, jó? És nekem sem volt kedvem játszazodni a paplan alatt. Ránk rakódott az élet, a hétköznapi, minden, amit akartunk, amit vártunk, elvártunk magunktól, a másiktól, és, azt hiszem, amit vártak tőlünk a látott életek, a példák, az elődök meg minden. Észre sem vettük, hogy valami nincs, mert más meg, sok más annyira volt.

Előfordult, hogy É.-nek nem volt kedve szeretkezni, és a férje úgy bedurvult rá, hogy elkezdte simogatni és húzogatni a vesszőjét. Perverz állat, mondta É., és kimászott az ágyból, befeküdt a lányok ágyába. É. férje pedig jól kielégítette magát, és mikor É. visszatért, csak az ernyedte farkát látta, a kielégült fejét, és egy összegyűrt zsebkendőt a földön. Sarkon is fordult, és megágyazott magának a kanapén. Ekkor már erősen szidták egymás anyját, és az összeveszések meg kibékülések algoritmusai határozták meg érzelmi és szexuális életüket. Ráadásul É.-ben felmerült a klasszikus feleséggyanú, hogy a férje megcsalja őt. Elkezdett kutakodni, és valami sejtelmes, ködös, félreérthető dolgokat észrevett, de mikor számonkérte a férjét, az mindent szépen meg tudott magyarázni, és pár hétig minden olyan volt, mint a lelegején. Szép volt. Legalább egy ideig. Ha van is valakije, hálás is lehet neki ezekért a néhány napos újraéledett érzelmekért. Jó volt, hogy valahogyan tudták modellezni picit a lelegejét, azt, ami volt, ami olyan igazi és tiszta volt, gondolt vissza az akkori gyötrelmeire É.

Azt hiszem, a férjem megcsalt már. De nem akartam tudni róla. Egyszer azt mondtam neki, hogy legyen velem diszkrét. Nem tudom, miért mondtam ezt. Ő, nem tudom, miért sírta el magát, hogy ilyet ne mondjak, mert ő nem olyan, és engem szeret, és velem akarja leélni az életét.

De, de azt hiszem, mégis tudom, miért sírta el magát. És sokszor igazából örültem, hogy nem döfi elém a farkát, mert már az lett, egy nagy fark, mert nekem már sok volt ez a baszásderbi, azt hiszem, a lélek szeretkezésére vágytam, ami a testben válik anyaggá, nedvvé, vagy nem is tudom. Nem kívántam már őt, és azt hiszem, ő sem engem. Viszont sokszor úgy tudtunk szex nélkül összebújni, akárhonnán jött ő, és én akárhonnán jöt-

tem, mint két árva kutya, aki mindig visszatér, bárhog is van, és ezek nélkül az ölelések nélkül szart sem érnek a félrebaszások.

Hozzám is jöttek. Csábítani. El. Engem. El. De én nem tudtam, nem kellett, nem ment, nem is érdekelt. Meg aztán ott volt a háztartás, a gyerekek, a munkám, a szüleim, a barátaim és a hobbim, a természet. Fákat ölelgettem, madarakat gyűrűztem. Itt ismertem meg K.-t. Aki miatt minden felkavarodott, aminek nem kellett volna. Aki miatt most ez az egész eddigi élet felidéződik. Hogy mentsvár legyen. De ahelyett, hogy. Úgy omlik össze, mint. Szóval, jön egy ember, és annyi az eddig felépített bástyáknak, életvárnak, kifaxomnak. Mint egy égő cigicsikk, amit az arcodba vágna, a kézfejedbe nyomna, rád ejtenek, mint a Notre Dame, úgy gyullad ki, és leég majdnem minden. Vagy valaki mindig jön, úgyis. Jön. Mindig. És te döntesz, hogy. Kérdez újra nagy életbölcset magától É. Legalább férfi volna. De nem. K. egy nő. Atyaisten, egy nő. És én is nő vagyok. Ilyenkor mi van. É. rúg egyet a lábával, a férje megmozdul, a combjára teszi a kezét. Na, miszter pénisz, mondja, és beletúr a férje hajába – állítom, te még élveznéd, ha. Ha, ha mi, kérdezi magától É., és kimegy a konyhába, tölt egy pohár bort. Ezt már nem bírom ki ilyen józanszárazon. El kell tompítanom magam picit, legalább placebó. Oda kell figyelnem magamra. Mert itt ez az élet, itt vannak gyerekek, itt van a vasalnivaló, itt van az újabb szennyes, itt van a, itt van a. Minden. Ami itt van. Be kell csapnom magam, ahogy eddig, csak most másképpen. Azt hiszem, legtöbbször nem más csap be minket, hanem mi magunkat, szomorodik el. De miért ilyen végletes megint, kérdezi magától, és mit is akar mondani magának. Szuszra megissza a bort. Ez már régen család, nem két ember szerelme. Ez más, az is más. Két nagy szentség. „Monddtekiválasztanál?”, dúdolja, zavartan és szószakozottan egyszerre, aztán ingerülten megállapítja ebben a szörnyű énidőben sokadjára, hogy utálja a kérdő mondatokat. És maga elé motyog egy kijelentőt. Azt hiszem, szerelmes vagyok K.-ba.

hét

Miért nem nyugodhat meg egy kicsit a szív, vagyis inkább hosszabb időre, sóhajt K. Mert szereti a kérdéseket, nagyon is szereti. Mert szétszedi, felfedi, magyarázza, leleplezi, elemzi, értelmezi, felforgatja a világot. Szóval, miért, kérdezi K., és É.-re gondol.

Először erősen szuggerálta, és kérte az istent, hogy a nő legyen leszbikus, és hogy csak neki legyen az, vagy hogy buzoljon meg neki, csak neki, de most is félt, ahogy már nem először. Most végképpen nevetségesnek, fásultnak, öregnek érezte magát az érzelmeihez. Főleg, hogy megtudta, É. simán nem meleg.

K. negyedik korától tudja, hogy lány létére a lányokhoz vonzódik. Egészen nyolcadikos koráig szerelmes volt egy Maja nevű lányba. Maja csendes, eminens lány volt, és olyan zseniszerű. Állandóan tanult. Vagy bebújt egy sarokba, és olvasott. K. nagyon szeretett a közelében lenni, barát-nők is lettek. Maja nem tudta, hogy ő szerelemmel is van iránta. Bármit is jelentsen ez egy tizenegy éves lánynak. Egyszer egy zsúron megpuszították egymást, és picit a szájához is ért Maja puszija. Négy évig erre a véletlen fél-szájrapuszira gondolt. És úgy Majára, az egész lényére. Aztán miután leballagtak, egy júliusi napon arra ébredt, hogy már nem szerelmes Majába. A középiskolában pedig végképpen halálos szerelmes lett. Juli kolis volt, állandóan együtt lógtak, és mikor péntekenként a koliszobában egyedül voltak, azt is csinálták. Magukra zárták az ajtót, felmásztak az emeletes ágyra, meztelenre vetkőztek, és kényeztették egymást, ahogy tudták. És tudták, nagyon is tudták. Fogalmuk sem volt, honnan és miért és hogy meg mint. A mozdulataikat nem látták senkitől, nem hallották senkitől, nem tanulták senkitől. De nem is érdekelte őket. Semmilyen magyarázat. Csak az, hogy minél többet legyen zárva péntekenként a koliszoba ajtaja. Valamiért mindkettőjüknek olyan természetes volt, ami együtt történik a lánytestükkel. Ennek a véget nem érő csodának akkor lett vége, mikor egy iskolai szünetben K. egy levele nem a Juli kezébe került, hanem az anyjába.

Juliék egy kis faluban éltek. Szerény, takaros körülmények között. Lavórban fürödtek, kinti budiba ürítettek, éjszaka bádoggal vödörbe vizeltek, ami az előszobában volt, hogy ne kelljen kimenni az udvarra.

Egyszer voltam náluk, emlékezik magába roskadva K. Nagy dunyhában aludtunk, és egy ágyban. Milyen jó volt. Bár az emeletes kőágyhoz képest minden csak jobb lehetett. De az a dunyhás ágy, én és Juli. Te jó ég! De jó is fiatalon beteljesíteni a testi szerelmet azzal, aki viszontszeret téged, a személyedet, a lelkedet is, meg a hülyeségeidet. Az van, vagyis volt – édes istenem, Juli szülei már nem is élnek –, hogy szerintem Juli szülei azt, hogy mi a vágy, a vonzás, a szerelem, a szerelmeskedés, azt annyira nem ismerték. Főleg az anyja nem. Életében nem mondta ki azt, hogy. Na, azt. Hogy pénisz. Sehogy sem. Nemhogy játékosan, viccesen. De azt sem, hogy vagina. Egyszerűen nem voltak szavai ezekre. A csúnnyját, vagy ilyeneket mond-

hattak, de inkább nem. Juli anyja, ha a férje azt akarta, odafeküdt hozzá, és megtörtént. Ha fáj, fáj. Asszonyi kötelesség. Azengeddmagadhamarabb-szabadulsz női örökében, azt hiszem, ez ilyen volt legtöbb Juli anyjához hasonló nőnek. Beszélgettünk erről Julival, hogy is van ez. És hogy ez mennyire nem jó így. Juli akkor azt is mondta, ha mi kiderülnénk, nem is tudja, mi történne otthon.

Szerintem az én szüleim sem voltak sokkal virtuózabbak. Csoda, hogy megfogantunk. Elröhögtük magunkat kínunkban, ha erről beszélgettünk. Vagy hogy éppen célirányosak, ellentmondást nem tűrően, egy behódolmányba behatolva, eltéveszthetetlenül, vektorálisan lettünk meg nem zövdve. Oké, jól van, bioszból meg matekból megadom az ötöst, csak csókolj meg, mondtam akkor. És K. a mostani mostjában hangosan felröhög, feláll a kanapéról, hanyatt fekszik a szőnyegen, és tovább révedezik. Az az istenverte szerelem, de hát olyan jó. Mit tegyünk. Azt tettük, hogy ezután soha többé nem szóltunk egymáshoz. A levél miatt. Minden elveszett. Juli szülei üzentek az enyéimnek, hogy beszélni akarnak velük.

A nagy szülői találkozóra az apám ment el, az anyám azt a megoldást választotta, hogy nem vesz tudomást arról, ami történt, mert így akkor az nincs is. Több mint harminc év telt el azóta, és egyetlen szó sem esett az én másságomról.

Tán az apám kommunikatívabb lenne ez ügyben, de én még ennyi év-tized után is szégyellem magam előtte. Akkor úton hazafelé arról az iszonyú megalázó és szégyenteljes találkozóról, felém fordult, és azt mondta: Na, jójó, fiam, de én egy farkokkal, te meg egy. Ezt hogy gondoltad? Azt hiszem, ezzel az apám azt akarta mondani, hogy ő nem tudja elképzelni egy ugyanolyan nemű szervével, mint ami neki van. Van ilyen, gondoltam. Én meg csak azzal. De nem szóltam semmit, csak mélységesen szégyelltem magam, lehajtott fejjel utaztam végig, és nem akartam érezni, hogy élek.

Julit kivették a kollégiumból, bejárós lett. Onnan a francból, minden nap. Reggel négykor kelt, és napi három órát utazott. Soha többet nem ült mellém, nem állt szóba velem. Egy évig ebben a borzalmas kinkeservben kellett élnem, ráadásul persze az utolsó évben, mikor a pontszámok és a felvételi meghatározta a jövőt. Mindketten megfizettünk ezért a szerelemért. Mert azt hittük, hogy ezt lehet, mert nem gondoltunk bele, hogy ez micso-da. Bűn, fertő, perverzió, és különben is el fogunk kárhozni, mondta Juli anyja. Na, még ez is. Frankó. Kösz. Én picibbnek és undorítóbbnak nem is tudtam érezni magam.

Alig tanultam, alig ettem, alig éltem, nem akartam buzi lenni, és amikor csak lehetett, ha kedvem volt, ha nem, hasra vágtam magam, benyúl-
tam a bugyiba, és akkor egy kicsit jó volt. Hason csináltam óvodás korom-
tól, nagy akarnokul, kényszeresen, függőn. Megfeszült a testem, mint egy
vitorla, és korai magömlésmód elsültem vagy ötször, mint az apám. Esze-
lősen akarta ezt a testem. Nem vágytam senkire, nem gondoltam senkire,
csak csináltam. Akkor is, mikor még nem tudtam, mi ez. A kicsi pattant
erecskék nemcsak hajlamok a lábamon, hanem ennek a feszült, sortüzes, da-
rabos akarásnak a stigmái rajtam.

K. tölt magának egy csésze kávé, ránéz a telefonjára. Nem írt. De nem
is látta még az üzenetemet. Milyen kamasz tud lenni az ember, ha meg-
szeret valakit. Közel ötvenhez is. Csak ül és várja, hogy válaszoljon neki az,
akit. Lehetnék fegyelmezettebb, mordul magára K., és elszomorodik. Úgy-
hogy elhatározza, hogy pilled még kicsit, aztán kimegy a Kiserdőbe sétál-
ni, és, ha kell, szemetet szedni, megetetni a madarakat. A kellemeset a hasz-
nossal, ezen a borús depresszív napon. A kávétól most éppen izgatottabb lett,
máskor pedig jól befáradt.

nyolc

K. belenézett a tükörbe, és az apját látta benne. Egyre inkább. Az idő
hormonjai, mondja magában. Az idő fordított arányossága. Tesztoszteron.
Mi van?, kérdezi magától. Mi a fenét okoskodom megint. Azt hiszem, be-
vagyok tojva a holnap reggeltől.

Korántsem volt egy beszari alak, de most rettegett, ha az É.-vel való ta-
lálkozásra gondolt. Félt, hogy valamit elront, félt, hogy nevetséges lesz, félt,
hogy csak egy kíváncsiságból és kétségbeesésből elkövetett kaland lesz csak
É. számára, félt, hogy ennyire fontos neki ez a nő, félt, hogy ennyire úgy
érzi, hogy ő az. Vajon érezte már ezt? Vagy ez a szerelem demenciája. Per-
sze, napok óta nosztalgiazik. Csaknem edzi az agyát. Most is előntik a vul-
kanikus múlt kiömlő lávái. Morgott, zúgolódott tudat alatt, de most kifolyik
benne minden, és semmit nem kímél. Azt hiszem, önmagam természeti
katasztrófája vagyok, mondja magában, és tölt még egy pohár szárazat. És
az a belső film forog. Tovább.

Maja és Juli. Szerettem őket. Őket is. Be kell vallani. Mekkora érzések
voltak! Már csak az eszemmel, az agyammal emlékszem rájuk. Maja aztán
beleszeretett egy fiúba, eszeveszetten beleesett. A gimnáziumi második év-

folyamon még hozta a kitűnőt, de aztán leromlottak a jegyei, csaknem buk-
dácsolt, csak az a fiú érdekelte. Valahogy végignyomta a középsulit, a pasival
összeházasodtak, lett két gyerekük, aztán a fickó otthagya, Maja belebe-
tegedett, elkezdett inni, pszichiátriára került. Árnýéka sem lett magának.
Pont valamelyik nap láttam, jut eszébe K.-nak a találkozás. Szomorú, kiégett
tekintete volt, összetört, marokkó-arca.

Julinak pedig lett egy normatív élete. Vagy hogy mondják ezt. És halla-
ni sem akar arról, hogy van meleg szerelem. Nem fogadja el. Ezt hangoz-
tatja is. Legutóbb az érettségi találkozónkon beszélünk. Akkor is ez volt
a témája. De váratlanul a beszélgetésünk végén megváltozott a hangja, a test-
beszéde, a tekintete, mindene, kétes megjegyzéseket kezdett tenni. Eskü-
szöm, éreztem, hogy egyre inkább nedvesedik a bugyija. Te jó ég, gondol-
tam, ez mi? Most akkor mi van? És hülyének tettettem magam, és úgy
köszöntem el, hogy én azóta is buzi vagyok, és jó. Juli nyelt egyet, teljesen
ellágyultak a vonásai, mikor ezt érzékelte, gyorsan szigorú lett, és fegyelme-
zett, és elkezdte szidni a férjét, aztán elköszönt.

Elegem van a volt nőimből, félresiklott életek valahol mind. Vajon az
enyém is az, és mindenkié? Nagyon jó, minden a régi, csak a most új. Vagy
lehet, az sem. Okoskodik minduntalan. Okés, az emlékeim a helyükön, a
jelenem meg. Mit tudom én? Majd lesz valami. De eret vágok, ha az éle-
tem összes nőjét felidézem most. Nem akarom, szólal meg hangosan, és fel-
áll a szőnyegről, beteszi a borospoharát a mosogatóba. Miért nem tud a szív
megnyugodni, mi van ebben az É.-ben, ami így ellágyít, és ilyen intenzív-
vé teszi a barátnőimre való emlékezést. És a lesbikusságomat. Ki ez a nő?
És miért van férje, miért nem velem van, miért heteró, én pedig miért va-
gyok meleg? Miért is utazunk holnap el? Mit kell ott majd csinálni? Mit
akarunk mi ott? Mit tudunk majd? Mit lehet?

É. elég kábán téblábolt a lakásban. Nagyon össze volt zavarodva. Több-
ször megfordult a fejében, hogy lemondja a holnapi utazást. Ráadásul a fér-
je napok óta ostromolta. Egy ideje érezte, hogy a férje érzi. Hogy. És szem-
mel láthatóan örült, hogy K.-val megy el, nem egy pasival. Mégis úgy érezte,
vissza kell szerezni a legfőbb bázisát, gyarmatát, birtokát, É.-t. Szánalmas
volt és nevetséges. É. nem akarta így látni, többször majdnem beadta a de-
rekát a lakályos hódításoknak. Egye fene, gondolta ilyenkor, úgylis elég fe-
szült vagyok, és elég régen voltunk együtt. Ha akarom, ha nem, működne
a testem, és jó is lenne. Ennyi idő után nagyon is. Mindenki megnyugod-
na kicsit, és ő is időt nyerne, hogy mi is ez a 'nőügy' nála. De valamiét az-
tán mégsem engedte magát. Szépen és finoman, hogy ne legyen baj, min-

den régi szeretetét összeseperve megpaskolta a férje arcát, megpuszilta, és mondott valamit, hogy miért nem, és elillant az intim zónából, kedvesen, bocsánatkérően, mint egy őzike, bevonult a gyerekek szobájába.

Másnap reggel K. és É. kialvatlan, kétségbeesett arccal indulnak útnak. K.-t újra a gondolatai gyötrik. Arra gondol, ha minden jól megy, akkor most fordítva lesz. Ilyen az ember. Ilyen is. Most egy férfi után lesz É.-nek ő, ahogyan Julinak őutána egy férfi. Miért nem tud ő egy 'normális' meleg nőt találni maga mellé? És akkor kábé addig élnének, míg meg nem halnának. Nem kéne mindig a hormonok és a természet nemtelen algoritmusába ütközni, vergődni, vonzani meg taszítani. Van az az egy, azt kell megtartani, és kész. Aztán haladjon az élet. K. felröhögött, mert tudta, nem így működik sehogy sem ez. Se az az egy, se a döntés, se a véletlen, se a vágy, se a vonzás. Fene tudja, honnan jön, hová tart, és miért múlik el.

Min nevensz?, kérdezi zavartan É. Mielőtt válaszolt volna valamit, megszólalt É. telefonja. Szia, hol vagy, miért mentél el? Édesem, mondtam, hová megyek, dolgom van, ki kell derítenem egy fontos dolgot, fogadj szót az apádnak. Jó, válaszolja egy kicsi hang. Csak apa most meg nagyival veszekszik, ugye hazajössz. Persze, holnap már otthon leszek, miért kérdezel ilyeneket. Még sosem mentél sehová egyedül. Épp itt volt az ideje, kicsim, hidd el, egy napot kibírsz, ugye. Megpróbálok. Légy jó kislány, szeretlek. Én is szeretlek.

Na, ebből mi lesz, gondolja K. Ebből mi lesz, gondolja É. És büntudata támad, hogy milyen rossz anya. Otthagyta egy most már számára is kétes érzelm miatt a lányait egy egész napra és egy egész éjszakára. K. életében nem volt ilyen feszült. É. életében nem volt ilyen feszült. És sosem érzett még ilyen betoncsendet egyikük sem.

Egy kis idő múlva megállnak egy benzinkútnál. Isznak egy kávét, esznek egy szendvicset. Szépséges tavasz van. Ezt nem vették észre eddig. De most nagyon is érzik. Lopva egymásra néznek. É. is hunyorog, K. is. Pár másodpercre találkozik a tekintetük. Mindketten lehajtják a fejüket, aztán felemelik, és egymásra mosolyognak. Megcsináljuk?, kérdezi váratlanul É. Meg, válaszolja K. Kiderítjük?, kérdezi É. Ki, mondja K., és önkéntelenül megöleli É.-t. Akit még sosem ölelt meg így nő. Meg úgy nagyon senki. Csak a férje. Hogy lehet egy nőnek ilyen erős és biztonságot adó öle. Megindult valami a testében. K. is érezte, amit kell. Csak ő tudta, mi ez, ő érzett már ilyet. Még ha minden mindig ugyanaz is, de másképpen, és a most az mindig egyedülállóan és kitüntetetten nagy hatással van az emberre, kivéve, amikor nem. Amikor a múlttól nem látni semmit. De most csak a jelen

volt. Visszapördültek abba a vonzásba, vibrálásba, amiért úgy döntöttek, lépnek a köznapjaikból.

Egyszerre minden olyan könnyed lett, minden átfordult. Megnyugodtak. Úgy lett, ahogy kellett. Egész úton ugratták egymást, és röhögtek, mint egy osztálykiránduláson a busz leghátsó ülésein, ahol köztudottan a legvagányabbak ülnek.

Az apartman kimeszelt, felújított falusi vályogház volt. Ganggal, pitvarral, elő- és hátsó kerttel. Szép és rendezett és békés volt minden. Kipakoltak és úgy döntöttek, megnézik azt a kisvendéglőt, amelyet idefelé a másik utcában láttak, de előtte koccintottak, hogy önfeledtebben lehessenek kamaszok. K. majdnem adott egy csókot É. szájára, de aztán elszégyellte magát. É. kipirult arcában mindenféle vélt és valós örökkévalóság megjelent. És egyszerre egy kis bakfis lány lett, ő meg úgy érezte magát, mintha a felsős vagány, nagyszájú fiú volna a negyedik déből, akinek tetszik ez a lány.

K. elnevette magát, és megsimogatta É. karját, megfogta a kezét, és kitessékelte a házból. Az udvaron is fogták egymás kezét, aztán a kerítésen túl elengedték.

A vacsoránál is vissza kellett magukat fogniuk, mert a kezek és az ujjak mindig egymásba akartak gabalyodni, át akarta kulcsolni az egyik a másikán magát. Vagy éppen É. akarta megsimítani K. kézfejét, aztán K. szeretne volna ugyanezt, csak nem merték, de visszafogni is elég nehéz volt, és természetellenes.

Ebéd után sétáltak egy nagyot a faluban, és egy kis tóhoz értek. Leültek, és arcukat a napba emelték. Az átmeneti kabátok a karjukon mások számára láthatatlanná tették, hogy megfogták egymás kezét. Bukolikus, mondja K. Idilles, mondja É. Később a napfröccs után zöld lombikból kidugózott boros szódát ittak az apartman teraszán, és be nem állt a szájuk.

Aztán meglepő mód este lett. És csend. Csak nézték egymást az ágyak mögött állva. Majd csaknem egyszerre megfogták az ágyakat, és összetolták. É. nem tudta egészen pontosan, akarja-e, K. pontosan tudja, hogy igen.

Mintha összeért volna az idő, mintha összekapcsolták volna, és minden köztes kilöködött. Nincs. Csak a kamaszkor van, és ez a negyvenpluszos idő, összekötve. Csak az anyag kicsit más. Az együttlét lelke ugyanaz. Csak dúsabb, sűrűbb, erotikusabb, mélyebben izgató.

Van dramaturgiája és érett színészei. Akik ismerik a testüket.

Szóval, összeért minden idő. Pedig nekik együtt semmilyen nem volt. És mégis. Csak pont úgy van minden, és tán mindig is így volt, de biztosan úgy lesz, ahogy most van. Egy hosszabb bábéletről, ami az embernek

nagyon is a sajátja, leesik a burok, a külső réteg, és pillangó lesz, mint a szájbán, a vágyban a nyelv, tanulja, rebbenti szárnyait. É. odaadó, hálás és flexibilis, mint mindig. Ilyen a teste. Mintha mindig is ezt csinálta volna. K. pedig minden tájékát ismerni véli, mintha egész életében csak É.-vel szeretkezett volna. A pillanat eksztatikuma vagy illúziója. Nem érdekes. Mert olyan jó. K. váratlanul megcsókolja É. alhasán a vágást. É. elpirul. Anna, mondja, itt bújt ki. Az én kicsi lánykám. K. odasimítja az arcát, és úgy marad. Normális ez?, kérdezi a plafont nézve É. kócos, elégült, lányosan érzéki arccal. Szerintem természetes, mondja K. Összeért valami idő. Minden itt van, ami kell. A többit megoldjuk. Valahogyan.

ÁCSORGÓK

*Hommage à S. Beckett
et évangéliste Matthieu*

Azt mondták, pontosak legyünk, azt mondták, kora reggel,
mert tud rólunk, számít ránk, érkezik hát, érkezni fog,
hogy menjünk vele, vele tartsunk, mert ő tisztességes,
nála megváltozik eddigi nyomorult életünk, olyan messzire
visz majd, hogy már az út alatt elfelejtjük, amitől
mi is ugyanolyan távol akarunk kerülni, mint azok,
akiket már rég magával vitt, egy másik városba, de lehet,
egy másik országba, netán földrészre, ahol egy tó van,
a tónak túlpartja, emlékek nélkül, fényes ég alatt,
és árad a szimfónia, átjárja kívül-belül azokat,
akik ott..., de innen nem tudták folytatni, akik
– mint utóbb kiderült – hitegettek, mert itt ácsorgunk
még mindig, jött ugyan G., de hiába szólítottuk,
ránk se nézett, utóbb a szolgájával üzent, hogy
legyünk türelemmel, mert most sürgős dolga van,
de visszatér, csak várjunk, várjuk meg, és már nem tudjuk,
hány órája vagyunk itt, vannak, akik naplopóknak, mások
útonállóknak néznek, kiabálnak ránk, meg akarnak verni,
börtönt emlegetnek, hiába mondjuk, mi G.-re várunk,
érkeznie kell, hiszen azt ígérte, újra eljön. Bár ki tudja,
merre jár, miért késik? Ácsorgásunkkal vajon mit akar?

HOLNAPI IDEGENEK

Az üvegajtón túl ülnek a fényes asztal mellett, nincs már üres hely,
gazdátlan pohár, az ünneplő emberek önelégültségével koccintanak,
és két fogás között szelíden készül bennük az esti duhajkodás,

kezdetben még mindenki mosolyog, a mellette ülővel sutyurál,
majd a vele szembeülővel lesz egyre bizalmasabb, egyre hangosabb,
de később már attól sem riadnak vissza egyesek, hogy átkiáltanak
az asztal végén ülőknek, azok meg vissza, és vannak, akik még imént
a pincér fülébe súgták, most meg kurjantanak, intenek, épp csak azt
nem mondják neki, lábhoz, és túl előételen, levesen, kávé, főételen
még egy-egy bort hozatnak, és tömik magukba a finom süteményeket,
már mindenki a másik helyén ül, mindenki mással, mindenki másról,
és vannak, akik... mindegy! Mámorban úszó boldog bagázs,
nemsokára
szétszélednek, nyomukban borfoltok, maradék, a termen átfúj a szél,
holnap kedvetlen ébredés, fél szavak, képzetek. Holnap mindenki
idegen.

TÁBOROZÓK

Tegnap még sütöttek-főztek, gyerekeikkel játszottak a táborozók,
voltak, akik végigfekve a földön, hagyták, a nap birtokba vegye
testüket,
voltak, akik a közeli erdőbe mentek gombát, gyógynövényt szedni,
és voltak, akik félrészezen a sátorban heverték, majd újra töltöttek,
hogy feledjék, vége a tíznapos semmittevésnek, vége a nyárnak,
és holnap vissza kell térniük idegen utcákba, hűvös otthonaikba.
Mi tegnap még kacaj volt, fürdőruha, sikoly, napon száradó cipő,
az ma már lehamvadt tűzhely, sátornyomok, ágrecsegés az erdő felől.
Ma már csak ketten vagyunk, hogy összepakoljuk a maradékot,
az itthagyt ételleket, palackokat, a félbemaradt mosolyokat,
s mintha most kezdődne a kettőnk külön táborozása, de mégse.
Nem tudunk mit kezdeni a ránk szakadt csönddel, a füveken-fákon
átfújó széllel, nem szólunk egymáshoz, nem is nézünk egymás
szemébe,
de érezzük egymás mozdulatait, akár a tovacsusszanó felhőket,
még nyújtánánk párhuzamos óráinkat, csak maradhassunk, és
a táborozókra gondolunk, isten árváira, akik valahol úgy élnek,
hogy nem is élnek. Most próbálnak minket elfeledni.

BÁNAT FÖLDJÉN

Intelem végnapokra

E. P. emlékére

Ne végy fel pózt, se pozitúrát, véleményed jobb, ha nincs,
ha mégis, gondosan rejtse el. A háttérjátékosokkal ne törődj,
vedd tudomásul, hogy vannak, nem tehetsz ellenük semmit.
Ha kérdeznek, válaszolj, vagy csak nézz bambán,
esetleg vond meg a válladat. Hogy kérdezned érdemes-e,
gondold meg hosszan, ebben tarts ki. Ne ragaszkodj bármi áron
azokhoz, akik feléd tartanak, de becsüld meg azokat, akik
a hátad mögött megszólhatnak, legalább nem kell hallgatnod,
mit gondolnak rólad. Akik szemtől szembe mondják,
ne tartsd ellenségeseknek, bár nincs kizárva, hogy
őszinteségük csupán látszat, igaz, ez sem kevés.
Ne tedd szóvá, hogy érvelésükben elmennek a végsőig,
te a viszonylagosságban maradj következetes.
Ne háborodj fel, ha a kérdések végén nincsenek kérdőjelek,
ha a felszólító mondatok mindig pontban végződnek.
S ha már végképp feladnád állásodat, ne káromkodj, ne átkozódj,
csöndben vonulj vissza, engedd el nyelvedtől a szavakat,
arcizmaidat hagyd kisimulni, ne áss mélyre, ha nem muszáj.
És akkor egy napon ráébredsz: sült lapocka nélkül szívszorító,
de minden éjszaka átmenet, és a bánat földje örök.

A TEST TÜNDÉRE

„Jó ez a remény híján való élni akarás.”

(Esterházy Péter)

Mert egy reggel arra ébredsz, pontosan nem is tudod,
de megsejtéd, megérzed, ahogy egyre határozottabban,
amire évek óta gondoltál, hogy ott hordozod magadban,
hogy ott van benned ezer alakban, és ki tudja, miért,

egyszer csak megmozdul, a fájdalom apró morzejeleit küldi a szívnek, az agynak, fokozatosan helyet követel, előbb a fekvő pózokat váltogatod kénye-kedvére, majd a lépés sorrendjét, a kezed, a fejed tartását, és az étrendedet is megváltoztatod a kedvéért úgy, hogy kezdetben természetesnek gondolod, bizony, az idő, nyugtatod magad, de amire tudatosul benned, hogy összezavarja az álmaidat, és rövidíti a napokat, hogy valamiért állandósult gyomrodban a szorongás, és egyre türelmetlenebb vagy azokhoz, akik veled, érted, tulajdonképpen már rég ő irányít, ő él benned, általad, belőled, és hiába próbálsz végső kétségbeesésedben jóvátenni, amit elrontottál, elmulasztottál, a lélek kevés, a test tündére némán vár, míg egy nap magadhoz békülsz, hogy lemondj róla, és szoborrá válj, földszagú semmivé.

ŐSZI KÉSZÜLŐDÉS

Háza nemrég újrafestve,
udvarán friss kaszavágás,
tűzelőfa nagy rakásban,
bizonyosan nehéz tél jön.
Ágya előtt fel-le sétál,
a szekrényét rendezgeti,
kidobja a fölösleget,
emlékeit mind szétosztja.
Bőröndje már napok óta
nyitva áll a kályha előtt:
egy rend ruha, egy pár cipő,
rózsafüzér, térkép, párna.
Még egy nap, de lehet fél év,
nem számolgat, hátra sem néz,
attól sem fél, ha a nevét
valaki majd elhibázza.

THRILLER

Az első cseppekre senki se figyelt fel.

Még kora reggel volt. A járókelők szemét minduntalan összerántotta makacs álmodásuk. Életjelet vártak magukról. Reggelire elfogyasztották saját hallgatásukat, és most energiájukat tartalékolják a minél könnyebb emésztésre. A tegnapi esti program törlődött belőlük. Nem csoda: mindig ugyanazokon a dolgokon elaludni – hát ahhoz meggyőző teljesítmény kell. Álom-valóság (igazságról ne beszéljünk) határvonalán egyensúlyozni olykor szemernyit sem könnyű feladat. Végigmenni maguk egyszemélyes napi hídján, komoly összpontosítást igénybe vevő, nehéz rutin. Kicifrázni a tényeket, melyek közös fedőneve: unalom, hamvában halt próbálkozás. Csak túl kell élni ezt az ébrenlét-imitálást, a többi papírlabdává összegyűrni, és egy véletlennek egyáltalán se nevezhető hátradobással a tátongó szemetesben landoltatni. Telitalálat. Bingó.

Senki sem figyelt fel az első cseppekre.

A közelben se járt soha pikámer. Nem volt mitől roncsolódnia az aszfaltszövetnek. Bár a félkómás állapotú teremtmények közlekedése megterhelő, néha idegborzoló egzisztenciális megnyilvánulási forma, az mégse meríti ki a feltűnően szokatlan, már-már a paranormális fogalomtárán túlmutató, fikciószerű jelenséget. Ebből adódóan megállapítható, hogy a hatóságok számára eddig ismeretlen forrásból eredő szálon (vagy szálakon) futó ügy megoldásának kényszere már eleve kizárja a tapogatózós,

késleltetett előrehaladást. A gyors reagálású egységek még időben való helyszínre érkezésükkel lokalizálták, majd lezárták a területet. Ugyan konkrét bizonyítékok nincsenek arra vonatkozóan, milyen körülmények összejártsága eredményezte a titokzatos foltok feltűnését a teljes mértékben körülhatárolt és beazonosított helyen, a széles körű nyomozás lefolytatásának megkezdése szempontjából lényeges információgyűjtés túlzott halasztása tovább fokozná az ügy felgöngyölítésének mihamarabb történő befejezettségére utaló konstatálást.

A kisebb tócsák is még sokakat hidegen hagytak.

A centrális körök kifelé szorítják a felforrósodó partokat. A lemezek egymás alá nyomódásának periodikus ismétlődése elősegíti a pont alakú képződmények nagyságbeli kiterjedését. Természetes akadályuk nincs. Ezért a medrek szép fokozatosan tágulásba fognak saját életterük szabadabbá tételének érdekében. Amikor a térfogatuk eléri a teljes szimbiózis megvalósulásához szükséges méretet, belekezdenek látszólag rendezetlen táncukba, és a néhol fodrozódó, másutt magasabb hullámokban is felcsapó, nem egészen folyékony állaguk miatt a mélyben található (vagy valószínűsíthető) élőlények kiléte még inkább bizonytalanná válik. Léggörük azonban különös, a környező makrovilágtól eltérő. Oxigénkoncentrációjuk egészen csekély, javarészt extrém sűrűségű mérgező gázok alkotják. Feltérképezésük ugyancsak várat magára. Hőmérsékletük azt mutatja, hogy kicsi a különbség a minimumok és maximumok között. Csapadékban rendkívül szegény időjárásuk feltételezi a szárazsághoz akklimatizálódott lények eshetőségét. Flórájuk és faunájuk az évszakok váltakozásával eltérő lehet, ám nincs semmilyen lista a fajok számáról és sokféleségéről.

Kialakulásuk időpontja előrevetíti, meddig tudnak életképesek maradni. Meghatározott bolygók együttállása befolyásolja, hogyan viszonyulnak enigmatikus misztikusságukhoz. Térbeli elhelyezkedésüktől és tájolásuktól

függ, mennyire áramlik bennük az energia, vagy milyen rezgésszint vesz részt spirituális értelmű kiteljesedésükben. Aki beléjük pillant is, azt elfogja a mágikus szédület delíriuma. Nem is érti e csodás hipnózis varázsának a mibenlétét, csak engedi magát vitetni kitáruló dimenziók kapui felé. Azokon belépve ősi világok egyszerűségének a kibontakozása jelenik meg a harmadik szem aktiválásakor. De ezek a létformák csak a kiválasztottaknak nyújtanak tökéletes betekintést. Azoknak, akik kellőképpen tudják feldolgozni a kódolt jelentéseket, és a jóra fogják felhasználni a megszerzett végtelen mennyiségű tudást. És alulról folyamatos az elmét a felismerés útján kalauzoló ezotéria kincseinek felszínre törése. De színről színre való meglátásukhoz és kielemezésükhöz bizonyos szintű paradigmatváltoztatás megtapasztalása elengedhetetlen.

A nap folyamán biztonsági ruhába beöltözött tudósok sokasága lepte el a feltárára váró, nem mindennapi lelőhelyet. A mobillaboratórium felállítása után következhetett a tudományos munka szempontjából nélkülözhetetlen és az erre a célra alkalmas felszerelések kiszállítása, illetve üzembe helyezése. A szakemberek egyelőre értetlenül állnak a tudományos kontextus megvilágításában is szenzációsnak mondható leletegyüttes előtt. Földtörténeti szemszögből vizsgálva és a szénizotópos kormeghatározás relatíve pontos kimutatására hagyatkozva kimutatható, hogy az itt talált és megmagyarázhatatlan hisztorico-fizico-bio-kémiai valamik (nevezzük korpuszoknak) megjelenése többek véleménye szerint az emberiség toprongyosságának, romlottságának, elfajzottságának, elgerinctelenedésének váltakozó sebességű, hol lassúbb, hol gyorsabb térhódításának tudható be. Mindenesetre a további alaposabb kutatások végett a mintavételezés indokolt, sőt, mi több, elkerülhetetlennek látszik.

Még sincs biztos megfejtés. Mert így csak egy kollektív tükör mosódhat össze. A felismerhetetlenség anarchiája kitakar, hogy a tobzódó arctalanságba üvöltse az iszonyodás puszta kéretlenségét. A védtelenek nyugalma elvakarva mindenütt a becsapott testeken. Mintha fordított volna a feltámadás.

A személyragok
kivonultak a közöny ellaptalanodó szótárából, melynek példányait
ezentúl

a léhaság legfelsőbb polcán lehet megfigyelni. A lélek karmokat növeszt, hogy szétkaparja a szabadság hazug köteleit. Az élet és a világ belezuhan egymásba, és felkoncolja az árvaság barbarizmusa. A csillagok hátulról magukba döfik halhatatlanságuk gyilkos fegyverét, fényt spriccelve a maradék tájra. A vészkijárat
szemberohan

saját menekülésével, ami kiszakította a teret önnön ürességéből.

Nem készül más,
csak az idő romjai közt bujdosó lélegzetvétel alábukása az őrület

kicsipkézett fagy-
tárnáiba, ahonnan a holt vérplazma-szorgalom ittas csilléi
kíméletlenül hordják a jóság kiszipolyozott tetemeit,
melyek oldalán félreérthetetlen gúnyval fel van irtóztatóan

hatalmas betűkkel írva:

SENKI VÉRE

VÁROSLÁTÁS

Vége az első napnak az egyetemen, bemutatkoztam, a nevem arcot öltött a tanárok számára, megkaptam a fogadópapírokat, indulhat a két hónapnyi késői Erasmus. Hazafelé megtaláltam a dombra felszállító mozgólépcsőt is, amelyet a városba érkezésemkor nem sikerült. Siena dombokra épült, ez volt első felfedezésem. A toszkán tájképből persze következtethettem volna, de nem tettem, nem képzeltem el a várost sehogy, nem voltak elvárásaim. Talán azért is nyugóz le most annyira. Az egyetem az egyik nagyobb domb tövében, a vonatállomással épp szemben van, az albérlet a domb tetején, az óváros falain belül. A második felfedezés tehát, hogy megtalálom a mozgólépcsőt, amely felvisz a dombra, igen, egy mozgólépcső visz fel a dombra, talán azért, hogy a kedves látogató városnézőkedve el ne illanjon, mire felér. A dombra kúszó fémkígyót szegélyező plakátokon pedig megkezdődik a portékák felkínálása: autóbérlés, szállás, helyi kézműves termékek, az ijesztő tekintetű, szexbabára hasonlós Caterina, a város virtuális asszisztense, aki segítségét ajánlhatja a falon, és persze nem maradhat el Szűz Mária sem, a fő attrakció, ki ne hagyják, hiszen a dómban található Masaccio csiklandozós Madonnája a reneszánsz festészet kivételes alkotása!

Miután minderről értesülök és felérek a dombtetőre, a Porta Camollia, az óváros északi kapuja felé veszem az irányt. A város falain kívül is több száz éves, olaszos mértéktelenséggel díszített paloták emelkednek, nem jövök rá, hogyan csinálják, de az ő mértéktelenségük szerethető, sőt helyénvaló, sőt a csodájára járunk. A rücskös kőlapok szintén hosszú emberöltők óta szorítják egymást fáradhatatlanul, ellenállnak földrengésnek, forróságnak, ostromoknak és turista-hadaknak, csak az eső koptatja változatosra felszínüket.

Útközben egy lányra leszek figyelmes, aki pár méterrel előttem megy a járdán: öltözete gondosan megválogatva, egymáshoz illő szandál, könnyű, nyári overál, táska és napszemüveg, minden halvány rózsaszínű rajta. A kezében hosszú bot, a bot végén egy kis golyó, ezzel tapogatja serényen, ami útjába kerül, miközben meglepően lendületesen menetel előre. Jé, egy vak olasz! Bár számtalanszor jártam már olasz földön, eleinte mindig elborítja agyamat az olasz klisé-csomag, amibe nem férnek bele a közhelyen kívüliek, csak jól öltözött, napbarnított, hangos, hadonászó kirakatlények. Aztán

ha végre kinyitom a szemem, rájövök, hogy itt is élnek mindenféle emberek, akár rosszul öltözött, sápadt-alabástrombőrű, csendes, zárkózott valódi lények is. Esetleg nemlátók is (és még én számítok látónak...).

Épp sajnálkozni kezdenék magamban, hogy szegény teremtés, nem láthatja ezt a sok csodát, Itália kellős közepének kincsét, de nincs sok időm az ő olasz nemzetiségű nemlátásáról saját magyar rövidlátásommal elmélkedni, mert a következő pillanatban a lány kissé megzavarodik egy buszmegállóba érve. Elveszti addigi lendületét a megállóba leparkolt, csillogó Fiat és egy robogó között tapogatózva, nem sok hiányzik, hogy nekiütközzön a pont fejmagasságban lévő menetrendnek, cselekednem kell, gyorsan mellé lépek, és megkérdem, segítsék-e. Az út túloldalára szeretne átmenni. Egy töredék-másodpercig hezitálok, hol is érintsem meg őt, hiszen a kezei tele, egyikben a bot, másikban a táskája, végül megfogom a bal könyöke fölött. Ezzel a kezével szorítja magához a táskáját, és ahogy átfogom a karját, elülő ujjbegyeimmel érzem a vízcseppeket, amelyeket a nap és a táskaszorítás préselnek ki bőréből, s átkísérem a zebrán. Átkelés közben oldalról lopva bepillantok a napszemüvege alá, hogy bizonyosságot nyerjek, olyan tempóval ment előttem, szinte el sem hiszem, hogy tényleg vak. A sötét lencsék mögött mélyen beugró, minden irányba cikázó, úttalan szemet látok, ami, ha tehetné, ezzel az iszonyatos cikázással igyekezne vadul befogadni minden látnivalót a világból. Mélyen elszégyellem magam az iménti feltételezés miatt.

A túloldalon nyomban elköszönünk, nem szeretnék tolakodó, anyáskodó lenni vele, megtettem, amit a nyelvérzék fölött álló erkölcsérzék megkívánt, legalábbis ezzel próbálom nyugtatni magam. Bár valójában az iménti gondolatom miatti szégyen az, ami visszakerget. Folytatom hazafelé, de a kopogás tovább kísér az antik kövezeten, a lány tőlem kicsit lemaradva, a párhuzamos járdán lendületesen folytatja útját velem egy irányba, mintha csak a büntudat kopogna a nyomomban. Az ujjamon még ott vannak bőrén vízcseppjei, körülnézek, remélve, hogy senki nem lát, suttymban az orromhoz emelem a kezem, és megszagolom. Teljesen szagtalan, nincs vakszaga. Sem olasz vak szaga. Újra elszégyellem magam, mégis milyen lenne az!?

A nagy kereszteződés pirosánál együtt várakozunk az út két oldalán, majd egyszerre indulunk meg. Nyilvánvaló, hogy egy irányba tartunk, a középkori város portáján áthaladva, néhány méter eltolódással mindketten a Via Camollíára térünk. Visszamenjek hozzá? Tovább kísérem? Kell neki a segítségem? Tempósabban megyek nála, de ő sem marad el, hallom, ahogy kitartóan tapogatja lépteit. Gyorsítok, hogy le hagyjam őt és a kérdéseket a fejemben, de a lány tartja a lépést. Mégis visszaforduljak? Egy darabig még

elkísérhetném... Pár méterrel előtte bizonytalankodom, miközben ő hatalmas bizalommal, számtalan váratlan akadály között menetel előre a vakvilágba. Hirtelen tompa ütközést hallok a hátam mögött, és ahogy önkéntelenül visszafordulok, nem látom többé őt, csak egy zöldecsés elé parkolt arcátlan szállítóautó mered rám. Francba! Vajon nekiment? Az én hibám lesz... Miért nem mentem vissza hozzá?

Lelassítom lépteimet, tévovázom, nem merek még egyszer hátra nézni, de hamarosan újból meghallom a bot jellegzetes kopogtatását a köveken, a lány, mintha mi sem történt volna, előkerül a szállítóautó mögül, megrázza rózsaszín szettjét, és máris előre menetel. Gyorsan én is nekiiramodom, nem világos, hogy menekülök-e előle, vagy inkább visszamennék hozzá. Sértő, ha ismét felajánlom a segítségemet? Egyáltalán felismerne, hogy újból én vagyok? Bunkóság vagy jófejség, ha visszamegyek? Visszamenjek?

Mialatt képtelen vagyok eldönteni ezt az egyszerű kérdést, s mialatt az egóm, a filantróp énem és a lelkiismeret-furdalásom egy torz harcban összecsapnak a Via Camollia középmagasságában, az albérlet bejáratához érek, hosszadalmasan kulcsért matatok a táskámban, és fülelek, hallom a közeledő kopogást, hamarosan pedig magabiztosan elmasírozik mellettem a halvány rózsaszínű szettes lány, határozottan, stílusosan, emelt fővel. Hiába figyelem őt, én, az állítólagos önállósággal el sem tudom képzelni, milyen lehet a tárgyak felületén látni, apró zajokon lépegetni, a láthatatlanban látóként élni. Ő érzi a szférákat, ismeri az ódon házak falait, az utak hangjait és a járólapok középkori rücskeit. Bátran megy előre, még akkor is, ha időnként fennakad egy áruszállítóban, kukában vagy félredobott gyümölcsös ládában. Nem láthatja azt, amit én, amit bármelyik idetévedő turista, az ő Sienája viszont nekem láthatatlan.

MAMMA, NÉZD!

„Mamma, mamma! Mamma, mamma!” Egy nyolc év körüli fiúcska próbálja felhívni magára anyja figyelmét, a csontos gyerek fáradhatatlanul ugrál a pléd széleinek mentén, és anyját szolongatja megállás nélkül, aki épp a családi strandtáskát rendezgeti, apja is ott hever mellettük a tablette mélyedve.

Ők a plédszomszédaim a medence füves partján. Vasárnap megkerestem a városi uszodát, hogy hideg fürdőt vegyek a hőségben, hogy felhevült,

lomha testemet olyan hófokra hűtsem, amin mozogni támad kedve, hátha sikerül leúsznom néhány hosszt. A sportközpont a külvárosi lankák közé ékelődve helyezkedik el, a medence a meredek lejtő aljában, akár egy mesterséges toszkán tengerszem. A domb tetején egy sor cédrus biztosít árnyéket a vendégeknek, akik számára a napra kifekvés vagy fák alatti hűsölés inkább függőlegesen történik, mintsem vízszintesen. De nem számít, megéri a fél kifekvés is, némi felfrissülésért cserébe a felhevült Sienában.

A vízben már kiszúrtuk egymást az ugrándozó kisfiú anyukájával. Először akadt össze a tekintetünk, és valami megmagyarázhatatlan sugallat folytán rögtön tudtuk, egyikünk sem egészen idevaló. Én az arcáról sejtem meg, hogy ő miről, az rejtély, de érzem, hogy tudja. Pedig kreol bőrémmel, mélybarna vonásaimmal általában könnyen beolvadok, legalábbis a külső szemlélő számára. Ő talán belső szemlélő, akárcsak én. A medencében többször összevillan a tekintetünk, a sokadiknál halványan egymásra mosolygunk, de itt véget is ér a kívülálló és belső szemlélők flörtje.

A fordulónál hallgatom, ahogy a kisfiával beszélget előbb tört olasszal, majd szinte átmenet nélkül egy másik nyelven. A harmadik hossznál jövök rá, hogy lengyelül beszélnek, de folyamatosan váltogatják a két nyelvet: az anya-, és feltehetőleg az apanyelvet.

„Mamma, mamma!” Azóta kiderült, a cédrus alatti füves meredeken plédszomszédok vagyunk, a kisfiú tehát anyja mellett ugrál, mondani akar neki valamit. „A tanítónő kérdezte az órán, mit tanulok a videojátékokból? Mondtam neki, hát löni!”, magyarázza a fiúcska nagy elánnal, felvont szemöldökkel, miféle kérdés ez, hiszen egyértelmű. „Erre azt is megkérdezte, mikor kell majd nekem löni?” Most egyik lábáról a másikra ugrál, egy pillanatra sem áll meg a mozgásban. „Hát, ha majd háború lesz, tudjak jól löni!” A fiúcska széttárja kezeit, és a fejét ingatja, értetlen ez a tanító néni... Aztán mielőtt anyja bármit is hozzáfűzhetne a témához, a gyerek minden átmenet nélkül apját kezdi szólongatni, és a fűbe mutogat. „Babbo, babbo! Babbo, babbo!” (A szokványos *papá* helyett így szólítják a toszkán apukákat.) A fiúcska kitartóan folytatja: „babbo, babbo!” Babbo felesége mellett hever a pléden, nem nagyon akaródzik neki felnéznie a tabletből, talán épp egy lövöldözésről olvas, vagy az esetszámok alakulását böngészi elmélyülten. Fia a fűben guggol, még guggolva is tud ugrálni, és lelkendezve kiáltozik: „Nézd, találtam egy mini-kaktuszt! Egy mini-kaktuszt!”, és megpróbálja apja orra elé nyomni a markát. Az odébb hessegeti, mintha csak egy bosszantó méhecske volna. A kisfiú ekkor anyjához megy. „Mamma, nézd, egy kaktusz! Igazából olyan, mintha egy négylevelű lóhere volna, nem? Csak

éppen ez kaktusz... Nem olyan?” Anyja bólogat, valamit mond anyanyelvén. A kisfiú leállíthatatlan, a nyolcévesek energiáival ficánkol szülei körül. „Babbo, babbo, nézd, egy négylevelű lóhere-kaktusz, babbo, egy négylevelű lóhere-kaktusz, babbo, egy mini-kaktusz, egy négylevelű lóhere-kaktusz...”

Én a törülközőn fekvé átfordítom fejem a másik irányba, fülem rálapul a meleg pamutra, így elhalkul a kisfiú hangja. Nem derül ki, hogy babbo, akit szemmel láthatóan fáraszt gyermeke lelkesedése, felpillantott-e az érdekes cikkből, hogy megnézzé fia kezében a toszkán domb flórájának egy furcsa darabkáját. Fél szememmel a lankán sütkérezőket nézem, a háttérben elterülő focipályát, ahol 40 fokban edzenek az olaszok, a pályát övező csúcsos végű ciprusokat, amelyek a toszkán tájat romantizáló képeslapok elmaradhatatlan elemei, pedig egy toszkán focistának pont annyit jelentenek, mint egy magyarnak a vidéki pálya mellett aszalódó egyszerű akácfa. Aztán lecsukom a szemem, csak a napsárga meleg hatol át rajta, arcomba húzom a vizes hajam, így elviselhetőbb.

Lassan lenyugszik az elmém, lassan elszakadok otthonról, lassan megérkezem Olaszországba. Máskor ez mindig gyorsan megy, most egy hetembe került. Felkönyökölök a kiterített törülközőn, felnéznék a fölém tornyosuló cédrusokra, de a meredeken, ha felfelé fordítom is a fejem (már amennyire a hosszú évben elgémberedett nyakam engedi), csak a talajsíntet látom. Hát jobb híján a fűvet nézegetem, a mediterrán fűvet, amely már júniusban kezd kiszáradni, amelybe apró tobozok keverednek, amelyben ismeretlen formájú és színű hangyák rohanganak, és jó, mi ez a fura dolog...? Mini-kaktuszok! Négylevelű lóhereszerű mini-kaktuszok!

NAPI MENÜ

Félórája körözök megfelelő éttermet keresve egyre idegesebb, egyre éhesebb, egyre ideges-éhesebb vagyok. Miután a firenzei reneszánsz művészet oltárán ma feláldoztam az ebédemet, és a 223. Madonnakisjézussal csordul-tig töltöttem szépérezkemet az Uffiziben, most korgó gyomorral, eltompult elmével, sajgó lábakkal járom az utcákat, és az éttermeket szemlézem. A flancosakat nem engedhetem meg, az olcsóbb kifőzdéket, vasárnap lévén, zárva találom. Aztán végre megakad a tekintetem egy sarki bár kiírásán: „Pasta-Acqua-Caffè” – hirdeti a tábla a napi menüt. Semmi egyéb nem vágyom! Még épp van egy órám a vonat indulásáig, addig itt bepótolhatom az

elmaradt ebédet. A járdára kitett asztalok egyikénél egy afrikai srác üldögél fejhallgatóval a fülén, a másikonál egy fiatal olasz fiú: derekán kötény, székében lecsúsztatva, tekintete telefonja képernyőjébe szorulva. Ahogy megállok a bejárat előtt, ráérősen felnéz rám, én lassan felfogom, hogy ő a pincér, megkérdezem, adnak-e még így öt óra tájban napi menüt. Lassan a fiú is felfogja, ki ő, és hol van, felpattan, és helyet kínál az asztalnál, ahol idáig lazított. Persze, van még napi menü!

Helyet foglalok az afrikai fiúval átellenben, a pincér bemegy, hogy felrázza a délutáni merengésből kollégáit, hamarosan hozza is az „első fogást”, a jéghideg ásványvizet pohárral, a szakács is kikíséri, hogy felvegye a rendelésemet, ötféle tésztából választhatok. Miután az *amatriciana* mellett döntök, visszafordul a konyhába, a pincér fiú pedig ismét helyet foglal, most az afrikai srác mellett, felém fordul, és megkérdi, hogy tetszik-e Firenze.

Gyönyörű, válaszolom.

Megyek is?

Igen. Csak három napra jöhettek, de ennek is örülök, nagyon tartalmas volt.

Hova valósi vagyok?

Magyarországra.

Valóban? De hát tökéletesen beszélek olaszul. Jobban beszélek, mint ő maga.

Megköszönöm a bókot, és udvariasan ellenkezem.

Olaszországi utazásaim gyakran ismétlődő csevejeinek első fogása ez. Nem az olasztudásommal nagyzolando mondom, nem. Mert azért a negyedik-ötödik mondatnál jellemzően kiderül, hogy mégsem vagyok ám anyanyelvi, elrontok egy hangsúlyt, gyanús helyre teszek a mondatban egy töltelékszót, vagy egyszerűen csak kulturálisan árulkodó jelet küldök, mondjuk, nem gesztikulálok eléggé.

Szóval magyar vagyok... És azon belül hova valósi?

A fővárosba, Budapestről jövök.

Ááh Búdapeszt, csodaszép város!

Jártál már ott?, kérdem.

Még nem. De mondták, hogy csodaszép...

Ez a gyakran ismétlődő csevej második fogása. Ráhagyom, Budapest tényleg csodás.

Közben megérkezik a tál tészta, frissen készítették, kis tálban parmezánt is hoznak mellé, mohón nekilátok. Az afrikai srác a zenéjébe merül, én az *amatriciana* tésztámba, a pincér fiú engem figyel. Egy ponton úgy gondol-

ja, most már elég közös időt töltöttünk a járdára pakolt bárszékeken ahhoz, hogy bemutatkozzon, és hirtelen kezét nyújt nekem:

Sergio.

Egyszaltalnyi távból, a levegőben kézsorítást mímelek (manapság ez így megy), örvendek, én Viola, és folytatom az ebédet.

Na, és Magyarországon milyen nyelvet beszélnek?

Elérkezünk az olasz–magyar barátság small-talkjainak desszertjéhez, jön a meglepetés.

Hát magyart.

Magyart? Sergio elámul. Van saját nyelvetek?

Van bizony!

Aztán átmenet nélkül visszakanyarodik az első témánkhoz.

De hát, hogy beszélsz te ilyen jól olaszul? Meg nem mondanám, hogy nem az vagy.

Az afrikai srác a zenére bólogat, egészen olyan, mintha részt venne a társalgásban. Én két *penne*-darab között tovább szabadkozom.

Ha már olasztanár vagyok, valamit kell tudnom. De a dialektus, az ő valódi nyelvük... az már más tészta. Azt nem beszélem ám...

Sergio elmélyülten, némi büszkeséggel bólogat, a fiú ismét megfélejtkezik kötelességeiről, olyannyira figyel a vendéggel folytatott diskurzusra, oly mélyen elmerül a nyelvek tengerében, ahol új világok tárulnának szeme elé, hogy nem mozdul az üres tálam látványára, pedig lassan indulnom kéne az állomásra. De Sergióra nem lehet megharagudni ezért, hát hagyom eszmélkedni, és bemegyek, hogy a napi menü utolsó állomását, a kávé már odabent a pultnál fogyasszam el.

A szakács, aki, mint kiderül, egyben a bártulaj is, barátságosan érdeklődik, ízlett-e, közben felesége lefőzi az eszpresszómat. Elégedetten bólogatok, a tészta nagyon jó volt, akárcsak ez a kávé itt, és óvatosan hörpintgetem a kortynyi feketét. Aztán csak mosolyogva állunk a bankterminál felett, ami jelet vár az égből, de nem kap, a báros kicsit szabadkozik, majd végre megindul a papírcsík, a pénz megfelelő helyre szállt alá. Amíg a számla lassan előkigyózik, a bárista és felesége békésen összebújnak a kassza fölött, kisfiuk is előkerül valahonnan, és odarohan egy ölelésre, én álldogálok és ámulok a bárpult fölött megelevenedő modern szentcsaládon, ami mintha az Uffizi egyik vásznáról lógott volna meg egy pillanatra, hogy egy egyszerű Firenzei bárban öltson testet a szemem előtt.

Ahogy a számlát elvágja a kassza a papírguriga többi részétől, úgy szakad meg hirtelen a festői látomás is, a kisfiú kiszalad a labdája után, a fe-

leség lehajol, hogy kipakolja a befejezést jelző mosogatógépet, a bártulaj kezembe nyomja a blokkot, és derűsen köszön. Én még a vízió hatása alatt kifordulok a bárból, integetek Sergiónak is, aki most az afrikai sráccal társalog, és elindulok vissza Sienába. Lehet, kicsit agyamra ment az éhség és az Uffizi.

HŰSÖLÉS

– Te mit iszol, hogy elaludj? – fordul egyik néni a másikhoz. Barátnéja nem válaszol, félig lecsúsza a padban csak laposakat pislog, és serényen járhatja legyezőjét. A Szt. Katalin Bazilika kereszthajójának padjában ülnek. Miután válasz nem érkezik, reménykedve felnéz az oltárra, majd folytatja. – Én a kamillával próbálkozom. – Erre is csak sűrű legyezés a válasz. – De nem nagyon használ...

A forró júliusi nap sugarait némileg megszelídítik a bazilika vastag falai, ide jönnek hűsölni a nénik, ők tudják a legjobban, hogy a júliusi kánikulában minden medencénél többet ér egy jó templom. Végre megszólal a legyezős barátné:

– Azért... ez mégsem a leghűvösebb templom... – nem elégedett a választással.

Barátnéja egyetértően sóhajt, de nem mozdulnak, most már jó lesz ez is. Megragadja a keze ügyébe kerülő laminált énekszöveget, és ő is legyezni kezdi magát.

– Ma indult a plébános úr szabadságra... – mondja csalódottan a legyezős néni.

– Eehh... – válaszolja barátnéja, ami sok mindent jelenthet itt. Jelentheti, hogy *jó neki*, vagy hogy *minek egy papnak vakáció*, vagy hogy *bárcsak én is vele mentem volna...* Néha csak annyit jelent, hogy *eehhh*, mint valószínűleg most, ezen a tompa júliusi késő délutánon.

Aztán az első néni, a laminált lapos, hirtelen gyanakvóan hátrafordul, megérzi, ahogy az emberek általában megérzik a tarkójukon vizslató szemet, hogy valaki figyeli őt. Fél szemmel végigmér engem, aki őt sorral hátrébből lesem őket, gyors, figyelmeztető pillantást küld barátnéjának: egy idegen a soraik közt... Egyszerre rám néznek, majd hallgatólagos megegyezés alapján elnémulnak.

Én meghúzómagam a padban, és úgy teszek, mint akit nagyon érdekelnek a mellékoltár festményei, a puritán famennyezet vagy a városnegyedek (contradák) kitűzött zászlajai, tekergetem a nyakam minden irányba, őket gondosan elkerülve, közben pedig reménykedem, hogy megszokják vagy gyorsan elfelejtik jelenlétem, feloldódnak, és tovább pletykálnak majd a plébánosról. De a nénik nem rohannak sehová, nekik van idejük, kitartóan ülnek csendben, csak a betévedő turisták ténfergése hallatszik, lépteik szertegurulnak a templom padlóján.

Megérkezik egy harmadik öreg is, ősz göndör haja, virágos inge van, körülményesen helyet foglal két csendben üldögélő barátnéja között, ő is legyezőt húz elő, majd mikor mindennel kész, az első nénihez fordul, a laminált laposhoz.

– Láttad, hogy az ereklyetartó előtt átrendezték a padokat? – hangjában méltatlankodás és gyanakvás. Barátnéja talán felvonja a szemöldökét, bár hátulról csak a ritkuló haját látom, de talán felvonja szemöldökét, és némán ingatja fejét, jelezve, hogy nem vette észre. Vagy azt próbálja jelezni így, hogy most nem beszélhet, idegen van hallótávolságon belül.

A nénik hűsölnek a vastag templomfalak közt, legyezőik időnként lelassulnak, aztán ha véletlenül elhúz fejük felett egy-egy légy, ismét felélénkülnek. A bazilika csendespihenőjét ajtónyikorgás szakítja meg, a sekrestyéből előlép a pap. Nyilván a helyettes. Arany serleggel a kezében elhalad mellett, a nénik mellett, akik biccentenek neki, *Laudetur, padre*, átbújik az oltár köré húzott bíbor zsinór alatt, és az asztalra teszi a kelyhet. Megigazítja a reverendát csípője körül, majd egy oldalsó faliszekrényhez lép, kinyitja, megnyom néhány gombot, csavargat egy tekerentyűt, mire felserceg a vastag téglaszlopokra szerelt hangszóró. Szétnéz a kongó templomban, ahova továbbra is igyekszik betörni a júliusi forróság, de nem tud, ahol tovább lézengenek a városi turisták, és tovább lélegeznek a legyezős nénik, reménykedve nézik őt a kereszthajó padjairól, mintha tőle várnák a megváltó hideget vagy a könnyű éjjeli álmot. A pap elbambulva figyeli a két gyertyatartót az asztal szélén, aztán hirtelen felindulásból felcseréli őket. Mára sem lett több hívő, gondolja, de nem panaszkodik, néhány néni is jobb, mint a sehány. Megpaskolja a hófehér terítő lelógó sarkát, az órájára néz, még van három perc félig, aztán még félóra a kezdésig. Visszabújik a kordon alatt, és újra eltűnik a sekrestyében, talán hogy még igyon egy kávét kezdés előtt.

A három hűsölő néni egyenletesen szuszogva és legyezőt csattogtatva, csendben vár, az ő időérzéküknek három perc csupán három pillantás. Amint a három komótos pillantás letelik, megszólalnak a harangok, s a fő néni,

a laminált lapos, akin látszik, hogy ő a kis közösség feje, hirtelen megállítja szemei előtt az énekeslapot, és öblös hangon belehasít a hatalmas templombelső csendjébe: ellentmondást nem tűrően megkezdi a rózsafüzért. *Ave, o Maria, piena di grazia...* Az első sor után csatlakoznak a barátnék is. A lézengő turisták megzavarodva állnak meg egy pillanatra, rosszállóan néznek körül, mintha valami illetlent hallanának, összevont szemöldökkel keresik a hang forrását a tágas templomban. Aztán amikor megpillantják a legyezős társaságot, szemöldökük kigubancolódik, mégis idevaló ez a hang. Gyorsan telefont ragadnak, és lopva filmezni kezdenek, végre valami élő, valami helyi!

A rózsafüzér monoton soraiban a nénik kisimulnak, az ismerős mondóka közben eltávolodnak a profántól, bosszúságaik, vágyaik és ráncaik Katalin szelidre hűti. A hűs bazilika vegyes közönsége akarva vagy akaratlanul, hittel vagy hitetlenül, de együtt lehel hálát a szentnek s a vastag falaknak ezen a fojtogató júliusi késő délutánon.

SZIKLÁS PARTOK

Ma nem egyedül vagyok. Ma párban vagyok. Ma vagyunk. Szűk, meredek lépcső visz le a tengerhez, ahol a sziklafal aljában egy vékony betonjárda húzódik a partvonalat követve, aljában hatalmas hullámtörő kődarabok, mintha csak egy óriás hajigálta volna oda őket a fenti útról. Ide jórészt a helyiek járnak, elvéve akad külföldi turista, olyan tapasztalatlanok, mint mi. Egy kisebb olasz társaság mellé telepszünk a betonsáv egy szélesebb szakaszán. Miután esetlenül, a derekunk köré csavart kendő alatt átvedlünk fürdőruhába, miután gondosan bekenjük az apró ruhadarabokból kilógó összes testrészünk naptejtel, miután a betonon lapockánkról csípőcsontunkra oda-vissza moccanva megtaláljuk az egyetlen elviselhető pózt, végre átadjuk magunkat a napnak. Csukott szemmel hallgatjuk a hullámokat, ahogy megállás nélkül leomlanak és újrateremtődnek, ahogy a sziklákhöz verődnek, az egyetlen zúgás, ami nem dühít, az egyetlen robaj, ami ellazít, ami talán mindenkit, aki pár percre behunyja a szemét, és belesüpped, az anyaméhbe repít vissza néhány gondtalan pillanatra.

A nap azonban még este hat felé járva is hevesen izzik, öt perc tengeri anyaméhben lazulás után a bőr égetése felülkerekedik a belső békén, ha testünk nem jut hamar vízbe, mindjárt füstölni kezd és kigyullad. Hát feltá-

pászcodunk, és bejáratot keresünk. A mi fejünkben a tenger egy egyszerű képződmény, tervünk csupán addig tart, hogy leérünk a partra, s onnan minden simán megy. Ha kedvünk tartja, csobbanunk a tengerbe, ha elég volt a vízben, hipp-hopp kijövünk, és megszáritkozunk a szelíd napon. Ott jövünk rá, hogy a házból nézve szelídek tűnő napsugár csak tettet, mert valójában kegyetlenül perzsel, ott jövünk rá, hogy a vízből ki-be mászás sem könnyed játék ám, hipp-hopp, a bejutásért itt meg kell küzdeni az elemekkel, sziklával és vadul hullámzó tengerrel. A bejáratot keresve be kell látnunk, hogy ezen a rejtett partszakaszon az ember töredelmesen meg kell hajoljon víznek, sziklának, szélnek és napnak.

Az előttünk heverő óriási, vad köveken nem kockáztatunk, inkább elsétálunk a nem messze fekvő öbölbe, hátha az apró kavicsos valahogy bejutunk. Az apró kavicsos bejáratot azonban vagy tízméteres sávban sűrű fekete hínárszerűség, valami tengeri fű borítja. Rövid nézelődés után a sziklába fúrva meglátjuk a létrát, amely körül óvodásforma gyerekek keringenek megállás nélkül, elrugaszkodnak a sziklameredékről, csobbannak a méretes hullámokban, majd kievickélnek a létrához, és jöhet az újabb ugrás, mintha feltűnik nem is volna hatalma az imént említett zord természetnek. A gyerekek önfeledten játszanak, ügyet sem vetnek ránk, sőt, kissé utat kell törnünk közöttük, ha be akarunk jutni a tengerbe. Óvatosan lemaszom a létra legalsó fokára. Itt esélytelen a testem lassan hozzászoktatni a vízhőmérséklethez, hiszen egyrészt, amint belépek, ki vagyok téve a hullámok áradatának, amelyek egyik pillanatban még a térdem, a következőben már a mellkasom verdesik, másrészt csupán két fok vezet lefelé, amolyan jelképes létra ez, tényleg csak a ki- és bemászás egy-egy lépését segítik. Nincs mese, el kell rugaszkodni.

A víz üdítően hűvös, a hatalmas hullámok belőlük nézve már kevésbé ijesztők, hiszen sikerül fent maradnunk a tetejükön, szorgosan evickélünk, azok föl-le dobálnak minket, könnyű prédák vagyunk itt, de élvezzük a ragadozó játszadozását. Persze hamar elfáradunk a hullámfürdőzésben, pár perc múlva az ugráló gyerekek raján újfent átverekedve, kihúzzuk fáradt felnőtt testünket a sziklára, és visszasétálunk a törülközőinkhez. Mintha víziesen a gravitáció kétszer úgy hatna, leomlunk a betonra. Ő fejére teszi a pótlóját, és azonnal delíriumos, napsárga álomba merül. Én is megpróbállok, de nem tudok, hát felkönyökölök, a beton szinte benyomja a könyékcsontom, de nem számít, így jól látok. Felteszem a napszemüvegem, és a lencsék fedezékéből szomszédainkat kezdem vizslatni.

Bal oldalon három hatvanas: egy férfi és két nő kártyázik. Ketten plédeken ülnek, harmadikuk a napágyról hajol le, hogy jobban lássa a kártyákat.

A betonra kiterített hármás-négyes kártyasorok mindegyikére gondosan egy-egy kavicsot tettek, hogy a kártyalapok ellenálljanak a tenger irányából érkező erős szélnek. Mikor vége a játszmának, könnyedén összevetnek, a szél belekap kacagásukba, megpörgeti fejük felett, aztán szétfújja körülöt-tük. Engem is meglegyint. Szendvicseket vesznek elő egy mini hűtőládából, jóízűen harapdálnak, most *prosciutto* szagát szállítja a levegő. Miután jóllak-tak, békésen elnyúlnak a pokrócokon, és tovább mélyítik bőrük színét. Csak-ugyan, vagy négy-öt árnyalattal mélyebb az ő barnájuk, mint az enyém, egyikük egyenesen beválhatna bronzszobornak! Nincs mese, a barnaság itt identitáskérdés, a hovatartozásuk jele. A napbarnított bőr egyrészt egészsé- get jelent, életerőt, aki barna, arról napfivér energiája és életkedve süt majd vissza az elkövetkezőkben. Másrészt bőrön viselt státusszimbólum, ami azt hirdeti: nyaralni voltam.

A kegyetlen nap pár centivel odébb vándorol az égen, lassan közelít a hegy felé. A szomszéd hármás bácsija feltápaszkodik a nyugágyról, magára hagyja a napozó hölgyeket, és leereszkedik a sziklák közé. Tengeri cipő, gu-miszandál nélkül lépdél a köveken, olyan könnyedén, mintha azok semmi veszélyt nem tartogatnának számára, mintha nem volnának egyik pillanat-ban szúrós-göcsörtösek, a következőben meg épp algás-sikamlóságok. Ügye- sen egyensúlyozik egyikről a másikra lépve, majd jó ritmusban leguggol a kőszá-v végében, felkapja egy hullám, és már úszik is. Együtt mozog a ten-gerrel, a sziklákkal. De talán nincs min csodálkozni, ő ide született.

Visszadőlök a betonra a párom mellé, behunyom a szemem, és egy pil-lanatra elirigylem az öregek lazaságát. Hirtelen szeretnék én is hatvanas len-ni, szeretném, ha a nap, ha tűzi is, nem égetné többé a bőrömet, ha derűsen, szorongás nélkül kiteríthetném minden kártyámat, utána pedig könnyedén felnevehetnék, szeretném, ha vízcipő nélkül a sziklákon mászkálhatnék, ha nem ijesztenének meg a fölém tornyosuló, örökmozgó hullámok, csak rájuk simulnék, mint a bácsi teszi, és jólesőn úsznék velük! De jó öregnek lenni!

Jobbra fordítom a fejem, ő még mindig mozdulatlan pólója alatt, a delí-riumos félálomban, ki tudja, az ő fejében mit vernek fel a hullámok. Vajon gondol a tengerre, a napra, a sziklákra, a barnulásra, hogy mi mások vagyunk, mint ők, és ő más, mint én, és én más, mint ő...?

Hanyatt fekvé visszafordulok az ég felé, leállítom a gondolataimat. Egy-azon gyönyörű, sziklás parton heverünk mind: az öregek, a párom és én. Le-teszem magam mellé a betonra nevetséges kis feszengéseim, elég lesz majd a ruhákkal visszavenni őket, ha indulunk.

Fellinger Károly

A KÜLÖNBSÉG

(kántor péter halálára)

a különbség ami köztünk van
mégis élősködik rajtunk
mint mi a zuhanó kavics
amibe kapaszkodunk

nem adom olcsón a bőröm
akkor inkább már ingyen
így majd megirigyeli az isten
nem kér meg rá de kikéri magamnak

ANNYI

Annyi a csillagom,
hogy egyet
elengedhetek közülük.
Anyám végre felül az ágyban,
majd jární próbál, nekidől a heverőnek.
Sírni szeretnék a boldogságtól,
de mi lesz, ha nem leszek ott,
és elesik szegény, s nem érti, miért.

Elmélyülten szállnak, keringnek
gondolatai fölöttem,
mint a lelőtt galambok,
visszahullnak a fejemre.

STAFÉTA

In memoriam Kántor Péter

A nekem szánt, nekem kimért úton,
(bár tudom, csaltak az angyalok,
az én érdekében
lerövidítették a távot)
csak úgy mehetek végig,
ha nem tudom, hol van a cél,
a holtbiztos céloom,
ha az út a végtelenbe vezet,
akkor nem nézek hátrafelé,
elhiszem, hogy nem az számít,
hány óra, nap, év, kilométer van hátra,
hanem hogy mennyit tettem már meg,
még ha Isten szerint értelmetlenül is.

TESTFÜGGŐSÉG

Amikor Antal Hajnal a műtőasztalra feküdt, hogy nőiessége utolsó kínjától is megfosszák, eszébe jutott apja, akit köldöktől ágyépig felvágta, hogy beleiből rákos daganatot távolítsanak el. Vágását élete végéig gondosan titkolta, a beavatkozásról, az azt követő kemoterápiáról, fájdalmairól soha nem beszélt. Mikor évek múlva, halála után megmosták, és ráadták ünneplőruháját, Antal Hajnal szemérmesen másfelé tekintett, hadd maradjon az örökéletben is apja titka a hosszú forradás.

Vérségi köteléknél több is kötötte őket össze: lánya hasán szintén volt vágás, egy perforált vakbélgyulladás örök emléke, tizenöt éves korából. Apja az életét mentette meg, amikor jajgatásával mit sem törődve kirángatta a kisváros nyomorúságos kórházából, tette fel a lassan döcögő vonatra, és vitte a fővárosi katonakórházba, ahol egykori ezredének főorvosa azonnal megműtötte. A rutinnak számító beavatkozás Antal Hajnalnál órákig tartott, olyannyira beszennyezte gyomorüregét az átlukadt vakbél. „Így is kérdéses, egyáltalán életben marad-e”, gyújtott cigarettára a karakán főorvos a műtét után a hideg irodában, és töltött az apa poharába erős szilvapálinkát, amit az egyetlen húzással eltüntetett, pedig soha nem élt az alkohol élvezetével. Míg leánya a kórházban eszméletlenül feküdt, addig a főorvossal a fővárosi bordélyházakat járta, tetemes összegeket költött örömlányokra, dohányra, pálinkára.

Amikor Antal Hajnal magához tért, első szavaival apját kérte magához, aki magatehetetlen részegen feküdt a főorvos irodájában. Két ápoló B-vitamin injekcióval állította talpra, majd hóna alá nyúltak, így sikerült elvergődnie lánya ágyához, ahol szólni sem bírt, csak a könnyei folytak szakadatlanul. Antal Hajnal úgy megrémült sírni sohasem látott apjától, hogy erős nyugtató kellett idegei egyensúlyának helyreállításához. Miután mindketőtük kábasága feloszlott a kórház steril, fehérén foszforeszkáló fényében, felfogták, mi is történt az elmúlt napokban: apja a lányát kapta vissza, de örökre elvesztette erkölcsi ártatlanságát, lánya az életét kapta vissza, de láthatta apja gyengeségét, ami egy életre különös, megmagyarázhatatlan rettegéssel töltötte el, ráadásul ezt a rettegést ki sem mutathatta.

Karácsonykor, néhány héttel a műtét után, már apja szülőfalujában a templom főoltára előtt szavalta a szent verseket, csengő, bársonyos hangját

megkönnyezte a gyülekezet, és Antal Hajnal érezte, miközben a szavak elhagyják a száját, az addig érzett rettegés mellé gyűlölet is társul, amiért fájdalmai ellenére az oltár elé kényszerítette, mintegy prédául dobta a tömegnek, hogy katarzist, kizökkenést biztosítson számukra, alig néhány percre. Akkor még nem tudta, amit később olyan jól megértett, hogy az a kevés idő olykor egy egész életre erőt, megkönnyebbülést nyújthat, akkor is, ha úgy hat a testre és lélekre egyaránt, mint egy erős függőséggel megátkozott kábítószerezésre a sokáig várt heroinos tudóférs.

Amikor elmúlt a karácsony, és az új év készült bekapogni az öreg szülői házba, melynek belső szobájában apja értelmetlennek látott tüzet rakni, ezért lányát arra kényszerítette, hogy vele aludjon a forró konyhában vetett szűk ágyban, Antal Hajnal olyat tett, amit még soha. Bibliáját a kezében tartva mondta, hiányzik az anyja és a nővére, ezért visszamenne a kisvárosba, egyébként is úgy illene, hogy a két ünnep közül az egyiket velük töltsse. Apja megtántorodott, leült az asztal mellé, savanyú káposztát, kenyeret és túrót húzott maga elé, bicskát vett elő, komótosan felszeletelte, a szájához vitte a falatokat, úgy válaszolt lányának: „Menj, ha így látod jónak.” Antal Hajnal bőröndbe pakolta kevés ruháját, néhány könyvét, búcsút vett az apjától, aki pénzt nyomott a kezébe, hogy vonatjegyet tudjon vásárolni, majd elfordult tőle. Így indult a vasúti megálló felé (a falunak nem volt állomása, de még peronja sem), felszállt a személyvonatra, megkezdte az anyyira nem távoli, de a vonaton sokáig tartó utazását másik családjához.

A hideg szerelvényen egy öregasszonnyal szemben kapott helyet, aki krémessel kínálta, majd elmondta, a lányához utazik, sikerült pénzzé tennie minden ingóságát, hátralévő napjait az unokája nevelésének szenteli. „Egyedül van”, ingatta a fejét, és Antal Hajnal nem értette, unokája vagy a lánya van egyedül, de krémessel teli szájjal szégyellt kérdéseket feltenni. Később az öregasszony elmesélte, veje fura balesetben lelte halálát, autóját összetörve találták az úttesten, de mintha láthatatlan falba ütközött volna, más autónak nyoma sem volt, sem törmelék, sem festéknyom nem maradt a roncson, csak ő repült ki a szélvédőn, zúzta szét testét az úttesten. „Legalább nem szenvedett”, törölgette könnyeit az öregasszony, mire Antal Hajnal elővette a Bibliáját, s ajánlotta, imádkozzanak. Az öregasszony lehunyta szemét, összekulcsolta a kezét, úgy hallgatta, ahogy a lány passzusokat olvas föl a szentírásból. A hosszú ideig tartó, már-már szertartásnak minősülő felolvasás alatt több utas mozgolódni kezdett, végül az egyikük ingerülten szól, hogy karácsony már elmúlt, hagyja abba az igehirdetést. Antal Hajnal ijedten tette el a Bibliát, ekkor látta, hogy az öregasszony elbóbiskolt.

Amikor leszállt a szerelvényről a hidegtől valósággal recsegő városban, kétségek rohanták meg. Anyja új házasságában a két nővér nem találta meg a helyét, annak ellenére, hogy a frigy már több mint tíz éve megkötöttet, és a hivatalos okmányon kívül egy közös fiúgyermek is bizonyította létét, akit Antal Hajnal a rajongásig szeretett. A helytalálás hiányának több oka is volt. Elsősorban nevelő-, mostohaapja súlyos alkoholizmusa és az ebből fakadó kiszámíthatatlansága. Nem ritkán emelte öklét a két lányra, verte őket véresre, akkor is, ha anyjuk otthon tartózkodott; ha védeni próbálta gyermekeit, őt sem kímélte. Másodsorban a családi szegényszálak nagyfokú összekuszálódása volt az ok; ember legyen a talpán, aki megfelelően elemzi, kibontja, rendbe rakja. A régen történt válás után előfordult, hogy hol az apa, hol az anya küldte el, illetve lopta vissza a gyerekeket. Antal Hajnal élénken emlékezett, amikor alig ötéves korában egy idegen ragadta meg a kezét, vitte apja szülőfalujába, ahol az apja kifizette a gyerekrablót, mit sem törődve a traumával, amit a lányának okozott. Valahányszor anyját kérdezte a válás okairól, az látszólag közönyösen rántotta meg a vállát, s mondta, apja túlságosan féltékeny volt, az is előfordult, hogy néhány napos szolgálati útra ment, de valójában a szomszédos házból leste, mit tesz a felesége. Válásukat követően az anya kénytelen volt elköltözni, a maradi faluban nem tűrték a házasságtörőket (sajátos helyhasználattal így nevezték az elváltakat, mert „amit tehát az Isten egybekötött, ember azt el ne válassza”), ezért az asszonyt gyakran megfenyegették. Vette a két gyermeket, a válásból megmaradt kevéske pénzéből lakást bérelt a városban, majd szövönőnek állt. A gyárban ismerkedett meg második, autószerelő férjével. Hamar terhes maradt tőle, ami akkoriban ugyancsak nagy szegénynek számított, amit csupán egy frigy keretei között lehetett úgy-ahogy feloldozni. Világos bírósági határozat hiánya miatt ekkor kezdődött meg a gyerekek ide-oda lopása; apjuk kitűnően értett a végleges határozat létrehozásának megakadályozásához. Mivel erdészmérnök volt, néhány jól irányzott rakomány fa mindig felmentést hozott számára a rendőrségen, bíróságon.

„Szólhattál volna, hogy sikerült a műtét”, ölelte meg az anyja, amikor kékre fagyott kezével idegesen bekopogott a ház utcára nyíló ajtaján. „Apa nem engedett telefonhoz”, tette le bőröndjét a kis előszobában, húzta le bakancsát, kuporodott a tűzhely mellé. Anyja meleg húslevessel kínálta. „A többiek a dombon szánkóznak”, mondta közben. „Ha kedved van, menj utánuk.” „Inkább lefeküdnék, hogy átmelegedjek”, mosolygott Antal Hajnal. Evés után kicsomagolta bőröndjét, pizsamát öltött, bibliájával az ágyba bújt. Néhány perc olvasás után hullámokban tört rá a zokogás.

*

Amikor érettségi előtt néhány héttel nevelőapja úgy elverte, hogy a mentők mellé a rendőrséget is ki kellett hívni, nem emelt vádat, inkább a néhány napos kórházi kezelés után iskolája bentlakásába költözött, hogy tanulhasson, és vizsgáit letehesse. Orráról a kötést az első szóbeli vizsga előtti napon vették le, arccsontjai még sajogtak, fájdalomcsillapítóval vészelte át a beszéd nehézségeit. A kollégiumból apjához költözött, aki megígérte, hogy egyetemi tanulmányai alatt végig támogatja, feltéve, ha mindenben engedelmessékedik neki. Csak a sikeres egyetemi felvételi után tudta meg, apja néhány éve megvédte erdészeti doktorátusát, azt meg soha, hogy néhány barátjával a városba utazott, ahol kilesték a hazatérő nevelőapját, autóba tuszkolták, és egy elhagyott épületben úgy megverték, hogy majdnem belehalt a sérüléseibe. „Doktorból erdőpásztor”, kacagott Antal Hajnal, mire apja mosolygott, hogy ez fordítva is igaz, de hadd lássuk, árvából lehet-e közigazdász. Lánya sírva szaladt be a házba. „Ezt juttatta nekünk a sors”, ment utána az apja, „töröld le a könnyeidet, készíts vacsorát”.

Egyetemi éve alatt Antal Hajnal hármassal élt: egyet az egyetemnek, egyet az egyháznak, egyet az apjának. Tilos volt férfiakkal ismerkednie, bisztrókba, bulikba mennie, de még színházba is, a szünidőt apja házában töltötte, ahol tanult, a ház körül segédkezett, a mezőn dolgozott, vagy az egyház rendezvényein vett részt. Anyjával csak az évente megszervezésre kerülő zarándokút alatt találkozott; megölelték egymást, anyja pénzt dugott a zsebébe, amit Antal Hajnal riadtan adott vissza, hogy „költse inkább anyuka Lacikára, csak apuka meg ne tudja”. Nővérét gyakrabban látta, ő orvosi egyetemet végzett, szintén az apa támogatásával, féltestvérével nem tartotta a kapcsolatot, nővére látta el hírekkel, csempészett fényképeket, hogy lássa, miként növekedik.

Amikor megszerezte közigazdász oklevelét, néhány hónapot apja házában töltött, hogy eldöntse, világi életet folytasson, vagy egyházi útra lépve apáca legyen. „Unokát akarok”, könyörgött az apja, „nővérednek aligha születik gyereke az orvosi miatt, mert mire befejezi, jócskán benne lesz a korban, talán férjet sem talál magának”. Antal Hajnal félelemmel vegyes iszonyattal nézte az apját. Végül ismerősök révén sikerült könyvelői állást találnia egy bankban, és visszaköltözött a városba. Alighanem életének legboldogabb időszakát követte, féltestvére minden reggel meglátogatta, együtt kávéztak, beszélgettek, olykor sírva vagy nevetve emlegették gyerekkoruk emlékeit, azt azonban egyikük sem ismerte be, hogy túlzott közelségüknek nem a szeretet, hanem a fájdalom az igazi alapja. Gyakran mentek a városhoz közel lévő templomba, mely arról volt híres, hogy nagy veszedelem

esetén a Szűz Anya szobra könnyezik; legutóbb az első világháború alatt dokumentálták az egyik esetet. Antal Hajnalnak úgy tűnt, hogy a kovácsoltvas kerítés védelmébe helyezett szobor ragyogó fényben fürdik. Mikor ezt Lacinak is elmondta, az kinevette. „Fadarab a vasak mögött”, vonta meg a vállát.

Néhány hónappal a letelepedése után, korához képest fiatalos kinézetű férfi udvarlását fogadta el, az sem zavarta különösebben, hogy felesége és három gyermeke volt; az sem tűnt föl neki, hogy naponta többször megmosta nemi szervét egy fertőtlenítőfolyadékkal, melyet kizárólag orvosi tanácsra lett volna szabad használnia. Az évekig tartó kapcsolat alatt a férfi belső ügyeibe is beavatta: építkezési céget vezetett, amely a helyi korrupciós politikások miatt folyamatosan a csőd szélén volt, ennek könyvelését vette át Antal Hajnal, minden ellenszolgáltatás nélkül. Szeretője azzal fejezte ki háláját, hogy jutányos áron szerzett neki lakást, melyet Antal Hajnal banki állása miatt kedvezményes kölcsönrel vásárolt meg. A lakásavatón nevelőapja mindenki előtt ünnepélyesen bocsánatot kért tőle, majd poharát a jövőre emelte. „Nincs sok hátra neki, súlyos májcirózisa van, nem is tud róla”, súgta lánya fülébe az anyja mosogatás közben. Azonban az alkoholtól teljesen elbutult férfi több mint tíz évig húzta, mely idő alatt Antal Hajnal anyjának két agyvérzése is volt. Egyik éppen akkor érte utol, amikor férje ütlegetni kezdte, mert elkésett a vacsorával, a másik néhány óra múlva, hogy kitudódott, lánya családos férfival kavar évek óta. Mindkettőből szerencsésen felgyógyult. Lányát módszeres alaposággal verte el, és megígértette vele, hogy abbahagyja a kapcsolatot. Jókora: néhány hónapra szakításuk után a férfi holttestét a közeli erdő egyik fáján lógva találták meg. Öngyilkosság, írta a helyi sajtó, holott az egész város tudta, hogy egy helyi kiskirály végzett vele.

Amikor Antal Hajnal féltestvére csalódott egy kapcsolatában, elkezdett sportot űzni abból, hogy hány nőt tud megfektetni. Antal Hajnal kezdetben aggódva nézte a fiú hódításait, később irigykedve, végül döbbenetesen vette észre magán a féltékenységek jeleit, melyek csak erősödtek, amikor Lacinak egy idősebb nővel komoly kapcsolata lett. Lakást akartak vásárolni, Antal Hajnalhoz fordultak segítségért, aki szigorúan mutatott rá, hogy jövedelmük nem fedezi a kölcsön költségeit. Laci olyannyira megharagudott a nyilvánvaló rosszindulatért, hogy soha többé nem kereste Antal Hajnal társaságát, telefonhívásaira, üzeneteire sem válaszolt. A pár végül elfogadta a nő szüleinek meghívását, elköltöztek egy távoli városba, ahonnan évente látogattak haza. Antal Hajnal ekkorra sikeresen elhallgattatta magában a félté-

kenységet, igaz, feloldani soha nem tudta, gyakran előfordult, hogy álmaiban szeretkezett a féltestvérel; ilyenkor verejtékben úszva, összevissza verő szívvel ébredt, és nem mert visszaaludni. Testvére hiánya elől a hitbe menekült, ekkoriban érte az első elragadtatás, a Szűzanya temploma előtti parkban, ahol vasárnaponként ült fehér ruhában, Bibliájával a kezében. A magához térés utáni pillanatban már tudta, annak idején rossz utat választott. Tülvilági mosollyal háritotta el a segítséget ajánló embereket, feltápászkodott, leporolta magát, és hazafelé indult. Útközben meghatározhatatlan zsongás járta át testét, lelkét, mintha valami vagy valaki párbeszédet folytatott volna létének minden egyes molekulájával, melynek nem értelme, hanem érzése volt, ráadásul igen hasonlatos az orgazmushoz, amit eddig még nem élt meg.

Egyre több elragadtatásban volt része. Olykor úgy érezte, a felindultságtól, fájdalomtól szétrobban a feje. Ágya előtt feküdt, vizes lepedőt húzott magára, hogy lehűtse parázsló testét, később ijedten fedezte fel, állapotára a maszturbálás a legjobb gyógyír. Hármias büntudata volt, egyrészt szégyellte a féltestvére iránt érzett, magának soha be nem vallott szerelmet, másrészt szégyellte, hogy csak önkielégítéssel, a végre megtapasztalt orgazmussal tud véget vetni az elragadtatás állapotának, legfőképpen pedig az gyötörte, hogy annak idején nem Isten útját választotta. A hónapokig tartó megpróbáltatások alatt lesoványodott, neurotikussá vált, az sem volt rá jó hatással, hogy nővére, immár rezidens orvosként, hozzá költözött. Antal Hajnalnak alig sikerült elrejtene előle ezeket az állapotokat, nővére óvatos, tétova kérdéseire azt válaszolta, megviseli munkája a bankban, féltestvérenek elköltözése, a családi élet rendezetlensége. „Legfőképpen egy gyerek hiányzik az életemből”, tette hozzá mosolyogva. Nővére hallgatott. Képtelen volt elmondani hűgának, hogy az egyetemi támogatásért cserébe az apjuk azt kérte tőle, menjen hozzá egy falubeli férfihez, szüljön mihamarabb gyermeket.

Amikor Antal Hajnal egy céges rendezvényen, az új év előtt alig néhány nappal megtudta, hogy leépítések miatt rövidesen megszüntetik a munkaviszonyát, színlelt jókedvvel táncolta át az éjszakát, flörtölt egyik-másik munkatársával. Banki állásának elvesztése arra kényszerítette, hogy külföldön keressen munkát.

Valójában nővérere bízta a lakását, és elmenekült.

*

Az első hetekben London zsongása, sokszínűsége mérhetetlen szorongással töltötte el. A nagyobb tereket, parkokat, ahol sok ember fordult meg, elkerülte. Szorongását fokozta, amikor szexuális másságukat nyíltan felvállaló személyekkel, keletiekkel, feketékkel stb. találkozott. Már azon gondolkodott, hazaköltözik, amikor idősebb, keresztény házaspárral ismerkedett meg. Meglehetősen hamar szoros kapcsolatba kerültek, rendszeresen együtt vacsoráztak, utána tanulmányozták a Bibliát; Antal Hajnal olyan melegséget érzett, amit még soha, ami sok ember számára teljesen természetes volt. Néhány hónap elteltével beszámolt a házaspárnak elragadtatásairól, azok sokatmondó pillantást vetettek egymásra, s mielőtt Antal Hajnal észbe kapott volna, már tuszkolták is be egy klinikán komputertomográfias vizsgálatra. Az eredmény negatív lett.

Amikor pszichiáteri kivizsgálást javasoltak, Antal Hajnal gyomra görcsbe rándult, és megszakította kapcsolatát a házaspárral. Meg Londonnal is, sikerült egy jóval kisebb városban munkahelyet találnia egy táplálékkiegészítőket forgalmazó üzletben. Jótékony rutin alakult ki az életében, anyagi problémái is megoldódni látszottak. Évek teltek el. Kevés emberrel tartott kapcsolatot, főként miután egy alkoholista barátnője majdnem mindkettőjüket megölte egy autóbaleset során, haza soha nem látogatott, telefonon tartotta a kapcsolatot családjával. Táplálékkiegészítővel tömte magát, olvasott, templomba, munkába járt, esténként kissé félve húzta meg magát bérelt szobájában, hogy indiai szomszédjait még véletlenül se zavarja.

Aztán jött a hír, hogy nővére férjhez ment az apja által választott férfihez, és rövidesen teherbe is esett. Antal Hajnalt olyan izgalom lepte meg, mint még soha. Hamarosan megszületett a gyerek. Antal Hajnal tüstént hazautazott, a szülészet koraszülötti osztályára orvosi köpenyben surrant be, hogy pillantást vethessen unokaöccsére. Mikor visszautazott Angliába, elképesztő magány taglózta le. Mielőtt észbe kapott volna, társkereső oldalakra iratkozott. Hamar rájött, az ott található férfiak többsége csupán kalandot szeretne, amire ő, elsősorban vallásos okokból, másodsorban a nemi betegségektől való irtózása miatt, képtelen volt. Ekkoriban hozta meg a döntést, hogy rövidesen hazaköltözik, hiszen a lakáskölcsön nagyobb részét sikeresen törlesztette, orvos nővéreinek pedig szüksége volt valakire a gyerek mellé, mert férje, akit Antal Hajnal alig bírta elviselni, szintén külföldön dolgozott, ők is lakásra gyűjtöttek. Mikor aztán egy társkereső oldalon egy szülővárosához közel lakó férfival kezdett beszélni, és akivel, úgy tűnt, nagyon talált a szó, és az is a hazajövetelre biztatta, sokat nem tétovázott, becsomagolta a holmiját, és hazaköltözött. A férfi a repülőtéren várta.

Amikor az első találkozás megtörtént, Antal Hajnal úgy érezte, az izgalmától szétreped a szíve. A férfi nem sokat teketóriázott, megölelte a lányt, elvette hatalmas bőröndjét, megfogta a kezét, úgy mentek az autójához. Végigbeszélték a hazafelé vezető utat, mely alatt Antal Hajnal titkon elhatározta, mindent megtesz, hogy nőies oldalát kidomborítsa. Bár a férfi egyáltalán nem volt vallásos, ez nem zavarta, annál jobban lenyűgözte érzékenysége a különféle művészetek iránt, határozottsága és szarkasztikus humora.

Ösztrogén tartalmú kenőcsöket kezdett használni, sok szóját evett, hogy kis melleit nagyobbá varázsolja; a férfi szavaiból úgy vette ki, az a dús kebleket kedveli. Visszatért az a régi szokása, hogy hüvelyét fertőtlenítőfolyadékkal mossa, tette ezt naponta vagy minden nemi aktus után. Az ösztrogén lassan megváltoztatta viselkedését, hangulata csapongóvá vált, néha depresszió gyötörte, máskor úgy érezte, képtelen betelni a világ szépségével, a férfi gitározásával, Istennel, a Bibliával, legfőképpen az étkezési zavarokkal küszködő unokaöccsével. Kiszámíthatatlansága lassan szétbontotta a kapcsolatukat, ehhez a családja is hozzájárult; a férfi már az első napokban észrevette, hogy a tekintélyelvűség és neurózis jellemző minden egyes családtagra, ezért elhatározta, fokozatosan kivonja Antal Hajnalt ebből a környezetből, melyre leginkább a Stockholm-szindróma megnevezés talált. Döbbenet látta, amint a negyvenhez közeli Antal Hajnalt édesapja este kilenckor telefonon hívja, és ráparancsol, tüstént menjen haza, mert ilyenkor a tisztességes nők otthon tartózkodnak; amikor Antal Hajnal nővére leveséből mért neki egy tányérral, amit jóízűen el is fogyasztott, és utána mentek vásárolni, mire leérték a lépcsőkön, a nővér az anyjával beszélt telefonon, olyan hangosan sírva-jajgatva, hogy visszhangzott a tömbházak között, panaszkolta, nem bírja tovább az áldatlan helyzetet, most is megeszi a levesét, pedig nincs ideje főzni. A férfi elképedve és szégyenkezve fordult Antal Hajnalhoz, aki megrántotta vállát, és a legnagyobb természetességgel ennyit mondott: „ő ilyen”. Majd hozzátette: „nehéz gyerekkora volt”. „És ez mit jelent?”, kérdezte a férfi, mert sejteni kezdte, hogy az Antal családban a nehézségek teljesen mást jelentenek. „Kár erre vesztegetni a szót, ami volt, az volt, édes”, válaszolta a lány, és egy kék dobozos tejet tett a kosárba, mert unokaöccse kizárólag azt fogyasztotta.

Amikor a férfi arra is rájött, hogy Antal Hajnal valójában szerelmet érzett féltestvére iránt, mi több, ez az érzés megoldatlan maradt, hogy mellei azért érzékenyek, mert csak úgy dönti magába az ösztrogént, és ezért száraz a hüvelye is, melyet ráadásul erős fertőtlenítőfolyadékkal mos, hogy a lány elvárja, számolja föl a közeli városban lévő üzletét, és költözzön hozzá, mi-

után nővére és annak férje végre-valahára elköltöznek a lakásából, melynek fenntartásához semmivel sem járultak hozzá, mikor megismerte az alkoholtól megrokkant mostohaapát, majd a magánytól megkergült édesapát is, hideg számításokkal megszakította Antal Hajnallal a kapcsolatot. Addigra már amúgy is túl sokat veszekedtek, túl sokszor látta abban az ijesztő, elragadtatott állapotban, melynek a vége általában heves szeretkezés lett, túl sokszor találta a templom melletti parkban fehér ruhájában, Bibliájával a kezében, ahogy a fűvön térdelt. „Pszichológushoz kellene menned”, mondta a férfi, mire Antal Hajnal arcul ütötte. A kormányon ülő férfit akkora meglepetésként érte a pofon, hogy az autó leszaladt az úttestről. Szerencsére éppen egy mezőt szelt át az út, így bajuk nem esett. „Te megütöttél”, nézett a férfi Antal Hajnalra. Percekig csak ezt tudta ismételni: „te megütöttél”. „Nagy vagy, kibírod”, vetette oda nyersen Antal Hajnal. A férfi visszatolatott az úttestre, szótlánul a lány otthona felé vette az irányt. „Hová mégy?”, kérdezte Antal Hajnal. „Hazaviszlek”, válaszolta a férfi. „Megígérted, hogy elviszel az apámhoz”, hökkent meg a lány. Éppen karácsonykor történt, a csomagtartó tele volt a családnak szánt ajándékokkal. „Az otthonod közelebb van”, mondta a férfi. Látta, hogy Antal Hajnal újabb pofonra emeli a kezét. Megállította az autót. „Ha megütsz, eltöröm a karod”, mondta. Alighogy kimondta a szavakat, mély szégyenérzet töltötte el, melyet képtelen volt kimutatni. A mintegy negyvenperces út alatt egy szó sem hangzott el.

„Legalább édesanyámékhoz vigyél”, szölt Antal Hajnal, amikor a városba értek, de a férfi hajthatatlan volt, erre ismét arcul ütötte. Az félrehúzott, megállította az autót, kiszállt, az ajándékokat a járdára tette, majd kérte a lányt, hogy szálljon ki. Antal Hajnal az autó oldalához kuporodott, és olyan jajveszékelésben tört ki, ami még inkább megijesztette a férfit. Visszaült az autóba, és Antal Hajnal soha többé nem látta.

*

Amikor Antal Hajnal a műtőasztalra feküdt, hogy nőiessége utolsó kínjától is megfosszák, eszébe jutott apja vágása, amelyről az soha nem beszélt. „Talán kellett volna”, szaladt át nyugtatókkal tömött elméjén, miközben az altatóorvos különféle folyadékokat fecskendezett az ereibe, „akkor nem akasztja fel magát”. Még eszébe jutott féltestvére, akit soha többé nem látott, és egyetlen üzenetére sem válaszolt; utolsó gondolata a nővére volt, aki esztét veszttette, amikor kisfia alig hatévesen az alultápláltság miatt meghalt, és ekkor Antal Hajnal örökre elveszítette a hitét.

Az első daganat a mellében keletkezett, eltávolítása után kemoterápia következett. Hatalmas fájdalmai csillapítására morfiumot szedett. Hónapok múlva újabb vizsgálatok következtek, fény derült cisztákkal és daganatokkal teli méhére. Antal Hajnal megkönnyebbült sóhajjal feküdt be ismét a kórház onkológia osztályára, ahol vizsgálatok sokaságán esett át.

Amikor ereiben szétáradtak az altatáshoz használt szerek, csendes örömmel adta át magát a kezdeti kábulatnak, majd úgy hagyta el a világot, mint ha nem is élt volna.

AZ IDŐ MÉG MINDIG

van egy *mag*, ami az Apám,

nem lett gyümölcs,
és már nem is lehet.
a viszonyunk (viszolyogtat a szó,
de pontos és elsőre-önkéntelen),
„viszony” volt: viszonyultunk,
mint emberek, *zavart* helyzetekhez.

a *mag* messze, hetvennégyben
egy fiatalembernek született egy fia.
laktak az egyik szülőnél, a másik szülőnél,
„anyai oldalról” lett a lakás, a szekrénysor,
az ágy. és még egy fiú.

aztán a kétségbeesett katonasága,
végig a vérekes féltékenysége,
két gyerekkel az édeni szegénységben Anyu
rádöbbsent, hogy nem várja

haza. (akkortájt vidéken még tíz
bátor év kellett a döntéshez.)

a *mag*, a bensőséges szagok,
időbe vesző (dátummal
ugyan köthető) illatok és tapadt képeik, a honvédségi,
zölddel szegett trikó, reggeli hónalj, ritkás szőr,
büdöskés, de édes csókok.

(öt fiú közül volt a középső.
betegesen szerette a figyelmet,
és nem is tudta kiérdemelni,
se megosztani.

az önhite tartotta és a dühe.
a spirál, világos,
volt brutálisan világos. igaz,
a gyerekeit sose verte.)

ahogy erősödött az öcsém, estem ki
a *pikszisből*. úgy négyévesen
zártam rá a kaput, ki a világból.

csábít, pontosabban, folyton piszkál, nem megyek

bele az „elve elrendelés”
kérdésébe (még versben sem, ahol
lehetőségeim szerint legtágabbra igyekszem
nyitni a kitettségem).
az valami agyaló örvény —kezdesz
belecsúszni, minősítéssel az érvelésbe.

volt a MUOSZ iskolában egy „univerzális
probléma”: „ha fotósként látod,
hogyan ég a ház, azt fotózod, vagy mentesz?”

volt még egy harmadik, amit ugyanerre a kaptafára
veszek: „honnan kezdődik
a sznobizmus?”, valahonnan/valahogyan tudtad,
hogyan ezt és ezt kell/fontos/gazdag/érdemes olvasni,
látni, megélni. illetén,
óhatatlanul sznob vagy.

életem során biztosan volt több is,
de azokat még/már „nem vettem
a szívemre”: valami végtelenítő iparral
aprózni, aprózni, aprózni a határt.

az idő még mindig én vagyok,

az a negyvenöt (szül. '74, lát. '89, hal. 20..) éves prizma,
aki magába gyűjti a múltat,
aztán előre löki.

az érkező fény biztosan nem szegényesebb,
az előre-sugár soványabb,
a homály is nagyobb.

ki mással,
velem van
a gond.

ALKOHOLÓDA

Akkor még ittam, mint minden rendes ember,
létezett lelkesedés, érdemes arra,
hogy előcsaljam, kicsikarjam.
De már szokássá érett a hajlam.
És a hátam mögött, nyilván úgy, hogy azért halljam,
megegyeztek a barátok abban,
hogy baj van.
Mit érdekel? Mindegyik részeg.
Bagoly mondja a verébnek!
Csak sajnós igazat adtam nekik,
de bíztam is magamban, pedig
egyszer a Szerb utcában konkrétan beszartam.

Milyen jövőből tudnék örömet lopni vagy akár kölcsönkérni most?
Vagy legalább dühöt. Még 15 perc fontosság tudatot.
De már elköltetett, ami megadatott.
Megér ez a vers ekkora egészségügyi kockázatot?

Nem voltam már a régi,
de még olyan sem, amilyen most vagyok.
Ezt már az alkohol csinálta belőlem.
Még csak félig voltam tele, de már beletörődtem.
Minden alkoholistát bedarál
a mindennapi menetrendszerű kijózanodás.
Alkoholista nem voltam sosem,
mindig kibírtam napokat, csak olyankor nem kommunikáltam.
Ódának indult, elégia lett – maradhat?
A hatását szerettem, nem az ízét.
Vajon milyen lehetett a hatása fiatalon,
amikor még nem kellett újra fiatalnak éreznem magam?
Most, hogy már az ízét is tudom kívánni,
minek bohóckodnék alkoholmentes sörrel,
sör nélkül nem bohóckodom.

Már nem iszom, illetve csak ünnepek alatt ihatok,
mégsem akartam inni, csak lekéstem a vonatot,
és írással terelem el a figyelmemet,
milyen figyelem lehet, ha így el lehet
szenteste ide, szenteste oda,
ha részegen érkeznek, inkább ne is.
Egyiket sem érzem, mindkettőt számolom,
114 nap után a harmadik.

Rossz a kedvem, attól sem jobb, ha másé rossz miattam.
Amikor még ihattam, nem becsültem meg eléggé, hogy ihattam.

És amikor ittam, szeretet volt bennem.
Pengen akart a régi gitár,
hát engedtem,
sms-ben üzengettem, kizengettem,
reggelre lecsengett.
Akkor már látszott, hogy rossz lesz a vége.
Egy seggel az ember két lovon nem ülhet.
A sokszor újratöltött aksik gyorsabban merülnek.
És lám, a ragrímek is előkerülnek.
Sőt, érzelmek is, idézőjelbe téve.

Nyíltan ölni magam:
ezt örököltem.
De közben persze fiatalokkal pörögtem.
Jobban is, mint ők:
óvatoskodók, ügyetlenkedők.
Akiket az úristen kiköp.
De ma már nem tennék ilyet.
Már jó a ragrím is. Vagy még jól jöhet.
Kitölteni a fehér foltokat.
Egy utolsó korty.
Megjött a vonat.

FÓRUM

Nyerges Gábor Ádám

A KALANDOZÓ KÖLYÖK ÉS A VÉN KALÓZ

ORBÁN OTTÓ HAMLET ÉS ODÜSSZEUSZ
SZEREP(KÖR)EIBEN

Orbán Ottó életművének egyik alapkérdése a játékoság. Ennek az attitűdnek számos válfaját vonultatja fel a szerző munkássága – a legszembeszökőbbben talán intertextuális irodalmi szerepjátékai esetében, mikor is Orbán előszeretettel alakít ki olyan versbeszélői maszkokat, melyeket egyik-másik jelentős író, költő figuráját a saját (irodalmi) alakjával, változó arányokban és eljárásokkal összeboronálva alkot meg.¹

Ennél kevésbé látványos, ám önmitologizálása, szerzői szelfjének megalkotása terén, úgy gondolom, szintén nem elhanyagolható, gesztusértékű momentumok sorozatának tekinthető az az eljárása, mikor megidézett irodalmárok helyett fikciós és amazoknál hangsúlyozottan sokkal inkább szimbolikus-elvont síkon megképződő énkettőzési eljárásokkal hoz létre alternatív én-szimbólumokat. Ezen megoldások összessége egyaránt magában foglalja a versbeli én valamely híres, fiktív irodalmi karakterrel (elsősorban Hamletével és Odüsszeuszéval) való azonosítását vagy hozzá hasonlítását, ahogy elvontabb általánosítással-stilizálással (de többnyire korántsem kultúrtörténeti előzmények nélkül) megalkotott, többé-kevésbé *originális* orbáni énkettőző pszeudo-karakterek (bika, kozmikus gavallér, keljfoljancsi) létrehozását is.

A következőkben Hamlet és Odüsszeusz Orbán-alakmásait vizsgálom.

1. Tahó, kölyök (Hamlet)

Az életműben talán legkorábban feltűnő ilyen alakmás a Hamleté, akinek figurája, noha még inkább csak egy (hangsúlyos) hasonlítás, árnyalás gesztusával jelenik meg Orbán költészetében a hasonló eljárásokhoz képest aránylag korán, már Orbán negyedik, *A föltámadás elmarad* című kötetében, a *Foghíjas száj, lefittyedő ajak* című versben. A versbeszélő e műben „hülye és nyomorult tavaszom”-ról zengeni buzdítja a címben is kiemelt száját és ajkat, magát először (inkább enyhén ironizálva tipizáló jelleggel) kamasz-Apollóként, majd kamaszkorát Hamlet tahó-koraként azonosítva: „Hamlet tahó-korát, lódenkabátom, / és Ofélia kéjét a vaságyon”.² A versbéli énpozícióval kapcsolatban, noha nem tekinthető teljes egészében hamletinek, nem is mondhatnánk, hogy pusztán csakis e kétsornyi részében utal Shakespeare hősére; jelentésem ugyanis az a választás is, hogy a fiatalkori szexualitást éppen az élet végességének és a mulandóság–maradandóság alapdilemmájának perspektívájából láttató („ők megmaradnak, ha én elveszek, / butaságuk, gyönyörük halhatatlan, / (...) / öl és öl közt a kétfázisú áram”)³ vers foglalja magában a lírai én és Hamlet figurája közötti azonosítás gesztusát.

Természetesen Hamlet figurájának választása nem pusztán Orbán Ottó és William Shakespeare életművének viszonylataiban értelmezhető. Hamlet alakja a kulturális örökségben olyan jelölővé vált, mely nem csupán eredeti előfordulási helyét (és annak lehetséges kontextusait, interpretációit) hívja elő egy-egy említéskor, hanem Shakespeare művének és vele főszereplőjének kulturális „utóéletét” is, tehát azt az egész referenciális bázist és utalás-hálózatot, mely a magyar és világirodalomban is kiemelkedően gazdagnak, kiterjedtnek tekinthető. (Ahogy Margócsy István is utal erre, összefoglalólag, Vladimír Holan *Éjszaka Hamlettel* című kötetéhez írt utószavában: „...elegendő csak az elmúlt kétszáz év különösen megrázó gesztusaiból válogatnunk: a német Goethe, az angol Eliot, az orosz Paszternak mellett a magyar költészet [Kazinczytól Arany Jánoson át Kormos Istvánig és Tandori Dezsőig] is rendre felidézi...”)⁴ Amellett, hogy magának a shakespeare-i karakternek önmagában is lényeges „mindenkori aktualitása, hihetetlen bonyolultsága és megfejthetetlensége”⁵ is emellett szól, mindezen felül kulturális hatásának mértékéből és relevanciájából is logikusan következik, hogy az öröklődő kód nem *egyfélelépp*, lehetséges jelentésvonatkozásaiból nem feltétlenül csak egyetlen, markáns karakterisztikájú, rögzült interpretációban, hanem annál gazdagabban, noha egymástól nem független, mégis kü-

lön-külön, más árnyalataiban, értelmezéseiben, más-más szempontból megidézett Hamlet-variációk, -variánsok formájában hagyományozódik. Ennek szemléltetésére érdemes tovább idézni Margócsy okfejtését, aki, megfigyelhető, maga is komplexitásában, sokárnyalatúságában írja le – nemcsak (a shakespeare-i) Hamlet *figurájának*, hanem kulturális hagyományozódásának lehetséges értelmezési kereteit, „...melyben egyszerre van jelen a szabadon lebegő értelmiségi, a melankolikus gyilkos, a kifosztott királyfi, a tétova balga, a metafizikus filozófus, a történelem szenvedő alanya és igazságtevő demiurgosza, a szerepjátszó komédiás, az ironikus kívülálló és a »modern« neurotikus...”⁶ Orbán Ottó énkettőző eljárásai felől nézve épp ezért, az imént idézett „egyszerre” való, sokminőségű jelentéslehetőség miatt is kínálhatott remek bázist Hamlet alakja (és arról lényegében „leválaszthatatlan”, attól korántsem független kultúrtörténete és folyvást bővülő kulturális jelentésmátrixa). Mi több, úgy vélem, más „szerep-játékai”, mint akár Odüsszeusz figurája, akár klasszikus magyar és világirodalmi szerzők megidézése, alakjuk (részleges) „felöltése” esetében is a nem egyértelműség, e lehetséges sokminőségűség s az ebben rejlő, kiaknázható „alakíthatóság” (melynek köszönhetően ezen alakokat és az általuk jelölt kulturális kódokat úgy közelíthette Orbán saját költői szelfjéhez – azt pedig ezekhez –, hogy közben nem pusztán egyetlen, kizárólagos és domináns „jelentés” határozta meg ezt az átlényegülési folyamatot: amennyire Orbán versbeszélője hasonult Hamlethez, Odüsszeuszhoz, Kölcseyhez, Aranyhoz stb., olyannyira ezek az „alakmások” is, „formálható” karakterisztikájukban közelíthetőnek bizonyultak az Orbán-versekben megszólaló individuumhoz) lényeges szerepet játszott.

Orbán *A föltámadás elmarad* után következő kötete, az *Emberáldozat Gyökér a földben* ciklusának címadó versében még látványosabb és teljesebb körű, egyszersmind komplexebb és hangsúlyosabb „hamletizálást” hajt végre, mikor is Hamlet figurájának versbéli megjelenése egyszersmind a versegész szinte minden elemére egyaránt kiható rádiuszban végzi el a transzformációt: a vers alapszituációja szerint a beszélő én egy fájdalmas gyermekkori eset („Már nem tudom, miért, de nagyon megpofoztak”)⁷ után „bosszúra szomjasan” csatangolva találkozik már halott apjának kvázi-jelenésével. A vers ezen a ponton nemcsak beemeli asszociatív körébe Hamlet figuráját és Shakespeare művét, hanem mindjárt első említéskor megkettőzött azonosítással teszi: a lírai én ugyanis apjának „szellemét” nevezi meg Hamletként („Kölyök Hamlet, szóltam hozzá”),⁸ miközben a leírt helyzet őt magát is a híres hamleti alapszituációban (atyjának szellemével találkozva) láttatja

(miközben akár úgy is felfogható a *Gyökér a földben* eljárása, mint a *Hamlet* alaphelyzetének sajátos újraértelmezése, amennyiben afféle szerepcserére is felfigyelhetünk, mivel ez esetben a fiú az, aki eredendően bosszúra szomjazik). Míg a vers következő mondatai, még ha negatív állítások formájában is, de folyvást megidézik Shakespeare drámájának egyes elemeit („De nem került ott szóba sem a vérparázna bátya, sem az élveteg királyné; nem is volt bátyja, öccse sem, anyjának egyedüli fia volt. És a torról megmaradt hideg sültről sem esett ott szó; nem ültünk semmiféle tort, kukacos kekszen éltünk.”),⁹ későbbi pontján a két szereplő mellett maga a táj is átlényegül: „És a táj maga is mintha megőrült volna; kísértet-órája sietett, őriöngő fényben tántorgott az éjfélen.”¹⁰ Látható, hogy a vers transzformációs aktusa teljes értékű, mindkét „színen lévő” szereplő, ahogy az őket körülvevő táj és maga az idő is átalakulnak, míg a vers zárlatában, a „jelenés” véget értevel („Aztán az arcát is fölitta a dél: ott álltam és láttam, hogy oszlik szét a földben”)¹¹ teljeseedik ki a versben leírt azonosulások sora: atya és fiú, holt és élő, szellem-látomás és versbeszélő, „kölyök Hamlet” és atyjának szellemét látó kvázi-Hamlet is eggyé válnak: „Földbenőtt szárnyalás, tavaszi fröccstől berúgott gyökér, őt szívtam magamba, – vére évente újul tüzet”.¹²

Mint a fentiekből is kitetszik, Orbán Ottó számára Hamlet figurája nem pusztán a szerző irodalmi preferenciái, értékválasztása, valamint nem is kizárólag a karakter tépelődő, intellektuális mivolta miatt fontos, hanem „életrajzi párhuzamok” okán is. Az apját elveszítő és anyjával diszharmonikus viszonyban lévő, *félárva* figura élethelyzete hasonló felmutatható és összevethető párhuzamosságokat kínált Orbán számára, mint a József Attila alakjával keresett és felmutatni kívánt sorsközösség, rokonság.¹³

Hasonló kapcsolat mentén keveredik az Orbán verseiben gyakran hivatkozott személyes-családi szféra a *Hamlet* belső viszonyaival és szituációival; ahogy a versbeszélő szintén egy szellemmel – méghozzá a vers utalásrendszere alapján vélelmezhetően az apjával – való találkozásról számol be a *Lakik a házukban egy költő Éji sötétben a bástya fokán* című, Gergely Ágnesnek dedikált darabjában is.

A következő, *Távlat a történethez* kötetben ismét feltűnik, méghozzá ismét (burkoltan) a versbeszélő pozícióját megkettőzve, Hamlet figurája. Az Orbán angliai útját megörökítő *Szigetvilág* ciklus mottójában ugyanis Hamlet szavait idézi („Most Angliába kell mennem, tudod.”), s ez, a ciklus összes versére vonatkoztatható pretextus így a ciklus mind a hat versének kontextusát befolyásoló módon teremti meg a kapcsolatot az Angliába utazó szerző és Hamlet alakja között.

A *Kelföljancsi jegyese* kötet *Hamlet a képernyő előtt* című verse már címének drámai monológyszerű szituálásával is kijelöli a beszélői pozíció Hamlet karakterével való azonosításának olvasási lehetőségét, melyet aztán a versszöveg olyan megoldásai, mint stílusimitációja, illetve Horatio alakjának megszólítása („Álmodtuk, Horatio, hogy megszakítottuk a láncolatot.”)¹⁴ által is támogat.

A *Hallod-e te sötét árnyék* kötet *Shakespeare-ből* szonettciklusának több darabja is említi Hamlet figuráját. Az első ilyen előfordulás mindjárt egy (múlt idejű) azonosulási helyzetet mutat: „És én, aki valaha egy személyben voltam / Hamlet és Claudius, már csak Falstaff vagyok.”¹⁵

Szintén – még ha a korábbi, direktebb példákkal szemben ezúttal áttételesebben, mégis hangsúlyosan – a hamleti szerepkörre íródás (elsősorban a halállal, mulandósággal való szembenezés pozíciójában találkozáskor) figyelhető meg Orbán posztumusz kötete, *Az éjnek rémjáró szaka* esetében, melynek címadó versciklusa (Orbán Ottó életében utolsóként befejezett nagyobb lélegzetű verses szerkezeti kompozíciója) gesztusértékűen címét és azt kontextualizáló, ismétlő-bővítő mottóját („Most van az éjnek rémjáró / szaka... [...] / Most hő vért meginnám.”) is a *Hamlet* címszereplőjétől idézi.

Mindemellett Orbán prózai írásaiban is megesik, hogy hamleti szerepben láttatja magát, míg néha inkább csak szellemes-retorikai fordulattal élve („Kép, kép, kép – jellemezhetném én is Hamlet módjára a kezemben tartott könyvet, akkori magamat.”)¹⁶ máshol a szöveghely tettenérhető ironikus tónusától függetlenül is komolyabb-hangsúlyosabb helyiértékkel: „...hősünk a maga, mondhatni, kivételes módján nemcsak angolszász volt, hanem dán is. Meghalni akart, alunni, mint századokkal előtte Hamlet dán királyfi. Vénséges vén ember volt már. Kilencéves.”¹⁷

2. Az ifjú értelmiségi kalandor és a vén kalóz (Odüsszeusz és további „útonállók”)

Orbán Ottó költői imágójának egyik legfontosabb alakító összetevője azonosulásának Odüsszeusz alakjához való gyakori és hangsúlyos közeletése. (Ahogy azt már Hamlet alakja kapcsán is megjegyeztem, korántsem lényegtelen, hogy Orbán Ottó, mikor már létező irodalmi karaktereket vesz alapul költői éjje alteregóinak megalkotásához, nem csupán széles körben ismert, híres figurákat választ, hanem a világirodalom olyan szereplőit, akiknek alakjai – ahogy Hamletéről is írja fentebb idézett utószavában Margócsy

István – az európai művészetnek megkerülhetetlen *toposzaivá*¹⁸ alakulva hagyományozódnak tovább. Ilyen értelemben tehát univerzalizálódott, komplex jelentések, utalások hordozóiként válnak „közkinccsé”, értelmezésük viszonylagos problémamentességgel tágítható, alakítható-formázható. Mindez Odüsszeusz figurájára is igaz, ahogyan azt – számos citálható példa mellett – egyebek között az is szemlélteti, ahogyan 1949-es naplóbejegyzésének ismert fordulatában [a később e háromból kettőt is regényben feldolgozó]¹⁹ Márai Sándor is „a” három – tehát: toposzjellegű, nevükkel-kulturális hagyományukkal jelképezve leírható – „életforma” egyikeként hivatkozik – Jézus és Faust alakjai mellett – az ulyssesire is.)²⁰

Mint az látható is lesz, ez egyaránt direkt, illetve elvontabb, áttételesebb utalásokkal is megvalósul az életműben.

Ennek a törekvésnek lényeges megnyilvánulása *A fényes cáfolat* kötet *A folyamatos villám* című, ars poetikus darabja. Ez az akár program(módosító) szöveggént is felfogható vers ugyanis Orbán költői törekvéseinek a (hetvenes)-nyolcvanas években végbement egyik alapvetőnek szánt tartalmi változását, fókuszmodosítását jelenti be (ahogy számos más, ebben az időszakban keletkezett szöveghelye is): „Sokáig költöttem a hányatott gyerekkor / mindinkább csökkenő kamatait. / Újabb halálveszély, / a halál köznapibb közele kellett.”²¹

A vers utolsó előtti szakaszában jelenik meg Odüsszeusz alakja, még-hozzá a versbeszélő én önmagyarázó pozícióját felvéve. Orbán ez esetben Odüsszeusz és saját alakja (pályája) között elsősorban a bolyongás-útkeresés, valamint a nyílt konfliktusvállalás helyett a kompromisszum megtalálásának szándéka mentén tételez kapcsolatot: „Az út az évek zuhogói közt. / Odüsszeusz egy hétköznapiokból / barkácsolt tutajon evickél / a kiszáradt tengerszoros sivatagában / s a rögeszmék örvényeit kerülgeti, / míg nyomában a csalódott szirének / értelmiségi vegyeskara zengi: / »Nocsak, egy újabb kompromisszum!«”²² A vers ennek megfelelően valóban sajátos kompromisszumra („örült vagy-vagy”-ok helyett választott „megszállott is-is”) konkludál; az előző bekezdésben is említett programmodosításnak éppen hibrid elemét, a hangsúlyosan személyes, biográf és a jóval nagyobb léptékben, általánosítva kiterjeszthető módon emberi perspektívák egyazon összetett nézőpontjának „is-is”-szerű, nem kizáró érvényű, együttes akarásának poétikai igényét fogalmazva meg: „Az elemek tükréből ki néz vissza ránk? / Az elsötétítéstől ködös gyerekkarc. / Volt s lesz között a titkos összefüggés: / a végtelenszer egyszeri, a mindig / különlegesen közönséges élet, / több minden versnél s mégis kevesebb.”²³

A kozmikus gavallér Helyi szokások című versében Odüsszeusz alakja ezúttal nem teljes mértékű azonosítással válik a beszélő én alakmásává, azonban gesztusértékű a kettejük közötti hasonlítás; mégpedig a fenti példához hasonlatos módon, kizáró szélsőértékek közötti (sajátos szküllá-karübdisz helyzetében) egy lehetetlen választás elvárása mentén: „Odüsszeusz, mint jellem? Nem is képtelenség – / (...) / az eszme és az elleneszme mindent akar birtokolni, / vakon és bosszúszomjasan, mint a féltékeny asszonyok... / Van-e itt kihívóbb viselkedés, mint a természetesség?”²⁴

A keljőljancsi jegyese, Hódolat Kassák Lajosnak című versében ismét közelebbi, direktebb a párhuzam az Odüsszeusz által képviselt jellem, szellemiség, habitus és az orbáni versbeszélőé között. A vers utalásrendszere egyrészt szinte az egész versszövegen végigvonul, azt behálózó metaforizálással²⁵ „írja rá” az aktuális közállapotok okán éppen azok általános, emberi, történelmileg állandóként bemutatott visszásságát dühödten elutasító lírai beszélő alakjának szituációjára az odüsszeuszi dilemmákat és problémákat: társak „elcsábulásának”-megőrlésének, tehát: elvesztésének kénytelen-kelletlen megélését („adatok egy szemellenzőt kiabál bennem Odüsszeusz”),²⁶ átvitt és gyakorlati értelemben is vett egyedül maradási („mindenütt a levedlett kígyóbörként szikrázó sivatag / a csontjainkat a nap tüzes csipeszével emelgető öregség”),²⁷ bolyongást-(szimbolikus) hazátlanságot („költőként két szemmel négyféle kancsítok a négy égtáj felé”),²⁸ (tettetett – vagy nem teljes körű) örültség és jóslás-hitetlenség problematikáját („egy csipet örültség kokainját szíva tisztán élhetném le az életemet”,²⁹ illetve: „mindent megjósoltam előre és ki hitt nekem”).³⁰

Az alvó vulkán kötetben olvasható *Odüsszeusz átveszi az Olümposzi Egyetem díszdoktori oklevelét* már címében is kijelöli a vers ironikus-áthallásos kontextusát, valamint Odüsszeusz figuráját helyezi a fókuszba, ráirányítja az olvasói figyelmet – hasonló karakter- és szituációmeghatározási, drámai monológyszerű gesztussal élve, mint a korábban már említett *Hamlet a képernyő előtt* című vers esetében. A versszöveg, első felében, az iménti példához hasonlóan ez esetben is több áthallásos utalást tesz Odüsszeusz kalandjaira: a verseny említése adott kontextusban az *Odüsszeia* vége felé olvasható íjászversenyt is eszünkbe idézheti, a „tengerhab” szó vagy „a remény tenger-ízé”-nek említése a nyílt vízen hosszan bolyongó hajós kalandjaira-viszontagságaira, a baromcsorda a Kirké szigetén disznóvá változtatott társakra is utalhat (amennyiben a „barom” és „disznó” szavak potenciális kettős értelm[ezhetőség]e, az argóban mindkettő esetében egyaránt érvényes, hasonló jelentéskörrel bíró, dehonesztáló jellege hozza játékba a disz-

nóvá változtatott társak és a csordaszellemük, korlátoltságuk révén baromcsordaként aposztrofált, direkterben nem megnevezett csoport jellemzését). A felütése alapján („És itt vannak ők akik bírják a versenyt”)³¹ még akár monológ(töredék)ként, akár egy adott versbeszélő által narrált leírás gyanánt egyaránt olvasható versbeszéd fokozatosan fedi fel magát Odüsszeusz szólamaként. A versbeszéd első olyan eleme, amely immáron a beszélőre magára, (kommunikációs) helyzetére, szituációja egyes szám első személyben hivatkozik, éppen a vers féltávján (a 17 soros mű 9. sorában) jelenik meg: „miért gondolom újból és újból hogy holnap is lesz nap”.³² Ettől kezdve a beszélő én szólama mind karakteresebbé, érzelmileg telítettebbé válva „veszi föl” avagy „fedi fel” Odüsszeusz alakját a lírai beszélővel megegyező személyeként (e megoldás és a verscím közös kontextusának finom játéka okozza ezt a meglepetést, elvégre az Odüsszeusz alakjára harmadik személyben hivatkozó címet olvasva olvasói elvárásainkkal szembemenő fordulattal „derül ki”, hogy Odüsszeusz nem pusztán a versbeszéd – egyik – tárgya, hanem e beszéd hangjának birtokosa is). A következő versmondat már megszólítással élve (egyoldalú párbeszéddé téve) módosítja-dramatizálja az odáig (drámai) monológként is értelmezhető megnyilatkozást: „Kérdés uraim hogy a végén / melyikünk nevet több joggal”,³³ közvetlen folytatásában pedig immáron addigi legegységesebb utalásával erősíti meg a feltételezést, hogy maga Odüsszeusz szólamát olvassuk: „én-e / aki egy kupleráj nimfáinak ölébe esve csaltam és hazudtam”.³⁴

A versbeszélő Odüsszeuszként való azonosítása a záró sor („a Villámmal Bütykölő Kontár a Rektor Úr”)³⁵ és a cím abszurd-stílustörő és anakronisztikus, közös kontextusában „leplezi le” saját fikciós kereteit: nevezetesen, hogy nem az *Odüsszeiából*, illetve az ógörög mondavilágból ismert, hanem egy *alternatív*, apokrif és szokásos kontextusába nem maradéktalanul beilleszthető, *másik* Odüsszeusz megnyilatkozása a vers, melyet akár Orbán sűrűn alkalmazott szerepalkotási stratégiái, akár a kötetegész önvizsgálópályáértékelő-ars poetikus tágabb kontextusa³⁶ felől olvasunk, bár erre nem tesz direkt utalást a versszöveg, interpretálhatjuk ismét egy orbáni én-versbeszélő önreflektív szólamaként is.

Ezt az értelmezési lehetőséget alapul véve az orbáni önszemlélet és az arra tükrözött, azzal egybegyűrt odüsszeuszi jellem közös pontja egyrészt a romlás-züllés általános tapasztalatának regisztrálása („Mitől lett mégis a tengerhabból / csatornaszenny”),³⁷ tehát a hazatérő, illetve társai jellemgyengeségét szemlélő Odüsszeusz csalódottsága, valamint Orbán Ottó többnyire sajátosan borús történelem- és szűkebb értelemben vett szakmai köze-

gével kapcsolatos szemlélete („a baromcsordának baromi tanulság való”),³⁸ továbbá a kilátástalan helyzet dacára is újra és újra megképződő, irracionális remény felmutatásában („miért gondolom újból és újból hogy holnap is lesz nap / hasztalan köpve a sárba a remény tenger-ízét”)³⁹ és az „ellen-szélben”, mindenfajta konvencionálisan értelmezett pátosz nélkül fenntartott szabadságeszmény kitartó hirdetésében („egy kupleráj nimfáinak ölébe esve csaltam és hazudtam / de csipkés rongyokba kapaszkodva is azt üvöltöttem AZ EMBER SZABAD”).⁴⁰

Ahogy a fenti példákból kitetszik, az Odüsszeusz-szerep felvételének egyik lehetséges alapja Orbán Ottó verseiben a csavargó-bolyongó (tehát stabilitást nélkülöző), a nyílt harc–konfliktus vállalása helyett inkább ravasz-ságra vagy kompromisszumra kész, ilyen értelemben értelmiségi archetípus szimbolikus jelölésére is alkalmas(sá tett) figurával való (részleges) azonosulás.

Orbán Ottó más Odüsszeusz-alakmás verseiben azonban egy (részben) más alapon tételeződő azonosulás–énkettőzés figyelhető meg, a karakter más vonásait, története más részeit-aspektusait hangsúlyozva. Míg a fenti példák inkább Odüsszeusz (sokszor lehetetlennek tűnő) választási helyzeteit (morális szimbolizálással utalva áttételesen a Szkülla és Karübdisz-kalandra), esze, rafináltsága és jellembeli szilárdságának kérdése közötti, ellentmondásos, feszültségteli viszonyát vették alapul az orbáni életút és irodalmi pálya bizonyos dilemmáinak áttételes szemléltetéséhez, új fénytörésbe helyezéséhez, e másik verscsoport inkább a megvénült, valahai kalandor keserűségének és az öregedő, betegségtől szenvedő, a világban és közvetlen környezetében csalódott lírai én helyzetének komor voltában teremti meg a közös nevezőt. (Ilyen szempontból is rendkívül izgalmas Orbán utolsó – még életében összeállított – verseskötete, az *Ostromgyűrűben Tudósítás a kés alól* című versciklusának – melynek elsődleges ihlető forrásai a sikeres műtét után átmenetileg lényegesen jobb fizikai állapotba kerülő Orbán Ottó tapasztalatai voltak – három versre kiterjedő, belső szekvenciája. Az első kettőben nem leljük nyomát az orbáni versbeszélő odüsszeuszi alakká való, részleges vagy teljes transzformációjának, mi több, az Odüsszeusz-utalások is másodlagosak [ld. a címekben: *Kirké, Kalüpszó szigetén*] – a vershármass utolsó darabjában [*A nagy visszatérés*] azonban Orbán egy odáig nem alkalmazott perspektívából teremti meg verskaraktere és Odüsszeusz sorsainak-helyzetének párhuzamosságát: a[z átmenetileg] meggyógyult versbeszélő és a kalandjai után valahára Ithaka szigetére visszatérő Odüsszeusz szituációit egymásra tükröztetve.)

A hajós, matróz, tengerész, kalóz kifejezések jelölte képzetkör nemcsak Odüsszeusz irodalmi-mitológiai alakjára utalások hívószavaiként szolgálnak, hanem egyszersmind általánosabb léptékű fogalmi társítások asszociációinak lehetőségét is megteremtik Orbán Ottó önjellemzéseiben. Orbán irodalmi pályája kapcsán észlelt „társtalansága”, „különütassága” vagy „autszájdersége”,⁴¹ sokhangú, sok stílusú és regiszterben egyaránt szólni képes hangjának (látszólagos, vélelmezett) nem-karakterisztikussága (tehát az a korai költészetével szemben gyakran hangoztatott kritikai szólam, mely szerint stiláris bravúrjaival összefüggésben nincs költészetének jól felismerhető, egyedi, sajátos jellege) a folyvást úton lévő, „hazátlan”, tehát egész sorsában az instabilitást jelképező, a (stabil) szárazföldön csak időről időre kikötő, de legtöbbit a(z instabil, hullámzó) tenger bizonytalan közegében tartózkodó tengerész szimbolikus figurájával állítható kapcsolatba. Szintén Orbán irodalmi önnarrációinak fontos eleme sajátos „tolvaj”-természete, e sokhangúság, más szerzők stílusának, hangjának, verselésének emulálásával kapcsolatos tehetsége, melyet Orbán gyakran jellemez irodalmi „kalózkodásként”. Ebből látható, hogy míg Odüsszeusz alakja egyrészt a mitológiai történetek kapcsán, másrészt (Hamletéhez nagyon hasonlóan) afféle értelmiségi archetípust megtestesítő hősként is bekerül Orbán látóterébe énkettőző-énnarráló eljárásai során, a gyakran e figura megnevezésére (is) szolgáló kifejezések, a tengerész és kiváltképp a kalóz a mitológiai alaktól független, általános jelentéskonnotációikban is fontos önmagyarázó eszközökként jelennek meg Orbán Ottó lírájában. S mindezekon felül érdemes szót ejtenünk az öreg/vén kalóz/tengerész specifikus irodalmi toposzáról is, mely korántsem előképek nélkül jelenik meg az Orbán-lírában sem, gondoljunk akár magyar, akár világirodalmi példákra, mint Berzsenyinél (ugyancsak „a poézis”-ről való beszéddel kapcsolatba hozva [*A poézis hajdan és most*]): „Halljuk, miket mond a lekötött kalóz:⁴² / Tündér változatok műhelye a világ” vagy Coleridge-nél (*Ének a vén tengerészeéről*). Fontos eleme az orbáni képzethasználatnak, hogy rendre az öreg-vén hajós alakja tűnik fel, aki tehát vagy élete-sorsa végére érve, avagy átmenetileg megszállva-megpihenve (kocsmában mélázva) idézi fel fiatalkora kalandos, „hányattatott” sorsát. Mindez nemcsak a hajó-hajózás-tengeren hánykolódás és a „rögös” életút viszontagságainak igencsak általános és konvencionálisan elterjedt⁴³ szimbolikus megféleltetését hivatott jelölni, hanem az Orbán önéletrajzi és saját pályáját minősítő verseiben egyébként is előszeretettel alkalmazott fiatalkori és idős én egymásra vetítésével, illetve szembeállításával, a két állapot közötti párhuzamosságok, közös vonások és különbségek hangsúlyos ösz-

szevetésével is összhangba hozható. Ez a (szintén meglehetősen konvencionálisnak tekinthető) eljárás olyan (szintén Odüsszeusz alakjával is kapcsolat hozható⁴⁴ karaktert színre léptető) művekben is megfigyelhető – mégpedig az Orbán Ottó-ihoz nagyon hasonló hangsúlyokkal és perspektívából –, mint Krúdy Gyula bizonyos Szindbád-novelláiban: „Krúdy Szindbád-novellái az *Ezeregyéjszaka*-beli Szindbád-történetekhez hasonlóan szintén élnek a szereplő megkettőzésének eljárásával, igaz, ezt egyetlen személyiség megjelenítése során alkalmazzák. A Szindbád-kötetek legjellemzőbb novellái két szereplőt léptetnek fel: az idősödő és az ifjú Szindbádot. Az ifjúkori önmagát és egykori élményeit felidéző korosodó Szindbád az öregedést elszegényedésként értelmezi, és gyakran nosztalgiát érez fiatalkori gazdagsága iránt.”⁴⁵

Éppen a fent említett dichotómia köré épül a szintén *A fényes cáfolat* című kötetben olvasható *Odüsszeusz öregszik* című vers, melyben míg „a fiatal test” kapcsán azt olvashatjuk, hogy „a fullasztó nyárban a halandó is halhatatlan, / van bőven ideje mindenre”,⁴⁶ addig a versbeszélő a maga pozícióját ezzel szemben egy, erre az állapotra már csak emlékei által felidézni képes (tehát öregebb-öregedő) személyként jelöli ki: „Nekem minden sürgős.”⁴⁷ Az itteni Odüsszeusz-párhuzam azonban már parodisztikusan átironizált, a bolyongások aktuális színtere kisebb kiterjedésű és a „végtelen” óceánhoz képest nevetségesen kisszerű hatást keltő (sekély vizű) tó (a versből beazonosíthatóan: a Balaton), melyben a lírai én gumimatracon pillangózik (s még ez is fáradságos munkát jelent számára), s amennyiben körülményei nehezednek (vihár), még a partra (strandra) való kijutásának lehetőségét is esélytelenként ítéli meg. Ennek fényében az aktuális (a fiatalság kalandjainak léptékéhez hasonlítva kisszerűen megjelenített) közeg egyszerre tűnik föl romlástapasztalatként: Szkülla hangja „ugatás”-ként, az úr pedig „bugyborgó lefolyó”-ként, és a meg- vagy leromlott fizikai állapothoz illő, bizonyos értelemben otthonos-kényelmes, „langyosan” andalító körülmények komfortjaként: „Már-már boldogan / hullámszó együtt a halízű anyaöl-elemmel”.⁴⁸

A fiatalság naiv szertelensége és a „kalózkodás” képzetköreinek összekapcsolása már egy, Orbán legelső pályaszakaszában kelt versben (*Napforduló*) is megfigyelhető: „az esztelen idő / kamasz fák mézét őrli fű-ölében, / a drótkígyó zizeg a paradicsomi mocsokban / és június kalóz indái közt / almasisakban hajózik a nyár”.⁴⁹

Megvizsgálva a *Kocsmában méléz a vén kalóz* kötet nagyszabású, szimbolikus énkettőző gesztusát, mellyel a szerző ismét egy önvariáns-reprezen-

tációt jelöl meg kötete címében – ahogy tette ezt, egyértelmű hangsúlyozással, az 1990-es évtizedben megjelent eredeti (tehát nem gyűjteményes, válogatott vagy egyéb apropó kapcsán közreadott) hat verseskötete esetében négy ízben (*A kozmikus gavallér* [1990], *A keljőljancsi jegyese* [1992], *Kocsmában méléz a vén kalóz* [1995], *Lakik a házunkban egy költő* [1999]) is, méghozzá úgy, hogy ezt soha előtte és pályája hátralevő pár évében sem tette a későbbiekben –, elsődlegesen a személyes életút egy késői(nek látatott) pontjáról visszatekintő én pozíciója felől válik értelmezhetővé e pseudo-énimágó, ahogyan az ismét az öregség–fiatalság dichotómia mentén pozícionált címadó vers is aláhúzza: „Azok az évek a klasszikus-gitár farú matrózkurva fogságában / (...) / Minden oké, az istenek jól intézték ezt, hogy megöregszünk.”⁵⁰ Megfigyelhető, hogy akár ennek a versképnek és -helyzetnek korai előképeként is értelmezhetjük az 1982-es *Szép nyári nap, a párkák szótlantul figyelnek* kötet *Vogelweide dallamára* című (szintén az öregedés okán a fiatalság múlását elsírató) verse középső szakaszának pár sorát, melyek esetében szintén a fiatal elme azonosíttatik a kalóz attitűdjével, s későbbi (öregkori) lehetőségei szűkülése is emlékeztet Orbán „öreg kalóz-felfogására”: „Ó jaj, hogy így lelassult a villámló futás, / amiért nem kárpótol a kései tudás, / a tigrispuha testért a meszes csigolya / csapágyba hullt homokként karcoló sikolya, / a gitárforma csipő lazuló húrjai, / melyeken az öt érzék elunt már játszani, / s főképp a kóbor elme, e hírhedett kalóz, / ahogy a sekély emlék hínárjában hajóz, / nem az örvényes eszmék és a jövő között.”⁵¹

Az értelmezés köréből azonban ilyenkor sem tanácsos kifelejteni az Orbán versei esetében még konkrét említés nélkül is (pusztán a téma fontossága és rendszeres megverselésének hangsúlyos gesztusa okán sem) az életrajzi mellett (illetve azokban gyakran összefüggésben is láttatott) pályakép-minősítő kommentárok lehetséges áthallásos kapcsolódását. Érdemes felidézni, hogy Orbán nagyívű pályakép-esszéje, a *Honnan jön a költő?* lapjain egyik meghatározó identitásformáló története (az Újhold-körrel való szakítása) leírásakor, mikor az őt ért vád („plagizálva” merít ihletet Pilinszky költészetéből) ironikus ecsetelésébe fog, magát (és illetően mivoltában legközelebbi világirodalmi társait, T. S. Eliotot és Ezra Poundot) szintén a (poétikai értelemben vett, tehát elorozó, portyázó) kalózéhoz roppant hasonló módon minősíti, útonállóként: „Nem Eliot találta fel a spanyolviaszt – mondhatnánk most nagy képpel, ha Eliot spanyol költőt is idézett volna, így csak annyit mondhatunk, korántsem ő volt az egyetlen, aki korunkban ilyen útonálló módszerekhez folyamodott.”⁵² Szintén ide kapcsolódóan em-

líthetjük (szintén a *Honnan jön a költő?*-ből) Orbán önjellemzését: „Tiltakozni én mindig is az ellen tiltakoztam, hogy becsületes, országúti rabló létemre sanda zsebtolvajként fogjanak pörbe.”⁵³ E kettősséget (illetve a kalóz kifejezés Orbánnál kétféleképp is realizálódó értelmezhetőségét) szemlélteti, ahogy a *Kocsmában méliáz a vén kalóz* kötet Babits művére reflektáló, ars poetikus darabja (*In Horatium*) már költői attitűdök-felfogások fénytörésében láttatva használja asszociatív terében a *kalóz* kifejezést, még hozzá a kalandorság fokmérőjeként vett hasonlítás egyik (noha még tetézhető) legnagyobb lehetséges értékeként: „Gyűlöllek?: távol légy, alacsony tömeg? Ha az átlagembert, azaz / az életet veszed mértéknek, nagyobb kalandor vagy, dalénekes, / mint foga közt késsel a félrészeg kalóz”.⁵⁴

JEGYZETEK

¹ Ld. bővebben: Nyerges Gábor Ádám, Hagyomány- és szerepviszonyok Orbán Ottó nyolcvanas évekbeli lírájában, *Irodalomtörténet*, 2020/3, 299–315.

² Orbán Ottó, *A föltámadás elmarad*, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1971, 120.

³ Uő, *I. m.*, Uo.

⁴ Margócsy István, *A lélek magányos párbeszéde. Vladimír Holna: Éjszaka Hamlettel*, Kalligram, Pozsony, 2000, 63.

⁵ Uő, *I. m.*, Uo.

⁶ Uő, *I. m.*, Uo. (Kiemelés tőlem: Ny. G. Á.)

⁷ Orbán Ottó, *Emberáldozat*, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1973, 33.

⁸ Uő, *I. m.*, Uo.

⁹ Uő, *I. m.*, Uo.

¹⁰ Uő, *I. m.*, Uo.

¹¹ Uő, *I. m.*, Uo.

¹² Uő, *I. m.*, Uo.

¹³ Ehhez bővebben ld. Zsák Judit fontos tanulmányát: Zsák Judit, „Az árvaság balekjai”. Orbán Ottó és a József Attila-kultusz, *Thalassa*, 2005/2-3, 107–127.

¹⁴ Orbán Ottó, *A keljőljancsi jegyese*, Századvég Kiadó, Budapest, 1992, 28.

¹⁵ Uő, *Hallod-e te sötét árnyék. Új versek 1995–96*, Magvető, Budapest, 1996, 18.

¹⁶ Uő, *Honnan jön a költő?*, Magvető, Budapest, 1980, 57.

¹⁷ Uő, *I. m.*, 302–3. (kiemelés az eredetiben)

¹⁸ Margócsy István, *A lélek magányos párbeszéde. Vladimír Holna: Éjszaka Hamlettel*, Kalligram, Pozsony, 2000, 63.

¹⁹ *Béke Ithakában* (1952), *Harminc ezüstpénz* (1983).

²⁰ „Három életforma van: az ulyssesi, a jézusi és a fausti. A többi adóalany.” Márai Sándor, *Napló. 1945–1957*, Akadémiai Kiadó–Helikon Kiadó, Budapest, 1990, 101.

²¹ Orbán Ottó, *A fényes cáfolat*, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1987, 8.

²² *Uő, I. m.*, 9.

²³ *Uő, I. m.*, Uo.

²⁴ *Uő, A kozmikus gavallér*, Orpheusz Kiadó, Budapest, 1990, 35.

²⁵ Lévén már Odüsszeusz nevének első (és egyetlen) említése előtt is utal a vers az ismert történetre és karakterre, akár burkoltan, elvégre bevett nyelvi fordulatot használva, a változást széljárásként leírva, akár a tengerbe fúlást említve: „ha elkezdd fújni a változás szele”; „inkább fulladnék a viharzó óceánba mint ebbe a bugyborgó vödörbe”. *Uő, A keljőljancsi jegyese*, Századvég Kiadó, Budapest, 1992, 29.

²⁶ *Uő, I. m.*, Uo.

²⁷ *Uő, I. m.*, Uo.

²⁸ *Uő, I. m.*, Uo.

²⁹ *Uő, I. m.*, Uo.

³⁰ *Uő, I. m.*, Uo.

³¹ *Uő, Az alvó vulkán*, Magvető, Budapest, 1981, 7.

³² *Uő, I. m.*, Uo.

³³ *Uő, I. m.*, Uo.

³⁴ *Uő, I. m.*, Uo.

³⁵ *Uő, I. m.*, Uo.

³⁶ Ld. bővebben: Nyerges Gábor Ádám, „Jó vicc. Az életünk múlik rajta.” Orbán Ottó verses pályareflexiói *Az alvó vulkán* című kötetben, *Prae*, 2018/4, 117–195.

³⁷ Orbán Ottó, *Az alvó vulkán*, Magvető, Budapest, 1981, 7.

³⁸ *Uő, I. m.*, Uo.

³⁹ *Uő, I. m.*, Uo.

⁴⁰ *Uő, I. m.*, Uo.

⁴¹ Ez a különállóság, másként gondolkozás-nézés láthatóan olyan vonás Orbán Ottó számára, melyet még akkor is előszeretettel kapcsol Odüsszeusz alakjához, mikor másvalakit hasonlít hozzá. Kántor Pétert laudálva (magát a Kántor tehetségére – Nagy László nyomán – felfigyelő Teirésziásként – ironikusan – pozícionálva, ebben a relációban) a tárgyalt szerzőt azonosítja Odüsszeusszal, még-

pedig éppen a „másként látás” képessége okán: „Kedvelem persze néhány versét is, de igazából azokban is mást és többet kedvelek, mint a puszta szöveget; a költő tekintetét, ahogy görbén fölfele nézve beszél a világgal, mint a leleményes Odüsszeusz.”

Orbán Ottó, Kántor Péter elnyeri a Füst Milán-díjat = O. O., *Cédula a romokon. Esszék és egyéb arcátlanságok*, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1994, 109.

⁴² Érdekes megfigyelni, hogy bár a Berzsenyi-vers lekötött kalóza ez esetben nem Odüsszeuszra utal (ld. Erdélyi Erzsébet értelmezését), Próteusz alakja sem idegen a rendre (Weöres Sándorhoz hasonlóan) mások és maga által is nem egyszer „próteuszi alkat”-nak titulált Orbán Ottó költészetének világától sem. Erdélyi Erzsébet, „Halljuk! Miket mond a lekötött kalóz”. Berzsenyi Dániel: *A poézis hajdan és most* című költeményének értelmezése, *Iskolakultúra*, 1992/4, 2–9.

⁴³ „...nyilvánvaló, hogy az emberi élet folyamatának, az akadályokon, viszontagságokon túljutásnak, az élet viharaival való küzdelemnek (akár sikeres volt, akár nem) szimbóluma lett a hajózás, a hajóút, a hajó, illetve a hajós sorsa. Ez a párhuzam az emberi gondolkodás korai megnyilvánulásaiban már megtalálható (például Minetus, Szent Ágoston), a szellemi élet kiválóságai évszázadokon át használják ezt a jelképet. Az idők folyamán más összefüggésben is hasonlat alapja lett.” Boga Bálint, A hajó (bárka) mint szimbólum és metafora, *Bárka*, 2008/5, interneten: <http://www.barkaonline.hu/kritika/785-a-haja-mint-szimb-> (letöltve: 2020. december 10.)

⁴⁴ Ld. pl. Kelemen Zoltán, Szindbád és a többiek, *Forrás*, 2003/10, 50–54.

⁴⁵ Gintli Tibor, A Szindbád ifjúsága és az *Ezeregyéjszaka* Szindbád-története, *Irodalomismeret*, 2013/3, 53.

⁴⁶ Orbán Ottó, *A fényes cáfolat*, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1987, 57.

⁴⁷ Uő, *I. m.*, Uo.

⁴⁸ Uő, *I. m.*, Uo.

⁴⁹ Uő, *Búcsú Betlehemtől*, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1967, 17.

⁵⁰ Uő, *Kocsmában méléz a vén kalóz. Új versek 1993–94*, Helikon Kiadó, Budapest, 1995, 17.

⁵¹ Uő, *Szép nyári nap, a párkák szótlanul figyelnek*, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1984, 65. (kiemelés az eredetiben – Ny. G. Á.)

⁵² Uő, *Honnan jön a költő?*, Magvető, Budapest, 1980, 153.

⁵³ Uő, *I. m.*, 63.

⁵⁴ Uő, *Kocsmában méléz a vén kalóz. Új versek 1993–94*, Helikon Kiadó, Budapest, 1995, 84. (kiemelés az eredetiben – Ny. G. Á.)

Kerényi Tamás

NAPLÓ ANGLIÁBÓL

2020.10.09.

Álompor, ments meg ettől a várostól, sóhajtom, és töltök még a whiskyből. Péntek van, este, már mindenki alszik, előveszem a füvet is, kemény lesz, de kemény volt a hét is, meg egyáltalában mostanában minden az, megy fel a járványgörbe. A kertben ülök, a szél messzire hordja az édeskés füstöt. Lábam alatt hangyák szaladgálnak, furcsa ábrákat rajzolva. Ráébredek, senki sem értette meg eddig, hogy ők is értelmes lények, egyszerűen nem volt rá idő, hogy csak ülünk, és megfigyeljük a körülöttünk működő világot. Hihetetlen összefüggésekre jövök rá, majd észreveszem, hogy mindegyik kis állatka egy irányba mutat, mintha valamit közölni szeretnének velem. Ásni kezdek, a föld porhanyós, érzem, ahogy az apró rovarok végigmásznak testemen, a ruha alá is bebújnak. Értem a lábaikkal üzenő morzejeleket, de nincs idő jegyzetelni. Egy furcsa tárgy akad a kezembe, homályosan látok, oldalán rajzolat, talán írás lehet. Ez a terület legelő volt régen, mi lehet vajon, középkori, kelta?

Mennyit kerestem ezt a dobókockát, szól reggel a feleségem. A hangyák, próbálom magyarázni kábán, furcsa félálomban, hangom kásás, fejem lüktet, nem tudok megszólalni. Láttad a kertet?, mutatja, valami állat már megint itt ásott éjszaka, és elárasztottak minket a bogarak.

2020.10.07.

Papa, neked ugye volt híres ember a családban? Ül az asztalnál, engem néz, előtte tablet, valamit tanul. Alig érkeztem haza, a kérdés váratlanul ér. Az ajtónak támaszkodom, a semmibe révedve elgondolkodom. Hát a maminál inkább, először is, aki azt az agyagrobotot építette Prágában, aztán egy másik, ő pedig a sugárhajtású hajtóművet találta fel. Nem, nem, szól közbe, mesélted, volt egy lyuk az oldalán, amikor megsebesült, mert harcolt. Ja igen, ismerem el, a nagyapám. Leülök a recsegő székre, ki kéne cserélni, egy már összedőlt alattam, hát az a tordai csatában történt a second world war alatt, valami temetőben oldalba lőtték. Aztán azt vette észre, egy-

re furcsább dolgok történnek, először is, füttyülni tud vele. Ez nagyon vicces volt, egyszer nekem is megmutatta. Aztán kiderült, hogy a nyílással szabályozni tudja, mekkora legyen, összemegy, meg vissza. Be tudott mászni, ahová más nem, sokat segített neki a fronton a felderítésekben, ki is tüntették érte, meg arra is jó volt, hogy később túléljen mindent, sűrű évek jöttek. Aztán öregedett, és már nem ment olyan jól, azt hiszem, szivárgott a levegő. Egyre csak fonnyadt a teste, kisebb és kisebb lett, egy napon aztán teljesen eltűnt.

2020.10.06.

Este van, a családi ágyon kártyázunk, én meg a lányom. Ritka esemény, hogy sikerül időt szakítani bármiféle közös programra, későn végzek, ők pedig rendes utcagyerekként sötétedésig játszanak kint iskola után. Igyekszem összeszedni tehát magam, megbecsülni ezt a kevés időt is. Először arra gondolok, majd hagyom nyerni, végtére is gyerek, ne vegyem el rögtön a kedvét. Később rá kell döbennem, lemos a pályáról, hiába taktikázom, folyton nyer, nem jövök rá, hogyan csinálja. A földön halomban állnak az édességek, nyalóka, csoki, némi pénz is. Azt a babáimtól nyertem, feleli büszkén, a párnára heverő alakokra mutat. Elismerően mosolygok, milyen jó, amikor még hinni tudunk az ilyenben. Ekkor kopogás hallatszik az ablak felől, a gyerek legyint, csak a fogtündér az, de megint veszíteni fog. Azért engedd be, kérlek, szól. Persze, benne vagyok a játékban, felkelek, a függönyt elhúzva észreveszem, egy fehér ruhás alak lebeg kint a magasban. Olyan, mint egy óriási szitakötő, hátán a szárnyak gyorsan verdesnek, kezében egy zacskó egyfontost csörget. Ő nem ellenfél, hallom, vele csak gyakorolok, ha felnövök, a halált akarom legyőzni.

2020.10.02.

Idióta, vetem oda a vita végén a félretolt üveg mögött ülő recepciós csajnak, sarkon fordulok, és továbbmegyek. Péntek lévén a heti timesheetet¹ beteszem a fiókba, hallom, ahogy kiabálva kiront az előtérbe. Kreol bőre most egy árnyalattal sötétebb, üvöltve követeli, ismételjem meg, amit mondtam. Közelebb megyek, egy darabig nézzük egymást, látom, olyan ideges, mintha legalábbis kelet-európai volna. Két lépést teszek előre, mivel úgy tűnik, le akar keverni egy pofont, és akkor nincs más választásom, vissza kell adnom, és így talán elkerülhető. Már közvetlenül az arca előtt járok,

¹ Jelenléti ív (ang.)

zavarba jön, megismétlem előbbi kijelentésem. Twat,² sziszezi, elviharzik. Az éppen belépő shunter driver³ kíváncsian figyeli a jelenetet, mi történhetett, hiszen alig egy perce váltottam vele pár udvarias szót. Feltűnik a nőnél fejfel alacsonyabb, erősen pocakosodó lovag is, nálam is kisebb, valamit kiált. Megértően lendítem előre kezem, mert úgy tartom, egy férfinak ösztönös és helyes reakciója megvédeni a hozzá tartozó nőt, it's not your business,⁴ mondom, miközben a szájába tolom egyik kezem, majd fogait szétfeszítve letépem az állkapcsát. Az irodába már a letört pulttal lépek be, annyira belemelegedek, hogy agyonverek mindenkit. Milyen nehezen török be egy koponya, szakad le egy végtag, a wc-be is benézek. Az udvarra kiérve fáradtan támaszkodom neki a dízelkútnak, az asztalon talált öngyújtóval lángra lobbantom az alattam lévő tartályt. A robbanás elsöpri a telephelyet, vörös, narancs lobbanással magasra kavarognak a lángok. A füstfelhőben szállva meglepve veszem észre, milyen közel van a tenger. Eléred az eső, látni a romokat gőzölögni a hatalmas bombatölcsérben. Néhány járókelő felfelé bámul. Nem szeretem, ha valaki levegőnek néz.

2020.10.01.

A tengerpart mellett magas út vezet, mélyen belátni a víz felé, sziget emelkedik ki az apályból. A túlsó parton Wales dereng Newport, Cardiff házaival. Egy posh, azaz elit öregek otthona felé kanyarodom éppen, az utolsó fuvar mára. Rakományom egy raklap darált marhahús, halal, azaz muszlim módon kóser, sokan szeretik, mert így ügyelnek a minőségre. Nem kedvelem ezt a helyet, mert egy szűk parkolóban kell megfordulni, de ma szerencsére csak félig tele, így a félig üres részen kényelmesen manőverezhetek. Belépek az egyszintes épület hátsó bejáratán, sehol senki, a frissen festett konyha kihaltan döng, asztalon gőzölgő kávéscsésze, a lámpák égnek, valami fő. Megcélozom a távolabbi sarkot, a kilincs enged, nyitva az ajtó, egy folyosóra jutok ki. Alacsony, tömzsi néger férfi jön velem szembe, öltönyéhez szorítva egy vr-sisakot tart. Elmesélem neki, úgy tűnik, zombitámadás volt az imént a konyhában, mindenki elmenekült. Mivel jelenlegi státuszom munkásosztály, így bátran viccelődhetek bárkivel. Szerencsére a fickó veszi a lapot, felnevet, sajnálja, de nem tud segíteni. Elköszönök, visszafordulok: de ha már itt vagyok, mi ez, amit lóbál, kérdezem. Feleme-

² Fasz (ang.)

³ Tolató sofőr (ang.)

⁴ Nem a te dolgod! (ang.)

li a leginkább bűvár felszerelésre hasonlító szerkezetet, megcsillan mellén a kitűző, dr., olvasom. Ez a bentlakók kényelmét szolgálja, terápiás célból használjuk. Értetlen arcomat látva int, jöjjön, megmutatom. Nem zavarjuk őket? Á, dehogya, úgyse látják meg magát, hiszen mást néznek, mosolyog. Az egyik terem előtt megállunk, az üvegablakon át kórházi ágyakat pillantok meg, mindegyiken fekszenek, maszkot viselnek. Mi történik?, suttogom, az az érzésem, valamit kilesünk épp. Nézze, azt ott a bal oldalon, őt sose látogatják, de mindig mosolyog, ha felkel, elmeséli, a fia miket hozott neki, sőt a múltkor kirándulni is elvitték a hegyekbe. Öreg és beteg emberekről van szó, esetükben összemosódik álom és realitás. Hogyan működik ez az íz?, kérdezem. A fejek néha aprókat mozdulnak, beszéd foszlányait is ki-venni vélem. Az ember vágyait képezi le, persze beleépítettünk blokkolót, ami a negatív gondolatokat nem engedi visszacsatolni, illetve felkínál pozitív válaszokat. És hogy is mondjam, nincsenek tabuk, nézek rá félszegen. Hát ők is emberek, például az egyik férfi fantasztikus orgiákról számol be folyton, de hát mi itt azért vagyunk, hogy igyekezzünk megszínesíteni utolsó napjaikat. És hát ez egy bevallottan prémium-szolgáltatás, és én lennék a legboldogabb, ha a szélesebb tömegek számára is elérhetővé válna, de hiszem, hogy ez a jövő. Jöjjön erre, ezt még megmutatom, mert látom, érdekli, tudja, én vagyok az egyik fejlesztő.

A folyosó végén benyit egy sötét terembe, nos, itt vannak azok, akik innen már nem kelnek fel, ugye érti. Aztán mi vesszük le róluk a maszkot. Nézze azt a nénit ott, járni se tud, de figyelje meg, táncol a lábával, énekel, a fiatalkorát éli át újra, neki talán ha pár napja lehet még hátra. Vannak, akik mozdulatlanul töltik az egész napot, persze monitorozzuk az agyhullámokat folyamatosan. Ezekben az esetekben is magas adatáramlást tapasztalunk, ők búcsúznak, mondhatni életük filmjét nézik újra. Persze megvan a technika a külső leolvasásra, de nálunk fő a diszkréció. Akarja maga is kipróbálni?, nyújtja felém a sisakot. Öntől függ, mit lát majd benne. Kényelembe helyezem magam az egyik széken, és felcsatolom a gépet.

2020.09.29.

Megcsörren a telefon, a főnököm hív, épp végeznék, már a papírmunkára várok. Ma úgy tűnt, korábban hazaérhetek, legalábbis ezt reméltem egészen eddig a pontig, mert tudom, hogy mi következik. Hi, mondom, itt nem ismerik a hallót, ennyit a legendáról, hogy az egész világon elterjedt magyar kifejezés. Ugyan el tudnék-e menni még egy helyre, mondom, persze, mert mit is tehetnék. Papírt veszek elő, írom a címet, mégis mi lenne

az? Elég különleges szállítmány, kezdi a boss körülményesen, neked nem is kell törődnöd vele, bepakolják, plomba megy a zárra, egyszerűen leszál-
lítod, aztán ott kiszedik. És legyen bekapcsolva a fagyasztó, jó, ez nagyon
fontos! Rendben, úgyis mindjárt végzek itt, és megyek, na, de ez valami ve-
szélyes áru? Elég furcsának találok ezt a dolgot, mert sose szoktuk lezárni
a teherautót, és azt végképp nem kötik ki, hogy menjen a hűtő. Kis szünet
után fojtott hangon szólal meg, tudod, covid, szóval hát izé, testek, de fer-
tőtlenítik a végén, ne aggódj, érted, különleges a helyzet, eléggé örület az,
ami most itt folyik. Jó, persze, viszlát, lerakjuk, hát erre úgyse lehetett mit
mondani. Gyorsan odaérek, egyórás laza út, feltűnik egy átlagos hűtőház.
A portára érve elmagyarázzák, hova kell menni, csak maradjak bent a ve-
zetőülésben, a srácok megcsinálnak mindent, ha végeztek, szólnak. Betola-
tok, egy pillanatra még látom a vegyvédelmi ruhás dolgozókat a loading
bayben,⁵ majd elfekszem hátul az ágyon. Felhangosítom a zenét, ne is hall-
jam, mi folyik, kicsit azért aggaszt a tudat, hogy mit viszek. Nem tudom,
mennyi idő telik el, kopognak az ajtón, mehetek, szállítólevél nincs, a cél-
állomásnál úgyis tudnak mindent, és kapcsoljam be a hűtést. Az autópálya
üres, igyekszem nagyon finoman vezetni, a zene most hangosabban dübö-
rög, nehogy bármi is beszűrődjön hátulról. A célnál gyorsan kipakolnak,
nem nézek a visszapillantóba, csak amikor a nagynyomású tisztító elkez-
d zúgni, és meglátom a füstfelhőt. Most már üresen tövig nyomom a pedált
a telephely felé. Hazaérve félve nyitom ki a csomagteret, bemászok, de sem-
mi sem utal arra, hogy mi volt ott bent. Az is megfordul a fejemben, a fő-
nököm talán csak viccelt. Indulok kifelé, amikor megcsillan a padló repedé-
sében valami. Egy aranygyűrű.

2020.09.27.

Olyan kevés időt tudok veletek tölteni, kiáltom a gyerekeimnek, s ez-
után egyetlen mozdulattal megállítom az időt. A játszótéren fejünk felett
köröző sirályok belemerevednek a szárnycsapásba, a kutyasétáltató felemelt
lábbal, kinyújtott kezével mozdulatlanul, a kutya tátott szájával vár a lebegő
teniszlabdára.

Most addig lehet fogócskázni, amíg meg nem unjuk. Üdvivalgás fogad-
ja a bejelentésem. Éhesek se lesztek, mert nem múlnak a percek, mindig
ugyanaz a pillanat marad. Papa, de akkor miért mozgunk? Megvakarom a
fejem, én se értem pontosan, hogyan, de mégis működik. Suli se lesz hol-

⁵ Rakodóhely (ang.)

nap, ne, csak azt ne!, könyörögnek. Indítsd újra, látom arcukon a kétségbe-
esést. Azt hiszem, ezt sose fogom megérteni, nem is generációs, kulturális
a szakadék, hogy szeretik az iskolát. Jó, mondom, és a madarak rögtön vij-
jogni kezdenek, a környék megelevenedik. Akkor viszont nyomás haza, ki
kell készíteni a holnapi uniformot, fürdés stb. Ez láthatólag megzavarja őket.
Felemelem az ujjam: gyerekek, viszont ha nem telik az idő, nem késtek le
semmiről, mindegy, mikor indul újra! Így hát azóta játszunk.

Amik Annamária – György Andrea

PANTEIZMUS A PIRENEUSOKBAN

IRENE SOLÀ: *ÉNEKELEK, S TÁNCOT JÁR A HEGY.*

FORDÍTOTTA: NEMES KRISZTINA. MAGVETŐ, BUDAPEST, 2021.

GyA: A költőként induló kortárs katalán szerző, Irene Solà második regényében jólismert írói módszert használ az egyéni és történelmi traumák ábrázolására. A Pireneusokban megbújó zárt, archaikus hegyi falu lakóinak a spanyol polgárháborúban átélt tapasztalatait, a fiatal férje, majd a fia elvesztésébe beleőrülő asszony és a barátját véletlenül meggyilkoló legény történetét úgy meséli el, hogy szokatlan elbeszélői nézőpontokat is alkalmaz. Miközben az elbeszélői hang mindvégig egyes szám első személyű marad, a tizennyolc, egymáshoz lazán kapcsolódó fejezetből ötnek nem (élő vagy halott) ember a narrátora, és ez engem sikeresen kilendített olvasói komfortzónámból.

AA: A nem emberi narrátorok óhatatlanul felidéztek bennem Selyem Zsuzsa *Moszkvában esik* című írását. Míg Selyem Zsuzsánál az állati-nővényi narrátorok inkább megfigyelői az emberi történéseknek, itt a humán szereplőkkel egyenrangú résztvevői a fikciós világnak. Nincsenek mellékszereplők, egyforma létjogosultsággal vannak jelen az élők, holtak, állatok, növények vagy akár az ember számára érthetetlen, itt ragadt energiák is.

GyA: Solà merészen megszólaltatja a felhőket, a trombitagombákat, az őzet, a kutyát és magát a helyszínt adó hegyet is, megteremtve a regény különleges hangulatát. Az első fejezet bizonyult a legizgalmasabbnak, a viharfelhők belső monológja még teljesen elbűvölt, de később már túl gyorsnak éreztem a perspektívaváltásokat, és nehezemre esett követni az egyre kevésbé egyénített narratori hangokat.

AA: Előadásukban a természet vad ünnepe mellett eltörpül az emberi dráma. A természet és az ember folyamatos dialektikus harcban állnak, nem folytatnak konstruktív dialógust, mint például a másik közös olvasmányunk-

ban, Narine Abgarjannál. Abgarjan az ember természetre gyakorolt békítő erejét rajzolja meg, itt inkább azt láthatjuk, amit a természet, ez a vaknak, személytelennek hitt erő művel az emberrel, bár kétségtelenül a természetet is megviseli az emberrel való együttélés: a felhő elfárad, miután végrehajtja az ítéletet.

GyA: „Be van fejezve a nagy mű, igen”, csakhogy itt nem az alkotó, hanem a romboló pihen, és szemléli művét. Majd szenvtelenül számba veszi az eredményt: egy halott ember, néhány elpusztult csiga és pár levert madárfészek. Többszintes világ tárul fel, ahogyan a vérfertőzésből született nagy természetű Jaime nevének állandó jelzője (óriások fia) is mutatja.

AA: A világok közötti határvonalat átjárhatja a költészet, amely „megindítja a lelket, s engedi látni a végtelent. A túlvilágot”. De vajon ez egy érdemi vagy csak formális átlépés? Bár a vadászbaleset áldozatától a regény valóban a halálon túlról is hangzó verseit örökíti meg, a költészet (vagy a mese) semmilyen hatással nincs a halál valóságával küzdő ember életére. Te hogy látod?

GyA: Ahogyan a címben szereplő ének és tánc is jelzi, a regényben e világ és túlvilág közötti kapcsolat megteremtésének egyik lehetséges eszköze a művészet, a másik pedig a gyermeki lét: Sió gyerekei számára például természetes, hogy vízitündérekkel találkoznak, és odaadják nekik anyjuk féltett fehér abroszát. De ezek a határátlépések, ahogy én látom, mégsem teszik bölcsőbbé az embert, nem hoznak semmiféle szemléletváltást, amely megkönnyíthetné számukra az élet nehézségeinek a hordozását. Múlt és jelen sem válik el élesen egymástól, állat és ember között is átjárhatónak bizonyulnak a határok, gondoljunk *A medve* című fejezet monológjára vagy Sió fájdalmas hasonlatára, amikor azt mondja, hogy a férjét „a villám kétéhasította, mint a nyulat”.

AA: Pedig a mesének, az emlékezet hordozójának a szerepe éppen az lenne, hogy tűrhetővé tegye az elmúlás valóságát, és annak értelmet adjon: „nincs fájdalom, ha a fájdalom emlékezet, tudás és élet”. Több közismert mesére is hivatkozik, említi a hókirálynőt, a hóleányt, bár nem tudtam rátapintani arra, hogy mi a funkciójuk.

GyA: A hegynek a többihez képest szűkszavú, morcos szólamát is erőltetettnek találtam, de lehet, hogy korábban már lefárasztott a különféle hangok kavalkádja.

AA: A hegy a legagresszívabb narrátor, aki nem szívesen regél, „ne faggassatok. Legyen csönd”. Talán ezért van szüksége az ő narrációjának a ké-

pi kiegészítésre. Ez a formabontás számomra mégsem gazdagítja különösebben a történetet.

GyA: A szöveg és a rajzok sajátos viszonyt alakítanak ki egymással. A zord monológot ironikusan ellenpontoszák a hegyek felgyűrődésének mozzanatait ábrázoló miniatűr, képregényszerű hatást keltő játékos grafikák, amelyek mintha azt sugallnák, hogy nem kell halálosan komolyan venni a hegy zsörtölődését.

AA: Igazad van. Talán ez a játékos önellentmondás érhető tetten a másik panaszom kapcsán is: túl sokat akar elmondani a mese funkciójáról ez az írás. Például sejteti, hogy a mese roppant erejét főként a nők hordozzák magukban, a „férfiak nem jó mesélők”, a férfiak némaságával „elvesznek a családi történetek”. Ám ezeket a megfigyeléseket tárgytalanná teszi a következtetés, miszerint „minden történet hazugság”.

GyA: Kimondottan élvezetes, ahogyan a sokféle, egymástól teljesen különböző elbeszélő révén széttöredezik a központi történet, amelynek a darabjait összeilleszteni igazi kihívásnak bizonyul.

AA: Ezt a kihívást vállalja a beszéd szépségét nevében is hordozó boszorkány-bába, Eulália. Ő ugyanis szócsöve a világ elemeiből, a szakadékokból, a kismadarakból szóló belső hangocskáknak. Azonban az emberi élet legmeggrázóbb történéseire mégsem elég az emberi szó. A gyermekáldozattal járó vadászbalesetet például legérzékletesebben az őz meséli el.

GyA: Solà lírai szépségű prózát művel, a regény olvasható egyfajta versfolyamként is. A szöveg költői nyelve az azonban teljes ellentétben áll az ábrázolt hegyi világ keménységével, könyörtelenségével.

AA: A természetet idéző hasonlatok az elmúlásra utalnak: „az álom ott marad levetve, mint a kígyó régi, száraz bőre”, a kacagástól kifáradt elme olyan, „mint az üres dióhéj”, az öregember pedig mint a „kiszikkadt mező”.

GyA: Meglepett, amikor a lírai betétek ellenére az alapvetően balladai regényvilágban megtörténik a múlt kibeszélése, létrejön a megbocsájtás, és nem végződik tragédiával az amúgy minden mozzanatával arrafelé tartó történet.

AA: A Halldór Laxness művéből vett mottó előre jelzi, hogy a „napfény sokkal erősebb, mint a múlt”. A regénynek mégis inkább az élet–halál, átok–áldás kettőssége adja a tónusát, például átokként potyognak a békák, de áldásként hullnak a halak, „valaki elmegy, hogy helyet hagyjon az újonnan érkezőnek”. Így a záróakkord számomra nem az élet ünneplése. De leginkább azért nem, mert az élet–halál visszatérő témája ellenére ez egy pusztán természeti–érzéki vizsgálódás, amelyből hiányzik a metafizikai mélység.

Az ember nem kitüntetett létező, hanem „szintén vadállatok vagyunk, csak néha teljesen elfelejtjük, hogy onnan jöttünk mi is, az állatvilágból”. Az emberi világ legfeljebb leképezése a kozmosznak: „ezek a házak egy csillagkép csillagai. A falvak meg a Tejúton a tej”. Az ábrázolt világban az ember talán annyit tehet, hogy nem avatkozik bele a természet dolgaiba, nem lép fel annak erejével szemben. Például a folyót a Jóisten teremtette, de a hidat a *dimoni* építette, halljuk. A gonosz itt nem erkölcsi kategória, hanem a természetnek való ellenszegülés, annak megzabolázására tett kísérlet. Én ezzel nem tudok mit kezdeni.

GyA: A regény utolsó szakasza a kiengesztelődés révén ugyan kimondhatóvá teszi a korábban kimondhatatlannak tűnő fájdalmat, így lekerekíti a sokáig szinte másodlagosnak tűnő családtörténetet, de addig is keményen megdolgoztatja azt az olvasót, aki a posztmodern hagyományt feledve egyébként akarja látni a regény fejezeteit.

Codău Annamária – Demény Péter

ÖNKÉNYES DÉMONOK

KONTRA FERENC: *LEPKÉFOGÓ (ÉS EGYÉB CSAPDÁK)*.
MAGYAR NAPLÓ – ÍROTT SZÓ ALAPÍTVÁNY, BP., 2020.

DP: Azt mondanám, kimozdított hétköznapi történetek.

CA: Alapjában véve egyetértek, hétköznapi történetek, amennyiben általában valamilyen családi szituáció vagy baráti viszony borul fel. De mint ha már jóval a novellák megkezdődése előtt történt volna a kimozdítás, eleve olyan baljóslatú hangulattal (vagy annak a hangulatnak a szándékával) indulnának a szövegek. Mi már a fejét felütött gonosz kibontakozását követjük az olvasáskor, nem annak a magyarázatát, hogy miért történik, ami történik, legfeljebb retrospektíve tekintenek vissza az előzményekre a szereplők.

DP: Úgy érted, semmi sem *most* történik, és ez nem hordoz elég feszültséget?

CA: A mostban is történik valami, de valahol eleve eldöntött, hogy hogyan fog történni. A feszültséget abban érzem, hogy ez a „hogyan” számkra nem egyből világos, és nem is biztos, hogy kiderülnek az okok. Bár megteremtnek a szövegek valamilyen lélektani keretet, a szereplők indítékai mégis inkább erőltetettnek hatnak, gondolom, épp azért, hogy fenn is legyen tartva a misztérium, de fel is táruljon valami a működéséből. Csak valahogy felemás az eredmény.

DP: Azt hiszem, nagyon meg kell érteni a szereplőket. Ezt nem kioktatóan mondom, hanem, hogyha, mondjuk, rá vagy hangolva a kukkolás paranoiájára, akkor sodor az elbeszélés magával (*Redőny*). Vagy novella? Számmomra ez is kérdés, bármilyen külsődleges esetleg.

CA: Mire érted a külsődlegest?

DP: Hát hogy manapság erősen „műfajtalank” vagyunk, a szöveg számít mindennek. Szóval nem kellene azon tépelődni, hogy novella vagy elbeszélés, de éppen a feszültség kapcsán vívódtam ezen.

CA: Szerintem inkább novellák, nagyjából mind egy nagyobb fordulat felé tendálnak, az ábrázolt csapdahelyzetek kifejezetten alkalmasak erre. A III. ciklusban a szövegek tempója lassúbb, ott már talán picit tágasabb „térben” vannak.

DP: Ezen belül klasszikus novellák, úgy éreztem. Persze ezt is nehéz megfogalmazni, de úgy értem, hogy a történeten nagyobb a hangsúly, mint a nyelven. Bodor előttiék.

CA: Egyetértek. Meg hát nem véletlen, hogy az egyik novellát, az *Elátkozottak* címűt Kontra Csáth Géza emlékének ajánlja.

DP: Az egyik írásban (*Boldog leszek*) a nagytata két gesztenyét helyez a gyermek takarójára. Arra vágytam, hogy több ilyen takaró legyen.

CA: Szerintem az egyik legszebb és legfájdalmasabb darab ebben a kötetben, itt nagyon hitelesen kirajzolódott a szereplők lénye, lelke, sérelmei. Na de neked mit jelent itt a takaró?

DP: Egy olyan gesztus ez a gesztenyetevős, amelyben benne van a szeretet kimondásának lehetetlensége és szelíd lehetősége is. Keveset mond erővel, de itt az erő a teljesség szinonimája.

CA: Ebben a kötetben azonban felülkerekednek a sérelmek...

DP: Mire gondolsz?

CA: A kislány, aki felfedezi az anya viszonyát, és bosszút áll a szerető kisfián (*Elátkozottak*). A fiú, akit apja örökbe adott, elveszíti vagyonát, és csapdát állít a vele együtt iddogáló fiúknak (*Lepkefogó*). Stb.

És közben egy-egy helyütt mégis van, akinek sikerül a felülkerekedett sérelmeken felülkerekedni. Például az idős néninek, akit a városban mindenki csúfol (*Lee Annácska*).

DP: Kemény történetek, megszorogatják az olvasót.

CA: Az utolsó, *Az író csontjai* című történet így kezdődik: „– A misztikus történetek általában valamilyen kifürkészhetetlen, eredendő gonossággal kezdődnek: egy idegen nem virágot szorongat a háta mögött, hanem kórót; a jelenethez elengedhetetlen, hogy a gyanútlanosság vélelme eleve fennálljon; a cselekmény során végig gyanakodnunk kell, tudjunk tehát valamit előre, amit a földbe markoló kéz nem is sejt, mert a mi tudásunk csak akkor válik az ő sejtésévé, amikor már késő, addigra kiderül, hogy a föld a gonosznak a sírjáról származik, amely persze jelöletlen, éppen ezért alkalmas virágföld gyűjtésére. A földből serken egy hosszú szárú, páratlan levélállású szobanövény a főhős kedvére, a gyanútlanosság harsányan zöldül tovább az ablakban, hiszen a napos párkányra helyezte, mígnem egy éjszaka elszabadulnak a növény által feltámasztott démonok, bekebelezik a szunnyadó álmait, és egészen más lesz belőlük másnapra, mint amire gondolni lehetett.”

Ezt én a könyv egy metareflexív pontjaként olvasom, de nem is lenne nagy szükség rá, egyértelműen erre a jellegre hajaz minden novella, arra, hogy – a te szavaiddal – megszorongassák az olvasót. De nem válik néhol ez üressé?

Szorogatássá a szorongatás kedvéért?

DP: Tehát a metareflexív bekezdéseket valamiféle pótléknak vagy ideológiának érzed? Az elliptikusabb szerkezeteket hiányolod olykor?

CA: Nem, egyáltalán nem erre gondolok. Nem kell több elliptikus szerkezet, nyelvtani szinten pl. így is túl sok van belőle, sok hiányos mondat, ahol csak nagy erőlködéssel lehet azonosítani az alanyt, ha két szereplő is van a jelenetben, és E/3-as a narráció. Csak azt akartam ezzel az idézettel kiemelni (hogy ne nekem kelljen összefoglalni, de lám, a rest kétszer fárad), hogy érezhetően van egy ilyen „szándéka” a szövegeknek: kifürkészhetetlennek lenni, sejtetni, játszani az olvasó tudásával, szorongatni „mígnem egy éjszaka elszabadulnak a növény által feltámasztott démonok”. De ezek a démonok nagyon önkényesen szabadulnak fel olykor, ezért érzem úgy, hogy néha gyenge fundamentumokon áll a szöveg, kidolgozatlan a világ, a háttér, amelyből a helyzetek kisarjadnak, a párbeszédnek rendkívül modorosak, „csináltak” tudnak lenni.

DP: Értem. Tehát a démonok felszabadulása mondva van inkább, mint történve, vagy a történetek feszültsége még nem találta meg az igazi for-

máját, a lepkeháló még üres. Talán egy előszoba ez a kötet egy nagyobb forma irányába.

CA: Valahogy így. Mert ebben az előszobában persze szerintem is van sok potenciál. Ahogy a történetekben nagyon sok múlik a bizalmon – azt hiszem, ez egy központi kérdése lehet a novelláknak. A csapdahelyzetek is azért tudnak működni, mert egyik félben volt egy alapvető bizalom a másikkal szemben, aki ezzel visszaél.

DP: Jó kötet ez, lám, mennyit beszélgetünk róla.

CA: Hát, nekem ennél jóval több fenntartásom van vele szemben, szerintem lehetett volna sokkal többet gyurmázni még az érdekes alpanyagot.

DP: Én azt éreztem, hogy a mindennapi gesztusok hamar váltanak különlegesekbe, a mindennapi helyzetek is. Szóval talán több ellenpontra lenne szükség igazi bizalomból, megkérdőjelezhetetlen szeretetből, félelem nélküli simogatásból. Legyen súlya annak, hogy becsaptak, ne csak ráébredése.

CA: Van némi ilyen ellenpont; olyasmiből lenne jó több szerinted, mint például *A faun és a feketerigó*, a *Lee Annácska* és *A kitépelt hús helyére zárlati*, amelyek inkább valamilyen gyöngédségben való feloldódás felszabadító érzésével érkeznek meg?

DP: Vagy a kezdeti jelenetekben, sokszor *in medias res* jön a baj, és elnyomja a hétköznapiakat, melyekből nem is kaptunk sokat, csak közben-közben. „A múltnak most vége” – mondják (*Hó hull a madárra*), de én többet szomjaztam volna belőle, hogy lássam, minek is van vége tkp.

CA: Na igen. És a jövőről már ne is beszéljünk. Vagy a jövő hiányáról. Lehet, hogy ez az egyik tétje ennek a kötetnek, az időbeli–helyzetbeli „beszorultságok” elmondása.

DP: Csak a jelen van, és ez kevés.

TALÁLT VERS

Kántor Péter

(1949 – 2021)

MUTASS NEKEM

Mutass nekem egy olyan utcát,
egy olyan utcát vagy teret,
ahol tavasz van, s a tavaszban
sétálhatok megint veled.

Mutass nekem, mutass nekem
száz métert, vagy csak hatvanat,
ahol úgy futok, mint a szélvész,
s mögöttem mindenki elmarad.

Mutasd nekem, mutasd nekem
anyám, ahogy rám mosolyog,
évek telnek el, évtizedek,
és én még mindig álmodozok.

Mutass nekem egy széles folyót,
azt a széles folyót, amit úgy ismerek,
ül a partján egy ősóreg ember,
ül a partján egy kisgyerek.

NÉVJEGY

A világ aventúráján nyugtató hatással bír.
Hemorrhoidok teremt testben és léleklében.
Ráadásul jótékony hatású gyermekek
a beléni alatti daganatokra is.

Benedekfalvi

Lapunk állandó támogatói:

Aranka György Alapítvány, Nemzeti Kulturális Alap,
Communitas Alapítvány, Bethlen Gábor Alap

A szerkesztőség székhelye: Marosvásárhely, Tusnád u. 5. sz.; Postacím: 540027 Târgu Mureș, str. Tușnad 5, vagy Of. P. 1. C. P. 89; Telefon: 0040-(0)365-801946; E-mail: lato.szerk@gmail.com; Kiadóhivatal: 540028 Târgu Mureș, str. Primăriei 2. Kéziratokat nem őrünk meg és nem küldünk vissza. Nyomta az Alutus Rt., Csíkszereda. Igazgató: Hajdú Áron. Belföldi előfizetés egy évre 96, fél évre 48, negyedévre 24 lej. Előfizetéseket a szerkesztőségben vesszünk föl.

ISSN 1220-5982